

A black and white portrait of an elderly man with glasses, wearing a suit and tie. The image is the background for a book cover.

**Dynamiek
vanuit
de stilte**

Prof. Dr.
THEOPHIL
SPOERRI

**De
actualiteit
van Frank
Buchman**

177 : 92 BUC

Prof. Dr Theophil Spoerri

DYNAMIEK VANUIT DE STILTE

DE ACTUALITEIT VAN FRANK BUCHMAN

Uitgeverij Andries Blitz NV - Laren (Nh)
in samenwerking met Stichting Nieuwe Wereld, Den Haag

Oorspronkelijke titel :
Dynamik aus der Stille - die Aktualität Frank Buchmans
Vertaald uit het Duits door P. Hintzen en E. Wolvekamp

© 1972 : Spoerri/Stichting Nieuwe Wereld
Alle rechten voorbehouden
ISBN 90 6081 076 7
Gedrukt in Nederland door Luijk/Eindhoven
Omslag : L. Godkewitsch

INHOUD

Het het begon

<i>Inleiding</i>	7
<i>Geliefd Pennsylvanië</i>	9
<i>De wijdere horizon</i>	13
<i>De eerste aanloop</i>	17
<i>Een onderaardse atoomontploffing</i>	22
<i>Het laboratorium</i>	29
<i>Naar wijde verten</i>	33
<i>De Chinese tragedie</i>	42

De grote doorbraak

<i>De ontslagname</i>	60
<i>Profeten van een nieuw tijdperk</i>	71
<i>In het vuur van de vervolging</i>	80
<i>In de hemel alzo ook op aarde</i>	84
<i>Het avontuur in het Noorden</i>	90
<i>De campagne in Zwitserland</i>	94
<i>Nieuw Nederland</i>	103
<i>De strijd der ideologieën</i>	108
<i>Het lot van Duitsland</i>	119

De nieuwe naam, de nieuwe stijl

<i>Morele Herbewapening</i>	127
<i>De storm</i>	138

<i>Terugtocht uit de wereld en terugkeer naar de wereld</i>	. . . . .	141
Het huis op het eiland – het huis op de berg		
<i>Het Huis op het Eiland</i>	. . . . .	155
<i>De nieuwe Eedgenoten</i>	. . . . .	162
<i>Het Huis op de Berg</i>	. . . . .	170
<i>De verbinding van het intieme met het wereldwijde</i>	. . . . .	175
Teams als kerncellen van de geschiedenis		
<i>Geschiedenis in beweging</i>	. . . . .	186
<i>Frank Buchman en het team</i>	. . . . .	190
<i>Het team op mars</i>	. . . . .	199
<i>Het team in gevaar</i>	. . . . .	206
De laatste jaren		
<i>Het doel bereikt en toch onderweg</i>	. . . . .	211
<i>Het einde</i>	. . . . .	222
Slotwoord	. . . . .	225
Personenregister	. . . . .	235

HOE HET BEGON

Inleiding

De eerste ontmoeting met Frank Buchman is verrassend omdat er niets verrassends aan is. Je hebt veel verbazingwekkends over hem gehoord en verwacht een opmerkelijke man te ontmoeten. Dan sta je tegenover een man van middelmatige lengte. Zijn brilleglazen schitteren. Hij heeft een spitse neus en een nogal rond hoofd. Zijn verzorgd uiterlijk doet je eerder denken aan iemand in een raad van bestuur dan aan iemand op een preekstoel.

Er is niets spectaculairs aan Frank Buchman. Zijn zwijgen maakt meer indruk dan zijn spreken.

Het bijzondere aan hem is dat hij het gewone heeft gemaakt tot basis van het uitzonderlijke, dat hij de gewone mens tot drager van het buitengewone heeft gemaakt.

Onze tijd wordt – vooral wat de jeugd betreft – gekenmerkt door haat jegens het gebruikelijke, jegens tradities, jegens het Establishment. Met gevaarlijke mid-

delen zoekt men zijn toevlucht tot het ongebruikelijke. Frank Buchmans visionaire ontdekking houdt in dat de mens, gesteld temidden van het doodgewone en alleen maar vanuit het doodgewone, het uitzonderlijke kan vinden en teweegbrengen.

Geliefd Pennsylvanië

Uitgaande van zijn herkomst, zou je niet verwachten dat hij zou gaan behoren tot hen die de wereld in beroering brengen.

Men kan zich nauwelijks indenken hoe een klein Amerikaans stadje er tegen het einde van de negentiende eeuw uitzag. Allentown ligt ook nu nog in een idyllische landstreek die je doet denken aan een Zwitsers landschap. De 'Pennsylvanië-Duitsers' die na hun emigratie uit Europa het platteland gingen bewonen, spreken nog steeds, net als Frank Buchman, een dialect dat als een mengelmoes van Zwabisch en Zwitserduits klinkt.

Ongeveer 1750 verliet Martin Buchman met zijn gezin zijn woonplaats St. Gallen. Met de 'Phoenix' voer hij van Amsterdam naar Philadelphia en begon in de buurt van Pennsburg een boerderij. Een van zijn nakomelingen, Frank Buchmans vader, was een ondernemend mens. Hij werkte bij de wegenbouw in Indiana. Ziek van de malaria keerde hij, met het verdiende geld, terug op de boerderij van de Buchmans, trouwde in 1875 met Sarah Greenwalt en opende in Pennsburg een levensmiddelenwinkel. Zijn verdiensten stelden hem in staat om in zijn huis dat thans nog bestaat, een logement te beginnen. Zakenlieden en handelsreizigers waren de gebruikelijke klanten. Het was een familieonderneming van beperkte opzet. 'Ik deed de afwas', vertelde Frank later.

Pennsburg was een dorp met één huizenrij aan

weerskanten van de straat. Er woonden 1200 zielen. Als de jonge Frank niet kon inslapen, noemde hij zijn dorpsgenoten naam voor naam en huis voor huis op. De bevolking die, nauwverbonden met de grond, van hard werken wist en een streng kerkelijke gezindheid was toegedaan, kenmerkte zich door haar gastvrijheid: je kon elk willekeurig huis binnengaan en aan de gezinsdis aanschuiven.

Tot zijn 15e woonde Frank in dit dorp. Hij had goede herinneringen aan deze tijd. 'Vaak ging ik met Daddy Sheip de anderhalve mijl naar de rivier. Daar was een kleine inham waar je goed kon vissen. Nu eens zat Daddy aan de ene, dan weer aan de andere oever. We spraken alleen maar fluisterend met elkaar. Als een vis hem ontging, dan was het altijd mijn schuld. We waren rechtgeaarde vissers. Elke keer bakte ik de volgende morgen mijn vissen voor het ontbijt. Het was een heerlijke tijd.'

De school in Pennsburg was kort tevoren gesticht toen Frank, acht jaar oud, in de eerste klas kwam. Hij was de beste van zeventien leerlingen.

Toen hij vijftien was, moest hij naar de middelbare school. Omdat de dichtstbijzijnde in het stadje Allentown was, verkocht zijn vader zijn bezit in Pennsburg en opende een logement in de hoofdstraat van Allentown. Zijn specialiteit was een frisdrank, Sarsaparilla geheten, een voorloper van de Coca-cola. 'Niemand kon bij ons komen zonder een glas Sarsaparilla te krijgen', vertelde Frank.

Frank Buchman senior hield veel van sport. Elke zaterdag reed hij met zijn twee zwarte raspaarden naar de paardenrennen. 'Ik mocht mee, maar ik mocht niet wedden.'

Van zijn vader erfde Frank zijn gevoel voor gezels-

ligheid en humor, van zijn moeder een diepgewortelde morele instelling en een vast geloof. Vanaf haar grote foto die tegenover Frank Buchmans bed hangt, kijken ogen die veel begrijpen en waaraan niets ontgaat.

Ze was een eerste klas kokkin. Frank kon zijn vrienden voor het eten meenemen zonder ze van tevoren aan te kondigen.

De Buchmans woonden in een woning met twee verdiepingen in een huizenrij op de 11th Street die toentertijd aan de stadsrand lag. Daar woonden de welgestelde families. Een tram, getrokken door muilieren, ging aan hun huis voorbij tot aan de 12th Street.

Frank genoot van zijn middelbare schooljaren met volle teugen. Graag nam hij aan dansavonden deel die dikwijls de hele nacht doorgingen waarna men in de vroege ochtend in sleden de veertien mijl terug naar huis reed. 's Zomers trok Frank met zijn vrienden op de fiets door de hele streek. De 'Kistler Valley' waar familie van hem woonde, was voor hem 'het op een na mooiste dal ter wereld'. Daar groeien thans nog appelbomen waarvan de vruchten de geur van hun Zwitserse herkomst hebben bewaard.

Toen hij student werd, kenden zijn ouders geen schonere droom dan Frank in een goedbezoldigde predikantsplaats te zien. Hij studeerde theologie aan het Mühlenberg-College. Ook daar bestond zoals overal onder theologen een tweespalt tussen de streng-orthodoxen en de vrijzinnige richting. Nu nog kun je predikanten aantreffen in Allentown die zich erover opwinden dat hun medestudent Frank toen aan de kant van het conservatieve lutheranisme stond. Een van zijn hoogleraren herinnert zich hem als 'een jongeman van karakter die vastberaden opkwam voor zijn overtuiging, die echter tevens heel natuurlijk en gezellig was en ge-

zegend met een zonnig humeur'. Hij had een sterke aanleg voor kunst, nam lessen in schilderen waarbij een meisje uit dezelfde klas opmerkte: 'Hij volgde dit onderwijs uit liefde voor mij en voor zijn leraar.' Een keer nodigde hij twaalf meisjes uit voor een studentenbal; hij wilde ze geen van allen teleurstellen. Toen hij naar het theologische seminarie Philadelphia verhuisde, ontwaakte in hem, naast belangstelling voor studie, sport, schilderkunst en het gezelligheidsleven, de hartstocht voor het toneel. Hij zag Sarah Bernhardt Hamlet spelen en behield levendige herinneringen aan 'Cyrano', de 'Götterdämmerung' en 'Carmen'. Zijn grootste belangstelling gold evenwel toen reeds het sociale werk. Hij las wat hem in handen kwam over liefdadige katholieke instellingen en de 'Innere Mission' (inwendige zending) van het Duitse lutheranisme. Zelf begon hij bejaarden- en kindertehuizen alsmede gevangenen te bezoeken.

Zo bleek dat de droom van zijn ouders dat hun zoon in de eigen streek met waardigheid het predikantenambt zou vervullen, geen werkelijkheid zou worden. Hoezeer hij zich ook thuis voelde in de goede traditie van zijn geliefde Pennsylvanië, toch was het hem onmogelijk om de lokroep van een wijdere horizon te weerstaan.

In november 1901 staat in het dagboek van de toen 23-jarige een notitie over zijn verlangen om naar India te reizen. Deze drang naar het Verre Oosten was al vroeg in hem wakker geworden. In zijn boekerij die thans nog in zijn studeerkamer in Allentown staat, bevindt zich een verbazende hoeveelheid boeken over Indiase godsdienst, Chinese filosofie en Japanse zeden.

Frank Buchmans ouders waren ontsteld over zulke buitenissige ideeën, des te meer omdat bij hem ideeën altijd de neiging vertoonden benen te krijgen.

'Moeder schrijft dat Tante Mary beweert dat Onze Lieve Heer niet wil dat ik naar India ga. Vader zegt dat hij hier niet van horen wil. Hij is er vierkant tegen. Dat maakt me verdrietig. Ik zou toch zo graag gaan.' (Notitie in het dagboek)

Een andere Tante Mary zag evenwel op het ogenblik dat hij zich vol theologische kennis voorbereide op zijn bevestiging in het ambt, duidelijk dat de witte domineesbef niet bij hem paste. Met haar dunne maar ferme vinger wees ze naar dit siersel en zei: 'Frank, je kunt de mensen niet bij massa's tegelijk veranderen. Je wint ze alleen maar als enkelingen, de een na de ander. Persoonlijk werk: dat moet je doen!'

Diep in het hart van Frank Buchman werd een stem wakker die over de afstand van eeuwen heen tot hem sprak. In de tijd van de hervorming was er een voorvader van zijn familie geweest die zijn naam naar het geleerde gebruik der humanisten in het Grieks had

vertaald: Bibliander. Hij was na Ulrich Zwingli's gewelddadige dood op het slagveld van Kappel in 1531 diens opvolger geworden als hoogleraar in de Griekse en Latijnse taal aan de Academie te Zürich. In een tijd dat de Turken voor Wenen lagen en men van alle preekstoelen tegen de 'Mohammedaanse tegenstanders van Christus' tekeer ging, had hij de ongehoorde moed de koran in een Latijnse vertaling uit te geven, de enige taal die iedere ontwikkelde Europeaan toen begreep. Dit was zo'n vermetele daad, dat de Bazelse boekdrukker in de gevangenis werd geworpen en alleen op persoonlijke voorspraak van Luther werd vrijgelaten. Zo kwam het boek in de openbaarheid en vond wijde weerklank. Bibliander ging echter nog verder. Zijn vrienden konden hem slechts met moeite afhouden van zijn voornemen om naar Egypte te reizen om in het hartje van de Islam Christus te verkondigen.

Daarom zette Bibliander toen in een geschrift uiteen wat hem ter harte ging. In 1553 schreef hij een tractaat *Over de hoogste, wetmatige en eeuwigdurende alleenheerschappij van de wereld*. Na de naam van de schrijver kwam een groet op het titelblad: 'Aan alle christenen, joden en mohammedaanse moslims wenst Theodor Bibliander genade, vrede en alle denkbaar Heil des Heren toe.' Het geschrift was zo revolutionair, dat het nooit kon worden gedrukt. De strijdbare geest van Bibliander was echter niet te temmen. Men poogde hem met dreigementen en openbare aanklachten tot zwijgen te brengen. Tenslotte bleef nog slechts één weg open: Bibliander werd wegens 'zwakzinnigheid' van zijn ambt ontheven. Niettemin kwam hij in 1562 met een explosief geschrift voor den dag: *De bijbelse belofte is algemeen en universeel, niet voor een bepaalde groep*. Kort daarop vielen Bibliander en zijn twee zo-

nen ten offer aan de 'zwarte dood', de pest.

Dit wist Buchman allemaal niet. Hij meende dat Bibliander de koran in het Duits had vertaald. Toch brandde dezelfde drang naar het universele in hem en deze zou steeds duidelijker tot uitdrukking komen in zijn leven en werk.

Deze aangeboren aanleg in Buchman vond aansluiting bij een stroming in het begin van onze eeuw welke een nieuwe oerchristelijke impuls gaf aan een orthodox verkalkte en in vrijzinnigheid verslapt theologie. Deze beweging ging uit van de jeugd, bovenal van studenten. Op de zomerconferenties van de CJMV (Christelijke Jonge Mannen Vereniging) en bovenal van de CSV (Christelijke Studenten Vereniging – in Nederland NCSV, vert.) waaide een frisse oecumenische geest. Deze beweging richtte zich zowel op verdieping: de persoonlijke vernieuwing op bijbelse grondslag – als op verbreding: de vernieuwing van de maatschappij door sociaal werk. 'Sociaal christendom' was in Duitsland het slagwoord dat door onverzettelijke mannen zoals Stoecker en Le Seur over de grenzen van de kerk heen tot in de politiek werd uitgedragen. De inrichtingen van Bodelschwingh zetten de zorg voor verwaarloosden in daden om. F.W. Foerster bracht deze denkbeelden in de pedagogie tot uitdrukking. Jeugdtehuizen werden gesticht. Een nieuwe organisatie, 'Settlement' genoemd, kwam op in grote steden: een groep jongeren organiseert zich, brengt dakloze jongens bijeen in een primitieve behuizing die ze dan zelf verder verbeteren. Door zelfbestuur wordt het dagelijkse leven op materieel en geestelijk gebied geregeld. Financiële hulp wordt, naar gelang de behoefte, verleend door een bestuur.

Een opwekkingsbeweging werd in Amerika gestart

door evangelisten zoals Moody. Zij werd door de jeugdige Henry Drummond door middel van massabijeenkomsten verbreid in heel Engeland. Een geweldige organisator, de Amerikaan John Mott, bundelde deze beweging onder zijn dynamische leiding. Hij zette op de grote universiteiten in de Oude en Nieuwe Wereld campagnes op touw die werden voorbereid en begeleid door in het oog lopende propagandamethoden die irriterend werkten op de aan traditie gebonden kerkmensen. Hij was een indrukwekkende persoonlijkheid die ook aantrekkingskracht wist uit te oefenen op leidende staatslieden. Voor zijn eenheidsstreven werd hij onderscheiden met de Nobelprijs. Frank Buchman nam aan de zomerconferenties van de CJMV en de CSV deel. Het streefdoel van John Mott 'Kerstening van de wereld in deze generatie' dat 14.000 jonge academici deed uittrekken naar zendingsgebieden in de hele wereld, inspireerde ook hem. Naast Mott kreeg ook de van geestdrift sprankelende studentenevangelist Robert Speer grote invloed op Buchman. In Speers boek *The Principles of Jesus* (1902) kan men in het hoofdstuk 'Jesus and the Standards' de voor Buchman zo essentiële maatstaven van de Bergrede, eerlijkheid, reinheid, onzelfzuchtigheid en liefde terugvinden. Hoe groot de invloed van Henry Drummond was, kan ieder constateren die de lezingen van deze Schotse hoogleraar die onder de titel *The Greatest Thing in the World* (Londen 1953) zijn verschenen, vergelijkt met de toespraken van Frank Buchman *Remaking the World* (Londen 1961).

Hier rijst de vraag die telkens weer zal opkomen: waarom krijgen al deze impulsen die in hun oorspronkelijke vorm al lang vergeten zijn (wie leest nu nog Robert Speer?) bij Buchman zo'n actualiteit dat ze de mens nog steeds in beweging brengen?

De eerste aanloop

Na zijn bevestiging als predikant in de zomer van 1902 vroeg Frank Buchman in zijn jeugdige, met christelijke deemoed omklede eerzucht om 'het moeilijkste werk in de moeilijkste stadswijk'. Zo werd hem zonder een vast loon de 'inwendige zending' in een verarmde wijk van Philadelphia opgedragen. In de Lancaster Avenue werden hem van een winkelpand op een hoek twee verdiepingen ter beschikking gesteld. Hoe primitief de inrichting was, blijkt uit een brief aan zijn moeder: 'Een vriend heeft me een bed zonder matras geleend. Een andere een tafel. Weer een andere een vloerkleed.' Van de winkelruimte maakte hij een 'Kerk van de Goede Herder', een vergaderlokaal, waar hij met zijn vrienden vaak tot diep in de nacht discussieerde. Zijn huis stond ook altijd open voor straatjongens. Deze gaf hij te eten en, zo nodig, zelfs onderdak. Op een nacht toen er buiten een sneeuwstorm woedde, werd er geklopt. Buchman deed open. Een jongeman van goeden huize die door zijn familie op straat was gezet, strompelde naar binnen. Buchman nam hem op en verzorgde hem. Toen hij hoorde van een student die honger leed, zocht hij hem op en nam hem met zich mee. Omdat hij evenwel geen bed voor hem had, wendde hij zich tot een vriend. Diens moeder stond hem toe op haar kosten een bed te kopen in een warenhuis.

Hij bekommerde zich ook om de blinden en zorgde ervoor dat zij vergunning kregen op straat te zingen en

nodigde ze van tijd tot tijd uit voor een goede maaltijd. Een blind meisje dat later onder de blinden in Azië heeft gewerkt en dat als waardering voor haar werk een zeer hoge onderscheiding van President Kennedy heeft gekregen, kon zich deze lang vervlogen tijd nog goed herinneren: 'Frank Buchman wist wat kinderen bijzonder graag eten. Hij was vriendelijk zonder neerbuigend te zijn. Ik zal hem nooit vergeten. Hij behandelde ons niet als blinden, maar als normale mensen waarvan hij verwachtte dat ze iets voor de wereld zullen doen.'

In de zomer van 1903 reisde Frank Buchman naar Europa. Via Zwitserland kwam hij naar Duitsland waar hij in aanraking kwam met Friedrich von Bodelschwingh en zijn inrichtingen in Bielefeld bezocht. Twintig jaar later schreef hij: 'Dit werk voor volwassenen bracht mij in contact met het socialisme en met de problemen van de fabrieksarbeiders. Ik kwam in aanraking met mensen zoals Stoecker, de pionier die de eerste sociaaldemocraten in het parlement heeft gebracht. Ik heb de beginselen van Bodelschwingh grondig bestudeerd.'

Nu had hij een voorbeeld voor zijn werk gevonden. Na zijn terugkeer opende hij in zijn woning het eerste 'tehuis' voor verwaarloosde jongens. In de omgang met de jongens die aan zijn hoede waren toevertrouwd, bereikte hij veel door zijn aanstekelijke openhartigheid. In zijn tehuis ontstond een dusdanige sfeer van vertrouwen dat jongeren van heinde en ver kwamen om enkele ogenblikken met hem te kunnen spreken. 'Het was letterlijk de kerk in huis', zei hij later. In 1904 werd hij door de Lutherse Kerk van Pennsylvanië tot leider van het tehuis benoemd met een jaarsalaris van 600 dollar. Nu kon hij het tehuis organise-

ren overeenkomstig zijn denkbeelden. De officiële opening vond plaats in september 1905. Frank Buchman had een zeer waardevolle hulpkracht gevonden: Mary Hemphill. Ze was het keukenmeisje van de gouverneur van Pennsylvanië geweest. Ze trouwde echter met een dronkaard aan wie ze twee zoons schonk. Het gezin kwam in moeilijkheden en Mary raakte zelf verslaafd aan alcohol en verdovende middelen. Toen haar man stierf, nam Frank haar onder zijn hoede. Hij had de moed de volkomen verwaarloosde weduwe met haar twee lastige jongens op te nemen in zijn tehuis. Hij gaf haar nieuwe hoop. Naarmate ze haar zelfrespect terugkreeg, keerde ook haar kookkunst weer.

Spoedig was het tehuis vol met jongemannen die of werk hadden of zochten. Ze waardeerden niet alleen het goede eten dat eenvoudig maar overvloedig was, maar ook het vertrouwen dat in hen werd gesteld. Als ze 's avonds uitgingen, wisten ze dat ze vanaf een bepaald tijdstip moesten aanbellen. Maar al kwamen ze nog zo laat thuis, altijd deed de huisvader de deur open. Zonder enig teken van verwijt bood hij hun zelfs wat te eten aan.

Buchman had bij Bodelschwingh geleerd dat je iemand het beste helpt door hem de kans te geven anderen te helpen. Daarom stelde hij zijn jongemannen voor een 'Settlement' te openen. In een krottenwijk waar hele gezinnen in één enkele ruimte vegeteerden, huurde hij een zaal. Door de vloer steeg de amoniaklucht op van de paardenstal die daaronder was. Daar brachten de jongens van het tehuis andere jongens bijeen die nog armer waren dan zijzelf. De straatjongens waren blij een dak boven hun hoofd te vinden waar men ze niet alleen te eten gaf, maar ze ook als volwaardig behandelde en hun een aandeel in het le-

ven van de gemeenschap toevertrouwde.

Dit waren gelukkige jaren voor Frank Buchman, wiens dadendrang geen grenzen kende. Maar onverwachts trokken duistere wolken samen boven dit veelbelovende begin. Voor het financiële beheer was een bestuur van zes heren verantwoordelijk. Het waren rechtschapen, eerbare zakenlieden uit Philadelphia die echter spoedig bedenkingen gingen koesteren tegen Buchmans royaliteit. Spoedig kwamen ze er achter dat Mary Hemphill met haar twee zoons in het tehuis woonde zonder een pensioengeld te betalen. Het eten scheen hun te overdadig. Ze stelden zelfs iemand aan die toezicht moest houden op Mary's keuken. Dat werd voor haar zo ondraaglijk, dat ze in afwezigheid van Buchman opnieuw begon te drinken. Buchman schreef in 1907 een memorandum van zeventien bladzijden waarin hij allereerst de naakte feiten opsomde: 'U weigerde goede boter te verstrekken. U hebt alleen ranzige gegeven. Ook de vis was niet vers. Zo kun je geen christelijke instellingen drijven. De jongemannen zijn er eerder toe geneigd te zondigen als hun maag leeg is.'

Tot besluit trachtte Buchman de bestuursleden een toekomstbeeld te schilderen van christelijk werk: 'De Kerk van Jezus Christus moet ten nauwste betrokken raken bij de noden van de mensen van welke aard die ook mogen zijn. Het kan om een mens gaan die voedsel en onderdak voor de nacht nodig heeft of om een zieke die een dokter nodig heeft. Het kan een mens zijn die van het platteland komt en die in de stad geen weg weet. Zal men hem slechts zeggen: "Dit is een slechte stad. Je moet erg oppassen."?

Ik geloof niet dat de kerk de grote problemen van de mensheid aanpakken en met uitgestrekte armen de

mensen bereiken zal, als zij niet beseft dat er, waar ook een mens in nood tot haar komt, een kans is om haar werk te doen. Elke dienst die ik iemand bewijs, verricht ik in het besef dat ik tenslotte daarmee een ziel zal bereiken.

Tot welke beslissing u ook moogt komen, ik wil onderstrepen dat het hier niet om louter medelijden gaat, doch om een nood welke we moedig en zonder vooroordeel onder ogen moeten zien.'

Al zijn moeite was tevergeefs. Het bestuur bleef onverzettelijk vasthouden aan zijn eis dat er drastische bezuinigingen in de keuken nodig waren. Na een laatste botsing legde Buchman het bijltje erbij neer.

Hij had ondervonden welke macht een gevestigde orde, verbonden met de macht van het geld, uitoefent. Deze les zou hij nooit vergeten. Maar aanvankelijk nam hij het alleen maar persoonlijk. Hij werd zo verbitterd dat hij er lichamelijk ziek van werd.

Een onderaardse atoomontploffing

Een bevriende arts constateerde uitputting in de hoogste graad en ried hete en koude baden aan en een zeereis ter ontspanning.

Frank Buchman begon zijn avontuur met een cruise in de Middellandse Zee. In Athene ging hij samen met een aan boord ziek geworden ouder echtpaar aan land. Hij zorgde voor behoorlijke ziekenhuisverpleging en bracht de Amerikaanse ambassadeur op de hoogte.

Ondertussen was zijn reisgezelschap doorgevaren. De ambassadeur nodigde hem voor een receptie uit waar hij een dame ontmoette die samen met hem deelgenomen had aan de cruise. Ze vertelde een vriendin hoe onzelfzuchtig Frank Buchman had gezorgd voor zijn landgenoten. Deze vriendin was hofdame van de kroonprinses, de latere Koningin Sophie. 'Gisteren heb ik een Amerikaanse heilige ontmoet', aldus berichtte ze de kroonprinses. 'Zo iemand bestaat niet', was het antwoord. 'Ik zou hem graag willen leren kennen.' Op deze wijze begon een verreikende vriendschap met de koningshuizen van Griekenland en Roemenië.

Maar deze ontmoeting verlichtte de last niet die Frank Buchman kwelde. 'Ik zal die mannen in Philadelphia nooit kunnen vergeven', bekende hij aan een reisgenoot. In Duitsland bezocht hij wederom de inrichtingen van Bodelschwingh, maar hij vond er niemand die zich iets van zijn nood aantrok. Zo stak hij het Kanaal over om deel te nemen aan een studenten-

conferentie in Keswick waar hij de beroemde prediker dr. F.B. Meyer hoopte aan te treffen. Maar die was er niet.

De grote bijeenkomsten van de conferentie zeiden hem niets. Hulpeloos en eenzaam wandelde hij langs het meer totdat hij op een zondagmiddag een open kapel binnenliep waar slechts zeventien conferentiedeelnemers naar een vrouw luisterden, die over het Kruis sprak. Het was mevrouw Penn-Lewis, een christin die wars was van alle sentimentaliteit en over zonde en vergeving sprak met de zakelijkheid van een chirurg.

'Een leer', zei Frank Buchman later, 'die ik als jongen al had gekend, een geloofsstuk van mijn kerk dat ik altijd onderwezen had, werd op die dag een tastbare werkelijkheid voor mij. Ik was die kerk binnengegaan met een tegen zichzelf verdeelde wil, met een hart vol hoogmoed, eigenliefde en wrevel. Door de eenvoudige toespraak van deze vrouw werd het Kruis op die dag voor mij iets dat mij persoonlijk aanging en plotseling zag ik de Gekruisigde pijnlijk duidelijk voor mij.

Met deze diepere ervaring van hoe de liefde van God in Christus de kloof die mij van Hem scheidde, had overbrugd en met een nieuw gevoel van overvloedige blijdschap ging ik naar huis terug. Ik voelde een dringende behoefte mijn ervaring met anderen te delen. Daarop schreef ik aan de zes bestuursleden in Amerika tegen wie ik wrok had gekoesterd, vertelde hun wat mij was overkomen en hoe ik bij de voet van het Kruis alleen maar kon denken aan mijn eigen zonde. Boven aan elke brief schreef ik deze versregels:

Als ik het wond're Kruis aanschouw
Waar Christus stierf die het al volbracht,
Dan voel ik hoe 'k mijn trots berouw,
En 't rijkst gewin slechts schade acht.

When I survey the wondrous Cross
On which the Prince of Glory died,
My richest gain I count but loss,
And pour contempt on all my pride.'

'Het was niet zo moeilijk', zei hij later, 'de twee eerste regels van het gezang neer te schrijven, maar de derde schreef ik om zo te zeggen met mijn harte-bloed.' (In Engelse tekst resp. drie eerste regels en de vierde. Vert.).

Er zijn vele christenen die een soortgelijke ervaring hebben doorgemaakt. De vraag dringt zich op: waarom werd deze ervaring bij Frank Buchman tot drijvende kracht die de wereld in beweging zette?

We kunnen proberen de verschillende elementen te onderscheiden die zich in het leven van Frank Buchman bij elke nieuwe stap duidelijker aftekenden.

Ten eerste

Het eerste wat Frank Buchman ziet bij deze beangstigende ontmoeting met het Kruis, is de *kloof* die hem scheidt van God. Het is een kloof die voor mensen onoverbrugbaar is. De weg is afgebroken. Alle zelfrechtvaardiging is doodgelopen. De mens kan niets meer doen. Hulpeloos zakt hij aan de rand van de afgrond ineen.

Ten tweede

Plotseling en met schrik beseft hij dat het zijn *schuld* is die hem in deze toestand heeft gebracht. Het is zijn schuld dat zijn verbittering, zijn gekwetste trots

hem van zijn medemensen en van God heeft gescheiden. Hier duikt het verschrikkelijke woord 'zonde' op. Het simpele feit wordt duidelijk dat zonde datgene is wat mij scheidt van mijn naaste en van God. Als een zwaar gewicht valt het ons op het hart. 'Jij bent het. Jij hebt alles kapotgemaakt. Iets onherstelbaars is gebeurd door jouw schuld.'

Ten derde

Dan gebeurt het onverwachte, het wonder: God zelf komt in Christus over de kloof naar de schuldige mens toe. Het is geen makkelijke weg. Hij gaat niet door de lucht. Er is geen brug. Christus zelf is in de diepte afgedaald. Een steile helling gaat van de dood naar het leven, van de zonde naar de vergeving. Het is een bloedige weg. Vergeving is geen toverij. Vergeving is een voorval, een weg om te gaan. Het is de met bloed doordrenkte kruisweg van God door de wereld van de zonde.

De kloof is overwonnen. De verbinding is weer hersteld. Het leven is sterker dan de dood. De erbarming van God is groter dan de wet der zonde. Als een loodzware last valt de schuld van het hart van de mens.

Ten vierde

Maar *het gaat verder*. Dit is het beslissende punt voor Buchman: hij ziet in dat de verzoening niet bij hem blijft stilstaan. Zij schrijdt voort en neemt de mens in haar voortgang mee. Hij moet zelf de weg van de vergeving gaan – door de kloof die hem van de andere mensen scheidt. Frank Buchman is een praktisch mens. Hij zet alles wat hem overkomt in daden om.

Hij schrijft zes brieven. Hij verontschuldigt zich voor zijn wrok. 'Ill-will' noemt hij het. Een wil dus die verstokt is en tegen de ander is gericht. Dit vernietigt de

samenleving. Het vernietigt de mens zelf. Niemand moet denken dat het Frank Buchman licht viel deze zes brieven te schrijven. Hij moest zijn eigen kruisweg gaan. Daarom schreef hij boven aan zijn brieven het gezang over het Kruis.

Ten vijfde

Het resultaat van deze eerste stap is dat Frank Buchman een ongekende vrijheid en vreugde heeft gevonden. 'Een gevangene was uitgebroken en is een vrij man geworden', staat in het boek van de Franse filosoof Gabriel Marcel *Un changement d'espérance*.

Het is een vrijheid van een bijzondere soort – een verschuiving van het zwaartepunt: 'Niet mijn wil, maar Uw wil.' Omdat de eigen wil in beweging wordt gebracht door iets wat van God komt, wordt hij niet zwakker, maar leeft hij op met nieuwe kracht, vrij van verstoktheid en krampachtigheid. Het betekent ook vrij zijn van de angst, van de verleiding van de wereld, van de ban van het geld, van de druk van de openbare mening. Het betekent *in* de wereld te zijn zonder *van* de wereld te zijn, temidden van het alledaagse het uitzonderlijke doen.

Zulk een vrijheid heeft het effect van een besmettelijke ziekte. Frank Buchmans verandering heeft nog op dezelfde dag de verandering van iemand anders tot gevolg gehad. Buchman vertelde zelf meer dan vijftig jaar later wat er op die dag is gebeurd: 'Ik verliet die kerkdienst mij ervan bewust dat ik de volledige oplossing had gevonden voor al mijn moeilijkheden en zonden. Ik hoorde de wind van de hemel. Hij woei over mij heen en door mij heen. En ik ging als een ander mens naar buiten.

Toen ik naar buiten kwam, ontmoette ik een jongeman, een vrolijke kerel. Hij woonde met zijn familie

in het huis dat naast het onze op de heuvel lag en met een uitzicht over het meer. Hij zei: "Zullen wij een wandeling maken?" Ik zei: "Goed." En wij wandelden het meer om. Hij wilde weten waarom ik er zo anders uitzag dan de vorige dag. Ik vertelde hem over mijn ervaringen hoe de openbaring van het Kruis van Christus mijn nood op dat ogenblik had beantwoord. Voordat wij aan het eind van onze wandeling waren gekomen, onderging hij dezelfde ervaring. Hij kon niet anders dan het direct aan zijn ouders te vertellen die overgelukkig waren met zijn verandering....'

Frank Buchman vervolgde:

'Velen spreken over het Kruis, maar het betekent zo goed als niets voor hen. Het is niet echt. Het is iets waarover zij hebben horen praten of waarover ze hebben gelezen, iets wat iemand anders heeft beleefd. Maar een ervaring van het Kruis snijdt in het leven in. Het is wat Paulus ervoer op de weg naar Damascus. Hij hoorde een stem, maar zag niemand en werd een ander mens. Het is deze nabijheid van de hemelse kracht die ons richting geeft als wij naar de stille, zachte stem luisteren.

Met een ervaring van het Kruis zal je voor niets terugdeinzen. Ik heb in Keswick geleerd dat niemand meer ongelijk had dan ik. Ik moest dringend veranderen. Ik moest met mezelf beginnen.'

Deze ervaring had voor Buchman niets mystieks. Integendeel maakte het hem tot de grote realist die hij is geworden.

In de notities van Buchman staat één zin die zijn hele ervaring samenvat: 'Het Kruis is niet het ware kruis als het alleen maar iets is wat 2000 jaar geleden op een heuvel is gebeurd. Het is een vreselijke en vernietigende ontmoeting met de Heiligheid van God die

het hart breekt, maar weer opricht; die veroordeelt, maar geneest; die de zonde haat, maar het beste in ons liefheeft; die alles door elkander schudt, maar weer heel maakt; die het einde is, maar ook het begin; die naar de dood van het "ik" leidt en tot zijn wedergeboorte door de kracht van het opstandingsleven van Jezus Christus.'

Tengevolge van een nieuwe opdracht kreeg Frank Buchman de kans om zijn ervaring in de praktijk te brengen. Een neef van het Amerikaanse echtpaar dat hij in Athene had bijgestaan, Vance McCormick, voorzitter van de Democratische Partij van Pennsylvanië en bestuurslid van het Pennsylvania State College steunde het voorstel van dr. John Mott om Frank Buchman aan dit college als secretaris van de 'Christen Studenten Vereniging' (CSV) aan te stellen. In de brief van aanbeveling wordt Buchman 'een man met een open geest en met grote persoonlijke aantrekkingskracht' genoemd. Het beginsalaris bestond uit vrij wonen en 100 dollar per maand.

Toen Buchman zijn functie aanvaardde, bevond het college zich in een zorgwekkende staat. Ondanks het wettelijke drankverbod vloeide de alcohol in stromen. Deze werd geleverd door een dranksmokkelaar, die een van de bedienden in het college was. Een studentenstaking had plaatsgevonden. De nederlagen bij de sportwedstrijden waren een barometer voor de bedroevende staat van de discipline onder de studenten.

Vanaf het begin vatte Buchman zijn functie als secretaris van een organisatie heel ernstig op. Hij organiseerde bijeenkomsten waar bijbelstudie werd bedreven, waarop lezingen werden gegeven en gezellige avonden werden gehouden. De prestaties van een secretaris worden beoordeeld naar het aantal leden dat hij weet te winnen. In dat opzicht had Buchman succes:

het aantal leden steeg van 491 in 1909 tot 1040 in het volgende jaar. Maar hij voelde zich innerlijk onbevredigd. Wat hem dwars zat was niet dat hij ijzige afwijzing bespeurde bij vele studenten of dat hij allerlei bijnamen kreeg. 'Belachelijk gemaakt te worden', schreef hij in een brief, 'hindert me niet. In de eerste maanden ben ik de populairste man in State College geweest. Als je maar lang genoeg met mensen omgaat, dan worden juist degenen die je hebben uitgelachen tot je beste medewerkers. Als mensen je uitlachen, is dat dikwijls een masker waarachter een innerlijke onrust en vaak een tragiek schuil gaat.'

Maar iets anders kwelde Frank Buchman. Hij had het gevoel dat hij de slaaf van een instituut was geworden en dat daarom zijn werk geen blijvende vrucht droeg. 'Ik werkte achttien uren per dag', zei hij later, 'ik was zo druk bezig dat ik twee telefoontoestellen moest hebben in mijn slaapkamer. De mensen kwamen naar me toe, maar er vond geen ommekeer plaats in hun leven. Er bleef niets van over.' Juist in deze tijd kreeg Frank Buchman van iemand een raad van beslissende betekenis. De kanselredenaar, dr. F.B. Meyer, die hij tevergeefs had gehoopt in Keswick te kunnen aantreffen, kwam tijdens een spreekbeurtentournee op bezoek in het State College. Hij sloeg Buchman bij zijn werk gade, zag tot zijn verbazing de twee telefoons en luisterde geduldig naar het verslag dat hij uitbracht over zijn activiteiten. Hij was er niet van onder de indruk. Meteen drong hij door tot de kern van de zaak. Op twee dingen, zei hij, komt het aan: je moet meer naar God luisteren dan naar het rinkelen van de telefoon en je moet niet bijeenkomsten, maar het gesprek van mens tot mens tot het centrale punt van je werk maken.

Voor Frank Buchman was dit wederom een keerpunt in zijn leven. 'Sindsdien', zei hij, 'dacht ik niet meer in aantallen, maar in mensen.'

Uit de functionaris die zich op statistieken verliet, was een revolutionair geworden die bereid was op ongebaande wegen alles te riskeren.

'Zo besloot ik elke dag een uur lang van vijf tot zes uur voordat de telefoon kon gaan in een tijd van stilte te luisteren naar de zachte stem van de levende God. Alles wordt zo anders als de Heilige Geest een dagelijkse realiteit wordt.'

Stilte betrachten werd de sleutel tot Frank Buchmans effectiviteit. Te luisteren naar de stem van binnen waardoor God spreekt tot de mens, de gedachten die dan komen op te schrijven en de 'koninklijke weg van de gehoorzaamheid' te volgen die naar steeds wijdere einders voert – dit werd voor hem en honderdduizenden in alle werelddelen tot een dagelijkse discipline. De 'stille tijd' begon aldus zijn stille weg door de wereld te gaan.

Opnieuw kan men zich afvragen waarom de naam van F.B. Meyer in de vergetelheid is geraakt, terwijl 'leiding zoeken door naar Gods stem te luisteren' zoals dit door Buchman werd voorgestaan, steeds bredere en diepere uitwerking heeft. Misschien ligt het geheim daarin dat Buchman de schakelaar in het hart heeft kunnen omdraaien waardoor het innerlijke naar buiten treedt, waardoor de idee tot daad wordt.

Zelf heeft Frank Buchman nooit opgehouden nieuwe lessen te leren over de praktijk van het luisteren en het gehoorzamen. Het werd van stap tot stap reëler.

Het begon ermee dat op een morgen een stem in zijn binnenste weerklonk als een belsegnaal: 'Tuts, Tuts, Tuts.' Het was de roepnaam van een van de

meest populaire studenten, een grappenmaker en een toneelenthousiasteling die Buchman zelfs niet in zijn stoutste dromen zou hebben uitgekozen als eventuele medewerker. Maar nog diezelfde morgen liep hij hem in de tuin tegen het lijf en hij had de moed hem aan te spreken. Hij nodigde hem bij zich uit. En iedereen was verbaasd over de verandering die zich in deze jongeman voltrok.

Deze belevenis opende Frank Buchmans ogen voor nieuwe mogelijkheden. Zijn werk kreeg een heel andere stijl. Buchman heeft zelf verteld hoe door de verandering van drie mensen – een student die kleinzoon van een gouverneur was, de dranksmokkelaar Bill Pickle en de rector, een vrijdenker – het geestelijke klimaat van de universiteit werd veranderd. Hij deed dit in 'Het verhaal van een wonder', een hoofdstuk in het aanhangsel van zijn verzamelde toespraken *Remaking the World*.

De invloed die van deze drie veranderde mensen uit is gegaan, was buitengewoon. De drinkgelagen hielden in de volgende jaren op. De studenten begonnen hun sportwedstrijden te winnen. Hun wetenschappelijke presentaties werden beter. Van de zestienhonderd studenten nam een groot deel aan de bijbelstudies onder Frank Buchmans leiding deel. Dr. John Mott en mensen uit de hele wereld kwamen naar State College om de wonderen te zien die God had bewerkt.

Zeven jaar lang is Frank Buchman aan het werk geweest in Pennsylvania State College. In 1915 had hij het gevoel dat zijn taak daar klaar was. In 1911 bezocht hij met zijn ouders Europa. In 1912 was hij weer in Duitsland en Frankrijk. In Grenoble probeerde hij tevergeefs Frans te leren. Vervolgens brak de oorlog uit. Frank Buchmans gedachten gingen voortdurend over de grenzen heen naar zijn Europese vrienden. Zijn geest verdroeg geen begrenzingen. 'Jullie moet in continenten denken', hamerde hij zijn studenten in Penn State College in.

In april 1915 kreeg hij een brief van John Mott waarin deze hem uitnodigde deel te nemen aan een actie onder de soldaten in Europa. Een 'vliegend escadrille', zoals John Mott het noemde, van zes ervaren sociale werkers, moest zich inzetten op de slagvelden. Buchman nam dit ondanks het feit dat zijn moeder het hem beangstigd afried, met vreugde aan. Maar op het laatste ogenblik kwam er wat tussen. John Mott had uit India een dringend verzoek ontvangen om een man te zenden die op de universiteiten het nieuwe soort sociaal werk dat in Amerika opgeld had gedaan, te organiseren. Frank Buchmans naam werd genoemd. De uitnodiging was verleidelijk. India was al lang een droom geweest. Binnen vierentwintig uur was hij gereed.

Het werk viel overigens anders uit dan hij het zich had voorgesteld. Men had hem tot medewerker van

Sherwood Eddy gemaakt. Derhalve moest Buchman voornamelijk de reusachtige opwekkingsbijeenkomsten organiseren waarop Sherwood Eddy met zijn enorm redenaarstalent de massa wist wakker te schudden.

'India is het moeilijkste werkterrein van de wereld', had Eddy voor het begin van de campagne geschreven aan zijn begeleider Buchman. Buchman kreeg een indruk van de omvang van deze taak. Van augustus 1915 tot februari 1916 vonden massabijeenkomsten plaats in alle grote steden van Travancore tot Rawalpindi. Bovendien werden gevangenenkampen bezocht. Leidende persoonlijkheden van India ontvingen de twee rondtrekkende predikers: Rabindranath Tagore, Mahatma Gandhi en de maharadja's van de grote inheemse vorstendommen. Verschillende malen waren ze ook te gast bij de Onderkoning, lord Hardinge.

Voor Buchman betekende dit een enorme verbreding van zijn gezichtskring. Ook was het voor het eerst dat hij in contact kwam met zulke mensenmassa's. In Travancore, het huidige Kerala, zaten meer dan 40.000 toehoorders dicht opeengedrongen op de grond en luisterden in de bijna ondraaglijke hitte drie uur in gespannen stilte naar de toespraken. Dat was slechts het begin. Men kon spreken van een ongekend succes.

Maar Frank Buchman was niet bevredigd. Steeds meer gevoelde hij een tegenzin tegen deze massabijeenkomsten. Hij vroeg zich telkens weer af wat er eigenlijk van overbleef. 'Het is', zei hij met een drastisch beeld, 'alsof je met een fanfarekorps op konijnenjacht gaat.' Wat hem interesseerde was om uit de massamens een enkeling te maken die op eigen benen kon staan en ook voor anderen kon zorgen. In een brief aan John Mott schreef hij: 'U wilt weten wat mijn indruk is van dit werk. Wat me elke dag meer bezighoudt, is

dat we eigenlijk in India moesten laten zien hoe je effectief werk verzet. Ik heb overal het gebrek gevoeld aan het contact van mens tot mens. Bepaalde mensen falen omdat zij niets doen aan de meest dringende noden van de mensen met wie ze te maken hebben.'

Buchman haalt een voorbeeld aan: 'Drie Indiase secretarissen staan een Amerikaan terzijde. Deze heeft moeite met eerlijkheid. Dat weten de Indiërs. Bijna allen om hem heen weten het. Zelf weet hij het. Maar niemand schijnt te weten hoe je oneerlijkheid zo kunt veranderen dat het een springplank wordt voor een aanstekelijke kracht. In een gesprek van twintig minuten heeft deze Amerikaan de weg naar deze nieuwe dimensie gevonden.'

In een Indiaas weekblad schreef Buchman: 'Persoonlijk werk betekent in een ander mens alle mogelijkheden, die in hem gelegd zijn, tot ontplooiing te brengen.' Wat Buchman verstond onder persoonlijk werk, laat het voorbeeld van de schooljongen Victor zien. Na zijn bezoek aan Gandhi in Madras had de directeur van een befaamde school hem uitgenodigd deel te nemen aan een jongenskamp aan de voet van het Himalajagebergte. Daar deed de directeur zijn beklag over een jongen die Victor heette. Hij was een rebel. Hij had de gewoonte de tentharingen uit de grond te trekken zodat de tent op de mensen erin viel. Hij bleef van alle bijeenkomsten weg. De kampleiding wilde hem onmiddellijk naar huis sturen.

Buchman vroeg de directeur: 'Hebt u met de jongen gepraat?'

'Nee', antwoordde hij, 'We hebben alleen maar over hem gepraat. Wilt u niet eens met hem spreken?'

Buchman stemde daarmee in. De directeur beloofde dat de jongen hem de volgende ochtend om half elf

zou opzoeken. Victor kwam niet opdagen. Aan de lunch vroeg de directeur hoe het gesprek was geweest.

Buchman zei: 'Geen Victor!'

'Maar hij heeft toch beloofd te zullen komen', zei de directeur verontwaardigd.

'Vele mensen zeggen ja, wanneer ze nee bedoelen', antwoordde Buchman. 'Probeert u eens of hij om half drie bij me kan komen.'

Terwijl de anderen hun middagdutje deden, zat Buchman op Victor te wachten. Weer geen spoor van Victor. Aan de thee zei de directeur: 'Maar hij heeft me beloofd naar u toe te gaan.'

De daarop volgende nacht scheen er een prachtige volle maan. Victor die beloofd had om bij Buchman te zullen komen, was er vandoor gegaan en roeide in een boot op het kanaal. 'Wie kan het hem kwalijk nemen dat hij liever buiten is?' merkte Buchman op.

De daarop volgende morgen om 11 uur kwam de directeur naar Buchman toegehoud. 'Ik heb Victor te pakken. Komt u alstublieft meteen.' Hij wees hem de weg naar een kleine heuvel waar Victor met een vriendje aan het spelen was. Ze wierpen bamboestokken in de lucht net als tamboers aan het hoofd van een marcherend muziekkorps.

Frank Buchman ging naar Victor toe en zei: 'Dat kun je goed. Ik wou dat ik het ook kon.' Victor die gewoonlijk niets met ouderen te maken wilde hebben, antwoordde: 'Probeer het maar eens.' Buchman probeerde het en bracht er niets van terecht. Victor was opgetogen. Buchman ging zitten en zei tegen Victor: 'Ik ben vroeger ook eens in een kamp geweest. Ik had er een hekel aan.' Victor antwoordde: 'Bent u zo geweest? Ik ben net zo.'

Vervolgens begon hij Buchman te vertellen dat hij

eenvoudig niet kon nalaten anderen te plagen en de tentharingen eruit te trekken. Hij voegde eraan toe: 'Er is gewoon iets mis met mij. Een andere uitleg kan ik er niet aan geven.'

Na enig heen en weer gepraat zei hij: 'Ik heb er spijt van.' 'Hoeveel spijt?' vroeg Buchman. 'Weet je wat wroeging is?'

'Ja, dat weet ik. Dan heb je wel spijt, maar je zet je erover heen en je doet het toch weer.'

'Maar dat is zinloos', zei Buchman.

'Ja', zei Victor. 'Wat ik nodig heb is echt berouw. Dat betekent dat je er zo'n spijt van hebt, dat je het nooit weer doet.'

Buchman was zo onder de indruk van Victors inzicht in het verschil tussen wroeging en berouw dat hij de definitie van deze jongen zijn hele verdere leven heeft gebruikt.

Hierop vervolgde Buchman: 'Je kunt een vriend hebben die je altijd begrijpt, die je altijd terzijde staat en die zo interessant is dat je nooit van hem wilt weglopen.'

Victor zei: 'Ik weet het best. U bedoelt Jezus Christus. Ik zou graag zijn vriend zijn, maar ik weet niet hoe.'

Daar op die Himalajahelling sprak Buchman met de jongen over zonde. In het Engels zijn het drie letters met de 'i' van een opgeblazen 'ik' in het midden. 'Zonde is iets wat tussen mij en God, tussen mij en mijn naaste komt.' Hij vertelde hoe hij op zijn knieën alles wat hij van zichzelf wist aan alles wat hij van God wist had overgegeven.

'Dat zou ik graag willen doen', zei Victor.

Zo knielde hij naast Buchman neer en zei: 'Heer, brengt u orde in mijn leven. Zelf kan ik het niet.'

Later zei hij tegen Buchman: 'Het was net alsof een grote ballast die nergens meer toe diende van me was afgevallen. Ik moet mijn vrienden vertellen wat er met mij is gebeurd.'

Buchman moedigde hem aan: 'Als Jezus je beste vriend is, zou het gewoon onbeleefd zijn Hem niet aan anderen voor te stellen.'

Toen de dag van het vertrek was aangebroken, vroeg de directeur: 'Wat is er in vredesnaam met Victor gebeurd? Hij is zo anders geworden.'

Buchman antwoordde: 'Vraagt u het hem zelf maar.'

Maar Victor was er niet. Hij had een politieagent gezien die een gevangene met handboeien naar de gevangenis bracht. Victor ging op de gevangene toe en zei: 'Een paar uur geleden was ik net zoals u. Ik was de gevangene van al de verkeerde dingen die ik had uitgespookt. Een man die Paulus heette, is ook een gevangene geweest. Maar hoewel hij in de gevangenis zat, was hij vrij. U kunt ook een vrij man worden. Ik zal u komen opzoeken als u wordt vrijgelaten en u er meer van vertellen.'

Toen kocht Victor rijst met curry en bracht het naar de gevangene toe.

Maanden later bezocht Frank Buchman Victor op zijn school en ontmoette daar vele van zijn vrienden. Moslims, hindoes, ook Engelsen. Ook zij waren veranderd nadat zij met Victor gesproken hadden.

Het verhaal van deze verandering deed de ronde in heel India. Een bisschop die Buchman ontmoette zei: 'Wij hoeven niet aan elkaar te worden voorgesteld. Ik heb Victor gezien.' Hij vroeg Frank Buchman in Engeland hetzelfde met zijn zoon te doen die in Cambridge studeerde. Dit verzoek van de bisschop werd de aanleiding voor het werk dat Buchman in Cambridge

en Oxford is gaan doen, het begin van de grote vlucht die zijn werk heeft genomen.

Buchmans onconventionele en regelrechte manier om met mensen om te gaan, was in tegenspraak met de gebruikelijke zendingsmethoden. Velen voelden zich erdoor uitgedaagd. Daarom vormde zich hier zoals elders een front tegen hem. Steeds meer brandde de grond onder zijn voeten door het vuur van de vervolging dat profeten smeedt.

Des te dankbaarder was hij als hij mensen ontmoette die hem begrepen en door hun vriendschap aanmoedigden. In deze tijd van grote bestrijding ontmoette hij iemand die een van zijn beste vrienden is geworden. Het was de zeer begaafde jonge Amerikaan Howard Walter die hij met zijn vrouw Marguerite had leren kennen in wat nu Pakistan is. Walter was met Azië vertrouwd en een autoriteit op het gebied van de Islam. Een vriend beschreef hem als 'een zeldzame combinatie van een geoefend brein en een kinderlijk hart', 'een geboren dichter die zijn wil in de handen van Jezus Christus heeft gelegd'. Voor Walter was Buchman wiens aanwezigheid in Lahore als 'een frisse bries' had gewerkt, een 'wonderman'. Toen hij in 1916 terugkeerde naar Amerika om een leerstoel aan het theologische seminarie van de universiteit te Hartford te bezetten, deed hij het dringende verzoek aan de faculteit om Buchman tot assistent-hoogleraar te benoemen met de opdracht om het studierooster een meer levende grondslag en een wijdere horizon te geven. Buchman nam dit aan voornamelijk omdat hij samen met Walter wilde werken aan een wetenschappelijk werk over 'de individuele aanpak van mensen'. Het ging erom het christelijk geloof door de overdracht van mens op mens van invloed te doen zijn op de opbouw van de samen-

leving – een taak die reeds prof. Henry Drummond te Edinburgh en prof. Henry B. Wright van de universiteit van Yale ter hand hadden genomen.

Frank Buchman had van de rector van de universiteit, Douglas Mackenzie, toestemming verkregen om naast zijn leeropdracht ook buitenlandse reizen te ondernemen. Het was een unieke kans voor hem om tegelijkertijd zijn werk een geestelijk fundament te geven en het binnen een bredere horizon praktisch uit te oefenen – een verbinding van theorie en praktijk die overeenkwam met zijn diepste roeping.

Op de hem eigen ondernemende manier vatte hij het hoogleraarsambt zo nonconformistisch op dat het onmiddellijk aanstoot gaf in wetenschappelijke kringen: volgens hem was het de taak van een theologisch seminarie om revolutionairen op te leiden die in staat moesten zijn de structuren van de maatschappij te veranderen.

In die maanden van september 1916 tot juni 1917 stond Buchman onder de machtige invloed van prof. Henry B. Wright die als hoogleraar voor Latijn en Grieks zulk een diepe invloed had uitgeoefend op het geestelijke leven aan de universiteit van Yale dat speciaal voor hem een leerstoel werd ingesteld voor de toepassing van het christendom op het alledaagse leven van de mens. Het onderwerp van zijn college was: 'De wil van God en het levenswerk van de mens.' Ook hij had, evenals Henry Drummond, onder invloed gestaan van de opwekkingsprediker, Dwight L. Moody. Op de muur van zijn collegezaal stonden de woorden van Moody: 'De wereld wacht erop om te zien wat Jezus Christus in, met, voor en door een mens kan doen die zijn wil geheel aan God heeft overgegeven.'

Om een college van 50 minuten van prof. Wright te

beluisteren, reisde Buchman telkens vier uur heen en terug van Hartford naar Yale. Van Wright leerde hij de toepassing van de vier morele maatstaven welke deze weer bij Robert Speer had gevonden. Ook de driehoek: God – ik – de naaste die voor Buchman zo belangrijk werd, was een grondslag van het onderwijs van Wright.

Frank Buchman heeft ook vaak erkend hoeveel hij aan Wright te danken had. In een brief uit China schreef hij hem: 'Veel van het beste in mijn boodschap heb ik aan u te danken. Meer dan iemand anders die ik ken, komt u binnen het bereik van de ervaringen die men door de beginselen van Jezus Christus kan verkrijgen.'

Hier wordt ook begrijpelijk waarom deze dingen bij Buchman een duurzame invloed hebben uitgeoefend, terwijl de naam van prof. Wright voor velen in vergetelheid is geraakt. Buchman bracht zijn geloof tot uitdrukking door het op anderen over te dragen. In de herfst van 1916 vergaarde hij een groep mensen om zich heen om tezamen met hen een gemeenschappelijke strategie te vinden waardoor het geloof gehele volken zou kunnen aangrijpen. Hij schreef aan rector Mackenzie: 'Ik ben ervan overtuigd dat deze kleine groep de wereld een dienst zal bewijzen die tot een nieuwe dimensie van christelijke werkzaamheid zal kunnen leiden. Onze grondgedachte is: Werk gericht op de enkeling moet altijd doorgaan. Bijeenkomsten bieden de gelegenheid daartoe. (Individual work must be the constant, meetings the occasion.)'

Thans was Buchman gereed voor een van zijn grootste avonturen: China.

De Chinese tragedie

China bevond zich in die tijd op een tweekop. Duizend jaar oude tradities raakten in verval. Het westerse kapitalisme en imperialisme waren binnengedrongen. Exterritoriale enclaves ontstonden van waar uit de westelijke mogendheden met moderne wapens alle zelfstandigheidsbewegingen in China de kop in drukten. Maar een nieuw China was in opmars. De vraag van wereldhistorische betekenis was: welke richting zou het kiezen?

De beslissende persoonlijkheid was de arts Sun Yat-sen (geb. 1866) die in 1905 de nationale volkspartij, de Kuo Min Tang, had opgericht. Zijn drie beginselen: Eenheid van het volk (nationalisme), Rechten van het volk (democratie) en Welvaart van het volk (socialisme) werden door studenten en leerlingen van zendingscholen verbreed onder het volk.

Door de revolutie van de Chinese jeugd wordt in 1912 de oude monarchie, de Mandsjoedynastie, tot abdicatie gedwongen. Sun Yat-sen roept in Nanking de republiek uit. Het presidentschap laat hij aan generaal Yuan Chi-kai over, de vernieuwer van het leger, maar in 1917 wordt hij gekozen tot generalissimus om de strijd tegen de militaire machthebbers (de warlords), te leiden die met steun van de grote Westerse mogendheden de hereniging van het rijk proberen te voorkomen door als eigenmachtige stadhouders in de provincies op te treden.

Het lot van China ligt in deze jaren in de weeg-

schaal. Het is de tijd waarin Frank Buchman een beslissende invloed uitoefent op het gebeuren.

Reeds in 1916 had Buchman een eerste bezoek aan China gebracht. Dat was op de terugweg van India naar Amerika. Hij vertoefde in verschillende havensteden en nam deel aan een zomerconferentie in Kuling die door de zending was belegd. Opzettelijk hield hij zich op de achtergrond. Want hij wilde vooral de situatie en de personen leren kennen die invloed konden uitoefenen op de loop der gebeurtenissen.

Bij zijn tweede bezoek aan China (1917) was hij niet alleen. Zijn vrienden Howard Walter en Sherry Day vergezelden hem. Hij had de officiële opdracht voor Sherwood Eddy een opwekkingscampagne voor te bereiden. Hij gaf zich er echter innerlijk rekenschap van dat in dit beslissende jaar een actie op een heel ander niveau nodig was. Zijn werk in India had hem getoond hoe nodig het is om de leidende figuren van het land te includeren bij het nemen van verantwoordelijkheid. De buitenlandse zendelingen hadden ondanks hun goede wil en hun vaak bewonderenswaardige offerbereidheid geen begrip voor de werkelijke noden van het land. De meesten verlieten zich op hun oude werkmethoden en waren verbaasd dat dit zo weinig resultaat opleverde. Een Engelse predikant die over het werk in India een officieel rapport schreef, besloot met een schrikbaar woord uit de profeet Jesaja (37:3): 'Deze dag is een dag van benauwdheid . . . want kinderen zijn aan de geboorte toe, maar er is geen kracht om te baren.' Hierover zei Buchman: 'Dat is de sleutel van het probleem.'

Toen Buchman in juni 1917 in Shanghai aankwam, was China meer verscheurd dan ooit. De President, generaal Yuan Chi-kai, was in juni 1916 gestorven.

Het land bleef jarenlang zonder centrale regering. De warlords verdeelden het land onder elkaar. Tegelijkertijd sloeg de oproep van Woodrow Wilson voor het zelfbeschikkingsrecht der volken als een bliksemstraal in. China voegde zich dit jaar bij de oorlogvoerenden in de hoop dat de exterritoriale rechten van de buitenlandse mogendheden zouden worden afgeschaft.

In Kanton waar de jonge revolutionairen zetelden, had Sun Yat-sen de leiding overgenomen. Hij moest echter tengevolge van onlusten naar Shanghai vluchten. Buchman was in Shanghai. Daar had hij de handen vol gehad. Maar men verwachtte hem op de zomerconferentie te Kuling. Hier ontmoette hij wederom zendelingen die meer aan de verkondiging dan aan de verwerkelijking van het Woord dachten. Ze bewogen zich in vertrouwde banen en hielden bijeenkomsten met lezingen over het christelijk geloof. Maar met de enkeling hadden zij geen contact. De nood waarin het land verkeerde, bleef buiten hun gezichtskring. Bovenal wisten ze niet met de inheemse Chinezen samen te werken. Buchman wilde deze muur van conventie bij de zendelingen doorbreken. Hij sprak over de 'abstracte liefde voor de massa'. 'Wie kan de kracht meten van een enkeling die voor Christus is gewonnen? Als de eigenmachtige generaal Yuan Chi-kai gewonnen was, had de geschiedenis van China een andere loop kunnen nemen.' – 'Ik zou tevreden zijn als ik in China vijf mannen zou kunnen vinden die met enkelingen weten om te gaan, maar ik geloof dat er nog veel meer nodig zijn.' – 'We hebben een volkomen overgave nodig. We moeten een boodschap voor iedereen hebben. Ze zeggen dat dit in China niet mogelijk is. Ik geloof dat we China voor God kunnen winnen. En we kunnen het doen als we naar onze moeilijkste tegenstanders toe-

gaan en ze winnen. Ons gevaar is dat we te veel op een geestelijk niveau spreken en het andere vergeten. De meeste problemen van het leven liggen op het fysieke vlak.'

Voordat de conferentie op gang was had Frank Buchman deze beginselen aan de praktijk getoetst. Hij had een Chinese diplomaat leren kennen, dr. Chang Ling-nan, die in de Chinese wijk van Kuling woonde. Later werd hij gouverneur van Hankow en redde door zijn moed de stad van de communistische opstandelingen. Een van zijn dochters trouwde met T.V. Soong, de broer van de drie beeldschone gezusters Soong waarvan er een de tweede vrouw van Sun Yat-sen en een andere de vrouw van Tsjiang Kai-sjek zou worden. Door dr. Chang kon Frank Buchman later in contact komen met Sun Yat-sen. Buchman werd na een tennispartij bij hem uitgenodigd voor het avondeten. Hij kon zich nog de dertig gangen herinneren waaronder de twintig jaar oude eieren die als kaas smaakten, het zeewier, de rauwe visfilet, de vogelnestsoep en chrysantenblaren gedoopt in allerlei zoetigheden als dessert. Bij elke gang nam de diplomaat een aparte wijn. Omdat hijzelf niet meer zo vast op zijn benen stond, meende hij dat Buchman niet meer te voet naar huis kon gaan. Dat noem je 'projectie', merkte Buchman op. In een draagstoel met zes koelies werd hij naar huis gebracht. De volgende dag was de diplomaat te gast bij Buchman. Tijdens het eten sprak Frank Buchman over Gods 'leiding'. Hij vertelde hoe hij op een avond op straat achter een man liep en opeens de gedachte had: 'Die man bevindt zich in grote nood.' Daar hij er niet zeker van was, zei hij tot zichzelf: 'Als de man bij de volgende lantaarnpaal blijft staan, zal ik hem aanspreken.' Hij bleef staan. Frank Buch-

man haalde hem in en zei: 'Ik had het gevoel dat ik met u moet praten. U hebt misschien iets nodig, dacht ik' – 'En of!' antwoordde de man, 'God moet u gezonden hebben. Ik wilde wat frisse lucht scheppen. Maar ik ben in verschrikkelijke nood. Mijn moeder is in dat ziekenhuis daar. Zij ligt op sterven. Mijn zeven broers en zusters zijn er ook en ik weet niet wat ik met hen moet beginnen.' De twee mannen gingen samen naar binnen en baden met de familie. Deze familie bleef met Frank Buchman in contact en nam aan zijn werk deel. De Chinese diplomaat vroeg Buchman: 'Gelooft u dat God met mensen zoals wij kan praten?' – 'Natuurlijk geloof ik dat', antwoordde Buchman.

Ondertussen was er een storm losgebarsten. Buchman nodigde de diplomaat uit om te blijven logeren. Hij antwoordde: 'Maar mijn vrouw verwacht me.'

'Zij heeft vast en zeker al vaak op u moeten wachten', zei Buchman.

De diplomaat glimlachte en gaf dit toe. Hij zei echter dat zijn koelies moesten terugkeren. Buchman bracht hem in herinnering dat nog kort tevoren drie koelies in de buurt door een tijger waren opgegeten en dat ze daarom ook liever zouden blijven. En dus bleef de diplomaat.

Voordat ze naar bed gingen, vroeg Buchman de Chinees zijn lievelingshoofdstuk uit de bijbel voor te lezen. In verwarring sloeg de diplomaat een hoofdstuk op waarin een geslachtsregister stond met allemaal moeilijke namen en telkens weer 'verwekte', 'verwekte'... Niettemin las hij door tot aan het eind.

De beide mannen baden samen en gingen toen naar bed. De volgende morgen zei de diplomaat dat het bijbellezen hem misschien zo slaperig had gemaakt.

'Misschien', zei Buchman. 'Zullen we nu een ander hoofdstuk lezen.' – 'Dit keer moet u lezen', zei de Chinees haastig. Buchman las hem 1 Corinthe 6 vers 9–11 voor. 'Ik wist niet dat dat in de bijbel staat', zei de Chinees, 'maar het is precies van toepassing op mij. Ik wilde hier gisteren niet slapen omdat ik niet zonder pillen kan slapen. De dokter geeft me pillen voor het inslapen en voor het weer wakker worden. U bent de enige aan wie ik dit heb verteld.'

De diplomaat werd een ander mens. Hij begon anderen te vertellen wat er met hem was gebeurd en hoe God hem hulp had gebracht voor zijn nederlagen en compromissen. Hij sprak alles eerlijk uit met zijn vrouw en het werd een nieuw gezin. Enkele dagen later nodigde hij behalve Frank Buchman veertig van zijn vrienden uit. Wat hij hun vertelde, maakte grote indruk op zijn gasten, waaronder zich leidende persoonlijkheden van China bevonden.

Deze werkwijze kwam niet overeen met de smaak van de conferentiedeelnemers. Ze maakten Buchman het verwijt dat hij teveel tijd verdeed met Chinezen. Men begon zich van hem af te keren en zich achter zijn rug vrolijk te maken over hem. Buchman bespeurde het verzet, maar liet zich niet weerhouden.

Kort daarop verliet Howard Walter hem met twee van zijn metgezellen om zijn werk in Amerika weer op te vatten. Buchman bleef met Sherry Day achter.

Toen vervolgens het bericht kwam dat dr. Eddy zijn bezoek had uitgesteld, zaten beiden zonder geld en in een moeilijk parket. Op dat ogenblik kwam het nieuws dat het bestuur van een Amerikaanse China-stichting besloten had de middelen ter beschikking te stellen om Buchmans programma te verwerkelijken. Dit was de grote kans.

Buchman ging direct aan het werk. Hij koos veertien mannen uit, waaronder ook enkele uitstekende Chinezen. Een van hen was dr. Cheng Ching-yi, een medewerker van bisschop Logan Roots. Dr. Cheng had op de conferentie in Kuling met Frank Buchmans hulp geleerd zijn leven onder Gods leiding te stellen. Hij bracht zijn vriend, dr. George Hsu-Ch'ien, mee die minister van justitie en secretaris van Sun Yat-sen was. Dr. Hsu gaf Buchman een brief van aanbeveling voor Sun Yat-sen waarin hij schreef: 'Al twee jaar ben ik er van overtuigd dat ons volk door de ideeën die in het levende christendom zijn belichaamd, kan worden gered. Als u als christen een dergelijk programma zou ondersteunen, zou het bloeien en groeien en zich ontplooien tot een voor de gehele wereld zichtbare vrucht. Er is een geestelijk sterke leider, Frank Buchman geheten die een uitzonderlijke invloed heeft op mensen, doordat hij hen ertoe brengt hun geloof in daden om te zetten.'

Sun Yat-sen had in Amerika gestudeerd en hij stelde zoals vele Chinezen een onbeperkt vertrouwen in Amerika. Washington en Lincoln betekenden voor hen meer dan Voltaire en Robespierre. Het christendom was voor hen een revolutionaire hoop. Sun Yat-sen had overigens teveel christenen leren kennen om niet een zekere twijfel te koesteren ten aanzien van hun revolutionaire geest. Na de oktoberrevolutie had hij Lenin een telegram met gelukwensen gestuurd. Tegelijkertijd verwierp hij het materialisme en hield morele beginselen voor essentieel. Het bleef echter een open vraag voor hem of het christendom, dan wel het communisme de ware revolutie zou ontketenen. Dat was de beslissende vraag voor China in deze tijd. Men kon nog beide kanten op.

Buchman ontmoette Sun Yat-sen in een oude cementfabriek die drie nooduitgangen had. Het gesprek schiep wederzijds vertrouwen. Toen Buchman in het voorjaar van 1918 de generalissimus weer opzocht, stuurde dr. Sun zijn adviseurs de kamer uit om met Buchman alleen te zijn. Hij zei later: 'Buchman is de enige man die mij in mijn gezicht de waarheid over mijzelf zegt.'

Die waarheid had te maken met diepgaande dingen. Sun Yat-sen had zijn eerste vrouw, bij wie hij drie kinderen had, in de steek gelaten omdat hij verliefd was geworden op een van de drie gezusters Soong. Zij werd zijn vrouw. Tegen de wil van haar ouders was ze van huis weggelopen om met hem te trouwen. Het was haar eerste stap op de weg naar Peking waar ze na de dood van haar man tot de hoogste posten opklom en aan communistisch China de luister van Sun Yat-sen's naam verleende. Dit huwelijk werd de aanleiding van de spanning in zijn familie en onder zijn aanhangers. Dr. Hsu, zijn secretaris en Frank Buchman hadden deze ontwikkeling met bezorgdheid gadegeslagen. Beiden beseften hoe belangrijk het privéleven van de leider van het volk was, vooral voor de jonge revolutionairen die hem in alles tot model en voorbeeld namen.

Twee maanden later spitsten zich de intriges en de twisten toe tot een voorstel in de volksraad: Sun Yat-sen moest het militaire opperbevel opgeven en de leiding van de regering overdragen aan een bestuursraad waarin hij slechts een van zeven leden was. Hsu-Ch'ien bracht zijn chef persoonlijk op de hoogte van dit wetsvoorstel. Het gevolg was een woedeuitbarsting die in dreigementen eindigde. Hsu-Ch'ien stelde hem echter de vraag waarom hij wraak wilde nemen op de man die

het wetsvoorstel had ingediend, als hij zelf als christen de wet van God niet gehoorzaamde. Hij overhandigde hem een bijbel en vroeg hem het verhaal van Bathseba en David te lezen.

Twee maanden later kreeg Buchman een brief waarin dr. Hsu hem schreef over Sun Yat-sen: 'Ik heb hem gezegd dat zijn vrouw in een tijd van grote beproevingen met hem is getrouwd. Wij Chinezen hebben een spreekwoord dat luidt: een man moet niet de vrouw in de steek laten die zich in een tijd van nood met hem heeft verbonden. Ik heb hem ook gezegd dat het niet goed voor hem is om deze jonge vrouw hier bij zich te hebben. Wij Chinezen hebben een ander spreekwoord dat luidt: als een vrouw in de legerplaats vertoeft, verliezen de soldaten de moed. Hoe kan hij hopen het land te redden en de wil van het volk te versterken als hij zich als leider aldus gedraagt? Ik heb het gewaagd op deze wijze tot hem te spreken omdat ik zijn vaderlandsliefde ken en omdat hij er zich op beroept een christen te zijn. Hij bedankte mij voor mijn trouwe raad en wilde later nog eens verder met mij daarover spreken.'

Kort daarop werd de wet tot machtsontheffing aangenomen. In mei 1918 legde Sun Yat-sen zijn functie neer en trok naar Shanghai.

Buchman vierde zijn veertigste verjaardag in Japan. Toen hij in Nagasaki in de trein stapte, ontdekte hij dat Sun Yat-sen in dezelfde trein zat. Hij schreef kort daarop aan dr. Hsu: 'Ik had duidelijke leiding gekregen om in Nagasaki deze trein te nemen. Dr. Sun kwam te weten dat ik in dezelfde trein zat en liet me halen. Wij hadden een goed gesprek. Je hebt hem en China een goede dienst bewezen. Het was moedig van jou om zo openhartig met hem te spreken.' In Kobe

stapten ze uit de trein. Ze brachten samen de avond door en de volgende morgen ontbeten ze ook samen. Toen namen ze afscheid en zagen elkaar nooit weer terug.

Buchman was voor een derde conferentie in Kuling naar China gekomen. Dit gaf hem de unieke kans om te verwerklijken wat hij met betrekking tot Sun Yat-sen en China had gedacht. Daarom was het heel natuurlijk dat dr. Chang, de diplomaat, en dr. Hsu die tijdens de afwezigheid van Sun Yat-sen praktisch minister-president was, een belangrijk aandeel hadden bij de voorbereiding. Hsu-Ch'ien bracht bij een bezoek aan Japan dr. Sun op de hoogte van deze conferentie. In augustus schreef dr. Hsu aan Buchman: 'Ons gesprek duurde meer dan drie uur. Ons conferentiethema: "Christendom – redding van de natie" sprak hem aan. Hij is ervan overtuigd dat dit de enige weg tot redding van China is. Hij gaf toe dat hij tegen het Zevende Gebod had gezondigd en dat hij tegenover God boete moest doen.'

Al voor de conferentie had dr. Hsu in het hoofdkwartier van Sun Yat-sen een groep mannen bijeengebracht, 'louter revolutionairen, in de meerderheid niet-christenen', maar allen geïnteresseerd in zijn overtuiging 'dat het christelijke geloof China en de wereld kan redden'. Hij zelf pakte onbevreesd de morele ziekteplekken in het nationale leven aan: 'Despotisme, militarisme, autarkie, opium, alcohol, voetverminking van de vrouwen, concubinaat en slavernij.' – 'Als wij ons land niet kunnen redden, dan is er ook geen redding voor de wereld. De christenen zijn in ons land machteloos vanwege hun persoonlijke zonden.' Op de conferentie zei dr. Hsu: 'Frank Buchman heeft de goddelijke visie dat mensen zoals ik samen met God zijn

wil moeten verwezenlijken in het land en voor het volk.'

Buchman liet zich bij de voorbereiding van deze derde conferentie te Kuling vooral leiden door wat het meest zou betekenen voor dr. Hsu en zijn vrienden. 'Het zal geen gewone conferentie zijn', schreef hij vooraf aan de verantwoordelijke leiders. 'Mensen van formaat zoals C.Y. Cheng en Hsu-Ch'ien die geloven dat Jezus Christus de enige hoop is voor China, zullen van overal hierheen komen en het resultaat zal zijn dat de Chinezen zelf aan het werk gaan om China christelijk te maken.'

Met het oog op zulke gasten die van verre kwamen, kwam Buchman op voor behoorlijk logies en goed eten. 'Moeten we geen makkelijke stoelen aanschaffen? De gebouwen zijn te armoedig gemeubileerd. Bij de laatste conferenties werden we door wandluizen geplaagd. Mijn bed zat vol kreukels. Wolken vliegen en gebarsten porcelein maken geen uitnodigende indruk. – We zullen de beste mensen die we willen winnen afschrikken, als we niet op al deze details letten. Dit loopt onherroepelijk op dysenterie uit. Rondom de tafels moet het gezellig en schoon zijn. Een atmosfeer van rust moet alles doordringen. Velen zullen vermoeid van hun winterwerk aankomen.

De Chinezen moeten genoeg te eten krijgen. We moeten een fijn gevoel voor gastvrijheid en huiselijkheid hebben. Je kunt een conferentie niet volgens een schema organiseren.'

Al deze eisen verstoorden de academische zielerust van bepaalde stamgasten voor wie het er vooral om ging om een vastomlijnd programma en goedgevoerde lezingen voor te bereiden. Zo ontstond er ondergronds verzet tegen Buchman. Hij merkte het wel, maar liet zich niet uit het veld slaan. 'God is hier aanwezig.

Dat weet ik. Daarom maak ik mij geen zorgen.'

De conferentie begon begin augustus. De gebouwen lagen in een koel hoger gelegen dal boven de vochtig-hete laagvlakte, ver van het gedruis van de kleine stad.

Als gasten kwamen Chinezen die leidende posities bekleedden in het openbare leven: dr. Hsu, die als plaatsvervanger van Sun Yat-sen de leiding van de regering had, generaal Wu Te-chen, die later als burgemeester van groot-Shanghai de aanval van de Japanners weerstond, S.T. Wen van het ministerie van buitenlandse zaken en nog anderen.

Hun tegenwoordigheid dwong de leiding van de conferentie meer te denken aan morele toepassing dan aan academisch onderricht. Generaal Wu zei op een avond: 'Wat wij voor China nodig hebben is een Abraham Lincoln.' – 'Misschien een heleboel Lincolns', meende Buchman. 'Zeker', stemde de generaal toe. 'Eén Lincoln is niet genoeg, want van de President tot de laagste ambtenaar heerst corruptie en knoeierij. Daarom moeten wij in China voor meer Lincolns zorgen.' Hsu-Ch'ien zei hierover: 'Mij gaat de redding van dit land ter harte. Daarom vat ik deze conferentie heel, heel belangrijk op. Maar de buitenlandse voorlieden van de kerk weten niet hoe ze China kunnen redden.'

Buchman had in de stilte de gedachte gekregen: 'Begin de conferentie met een aanval op zonde. Grondige schoonmaak.' Op een van de eerste zittingen zei hij onomwonden: 'Het eerste jaar in China ben ik nauwelijks toegekomen aan de buitenkant. Verleden jaar heb ik alleen maar wat aan de oppervlakte gekrabd. Dit jaar wil ik dieper gaan. Ik begin pas te merken waar de echte nood zit.' Vervolgens zette hij uiteen dat het christendom een morele ruggegraat heeft. De kortste weg naar het hart van de moderne mens is hem uit

te dagen door middel van de absolute maatstaven van Christus – eerlijkheid, reinheid, onzelfzuchtigheid en liefde’, zei hij. Vervolgens werd Buchman nog duidelijker: ‘Toen ik dit jaar naar China kwam, zei een man die een echte heelmeeester van zielen is tegen mij: “Waar je ook heen gaat, geef ze een sterke dosis zodat de perversiteit wordt genezen.” Ik zeg dit omdat ik op deze heuvels symptomen heb waargenomen van absorberende vriendschappen. Ik kan geen oordeel vellen. Ik kan alleen maar zeggen dat ze ongezond zijn en ik moet de woorden van deze man doorgeven die er meer van afweet dan ik. Het is een groot probleem. Zulke bindingen beginnen vaak op school en blijven het hele leven door bestaan.’

Een storm van verontwaardiging brak na deze woorden los. Enkele Europeanen wendden zich met een woedend protest tot de bisschop van Hankow, Logan Roots. Anderen probeerden de koers van de conferentie te veranderen en eisten dat, om de conferentie in rustiger wateren te sturen, het woord zonde niet meer genoemd moest worden. Buchman hield zich bedaard aan de rechte koers en stuurde tussen de wilde golven door. Hij liet de Chinezen over de gevolgen van de zonde in het nationale leven spreken. Generaal Wu sprak over corruptie en concubines en besloot met de woorden: ‘Ik ben vast besloten de regeringsfunctionarissen te helpen en zo te werk te gaan dat we samen een nieuwe staat, een nieuwe regering en een nieuw leger kunnen opbouwen. Wij Chinezen moeten onze kerk revolutionair maken.’

Op een andere dag sprak Buchman over de ‘zonde van iemand die omstandigheden wil veranderen maar niet dienovereenkomstig leeft, die aan zijn bureau zit, maar niet in contact is met de werkelijke noden’. Ve-

len die zich persoonlijk voelden aangevallen en diep beledigd waren, voegden zich bij het algemene koor der critici. Buchman beleefde voor het eerst wat voor een verwoestend gevolg een fluistercampagne kan hebben. Hij vroeg zich af of hij toch onbewust geleid was geweest door verkeerde motieven. Het liep zo hoog dat de geldgever die de conferentie had bekostigd, plotse-ling alle hulp weigerde. Om niet van deze man afhankelijk te zijn, betaalde Buchman de tot dusver ge- maakte onkosten uit zijn eigen kleine bankrekening. 'Ik ben bereid zonder hulp van buiten verder te werken', schreef hij. 'Ik weet wat het betekent om op gebed en geloof te leven en op het goud en zilver van geen mens te zijn aangewezen.' Buchman was er zich van bewust hoe sterk de negatieve krachten aan het werk waren. 'Wanneer zal de christelijke kerk de realiteit van de brief aan de Romeinen hoofdstuk 1 onder ogen zien?' schreef hij.

Zijn vriend Sherry Day lag ziek te bed. Buchman voelde zich zo eenzaam en ontmoedigd dat hij op een avond voor een vijver stond en tegen zichzelf zei hoe vredig het zou zijn op de bodem ervan te rusten. Wat hem troostte was dat bij de Chinezen veranderingen merkbaar werden. Onrecht werd op het persoonlijke en nationale vlak in orde gebracht. Leidende persoon- lijkheden werden vrije mensen die het waagden openlijk voor den dag te komen met hun geloof.

Maar achter de schermen hadden de buitenlandse te- genstanders van Buchman de handen ineens geslagen om hem kwijt te raken. Bisschop Roots, de latere pri- maat van de Anglicaanse kerk in China die een over- tuigd aanhanger van Buchman werd, liet zich toen be- invloeden door de negatieve krachten. Toen hij van het bestuurslid dat de verantwoordelijkheid droeg voor

de financiële ondersteuning van de conferentie, een uitvoerig schrijven ontving waarin Buchman in staat van beschuldiging werd gesteld, telegrafeerde hij dat Buchman een maand betaald verlof moest krijgen en naar huis moest worden gestuurd.

In deze zware tijd schreef Buchman zijn vriend Howard Walter: 'Met Paulus kan ik zeggen: "Mij is een grote en machtige deur geopend, maar er zijn vele tegenstanders." Ik ben ervan overtuigd dat de oppositie voortspruit uit veel diepere oorzaken dan wij vermoeden. Wij zien het slechts schemerig. Maar ik hoop dat we het eens in het volle licht mogen zien.'

Ongeveer zes jaar later in 1924 kwam de waarheid duidelijk aan het licht. De man die voor het geld van de derde conferentie te Kuling verantwoordelijk was geweest, een leidende christelijke persoonlijkheid, wendde zich in grote nood tot een vriend van Buchman. Hoewel hij getrouwd was, had hij intieme verhoudingen gehad met inheemse vrouwen en hij was gehanteerd door hen die Buchman kwijt wilden raken. Dit verhaal kwam bisschop Roots ter ore die zijn optreden diep betreurde. Later schreef hij aan Frank Buchman: 'Jij hebt mij zoveel te vergeven. Je hebt het van het begin af duidelijk gezien.'

Ondertussen ging de Chinese tragedie zijn ontknoping tegemoet. Hsu-Ch'ien en zijn vrienden zagen zich afgesneden van de man die hun zoveel hulp had geboden. Tegelijkertijd begon China zich tegen het christelijke westen te keren. Dr. Hsu bleef pal staan. Toen hij in januari 1919 als vertegenwoordiger van de regering van Kanton deel nam aan de Parijse vredesconferentie, schreef hij: 'Ik kom op voor "Het christendom als redding van de natie" als enig beginsel. Dr. Sun Yat-sen is het daar geheel mee eens. Ik hoop dat de

buitenlandse mogendheden zich niet zo zullen inzetten voor de militaristen in het noorden. Ik bid God dat Hij China moge redden en de verkeerde politiek van de geallieerden veranderen.'

Maar kort daarop erkenden de geallieerden de regering in het noorden, hetgeen een uitbarsting van anti-westerse haat veroorzaakte en China nog dieper in de verwarring van de burgeroorlog stortte.

In 1923 gevoelde Sun Yat-sen zich zo van allen verlaten dat hij de enige hand die hem werd toegestoken, die van Sowjet-Rusland, aangreep. Lenin zond twee van zijn beste mensen: de Rus Michael Borodin en de Duitse generaal Blücher die bekend was onder de naam Galen. De tegenprestatie van Sun was Tsjiang Kai-sjek naar Moskou te sturen. Hsu-Ch'ien zag zich op een zijspoor gerangeerd en trok zich terug naar Kanton in zijn werk aan de universiteit. Hij was echter direct bereid met Sun samen te werken toen Borodin hen beiden uitnodigde om samen met hem te proberen 'China voor de democratische krachten terug te winnen'. In hetzelfde jaar 1924, zond dr. Hsu zijn oude vriend Frank Buchman een brochure waarin hij zijn mening uiteenzette dat 'een morele en geestelijke kracht de enige hoop was voor China'.

De aan kanker lijdende Sun Yat-sen werkte koortsachtig met zijn laatste krachten aan lezingen die zijn geestelijk testament moesten zijn. Toen hij overleed, werd op verzoek van zijn weduwe een christelijke rouwdienst gehouden waarbij dr. Hsu de lijkrede hield. De pers publiceerde een foto met het onderschrift: 'De spreker beschrijft dr. Sun als volgeling en revolutionaire aanhanger van Jezus Christus.'

Borodin had nu de vrije hand. De revolutie vervolgde in China haar loop, maar haar inspiratie was niet die

van het christendom, doch die van het communisme.

Teleurgesteld dat het hem niet was gelukt de christelijke krachten te verenigen, trok dr. Hsu zich terug uit het openbare leven. Tsjiang Kai-sjek consolideerde de positie van de Kuo Min Tang die in 1924 de 'Drie Volks-Beginselen' van Sun Yat-sen tot partijprogramma verklaarde. Toen hij in 1927 overhoop kwam te liggen met het communisme, werd Borodin teruggeroepen naar Moskou. Hij stierf in 1951 in Siberië als slachtoffer van de stalinistische zuiveringen. Tsjiang Kai-sjek gelukte het in 1928 na zijn mars naar het noorden en de inname van Peking China te verenigen. Mao Tse-toeng had hem echter op zijn 'Lange Mars' naar Yenan kunnen ontwijken. De burgeroorlog duurde voort. Onder de militaire dictatuur van Tsjiang Kai-sjek trachtte de Kuo Min Tang tevergeefs een einde te maken aan de corruptie in hogere kringen. Na het grote offensief van Mao Tse-toeng werd in 1949 de Volksrepubliek China uitgeroepen, terwijl de regering en het leger van de Kuo Min Tang naar Formosa vluchtten.

Toen Frank Buchman na de mislukking van de conferentie in Kuling voor herstel van krachten in Japan vertoefde, bereikte hem het bericht dat Howard Walter in Lahore plotseling aan de griep was overleden. Voor Buchman was dat een zware slag.

'Hij was een lichtende ziel en de rijkdom van zijn genegenheid en vriendschap zal voor altijd blijven bestaan', schreef Buchman aan de weduwe van zijn trouwe medewerker.

Het kleine boekje *Levensverandering (Soul Surgery)* is een eerste ontwerp van het omvangrijkere werk dat de twee vrienden samen hadden willen schrijven. Het is het eerste en enige boek waaraan Buchman heeft

meegewerkt. Zijn bijzondere opdracht was meer het gesproken dan het geschreven woord.

Nog bevond hij zich in Japan toen een dringende hulproep van zijn moeder hem bereikte. Zijn vader was zwaar ziek en had zijn hulp nodig. In april 1919 ging hij naar huis. De Chinese tragedie was ook voor hem ten einde.

DE GROTE DOORBRAAK

De ontslagname

De volgende twee jaar staan in het teken van de onrust die na de schok van de Chinese tragedie de grote sprong voorwaarts voorbereidde.

Terug in Amerika, was Frank Buchmans eerste zorg dat hij zijn moeder die zich totaal had uitgeput bij de verpleging van zijn vader, enige vakantie kon bezorgen. Hij nam zijn vader mee naar Hartford terwijl zijn moeder in het stille huis in Allentown weer langzaam op haar verhaal kwam.

Nauwelijks was hij terug in zijn academisch werk, of hij werd gesteld tegenover een van de grootste verleidingen van zijn leven. John D. Rockefeller jr. bood hem kantoorruimte aan, een staf van medewerkers en toereikende financiën zodat hij zijn werk op een vaste basis kon opzetten. Dit zou Buchman voor de rest van zijn leven hebben gevrijwaard van materiële zorgen zodat hij zich onbelemmerd aan zijn geestelijke werkzaamheden had kunnen wijden. Het leek een grote kans om zijn wereldwijde ervaring in het Amerikaanse leven wortel te doen schieten. Maar Buchman gevoelde van

binnen een waarschuwing. Liep hij geen gevaar de gevangene te worden van een instituut? Ook had hij in China ervaren wat het betekent afhankelijk te zijn van een geldgever.

Wat hij in die tijd alzo dacht, blijkt uit een brief aan John Mott over het werk in Azië waarin hij krachtig pleit voor een overschakelen van beïnvloeding van velen op dieper werk met enkelen (a radical redirection from diffusion over many to penetration of a few). Later heeft Frank Buchman deze opvatting vaak met de volgende beeldspraak tot uitdrukking gebracht: Het is niet goed om oogdruppels vanuit de tweede verdieping van een ziekenhuis uit te sprenkelen over de massa op straat. John Mott was het met hem eens. 'De ontwikkeling gaat thans in tegenovergestelde richting. Men wil grote resultaten zien, maar het is noodzakelijk dat wat wij hebben meer levend (more vital) wordt gemaakt voordat wij verder gaan.'

Aan een andere vriend schreef Buchman: 'Ik maak een tijd door waarin God mij veel geeft, ook een besef dat je je niet op sterfelijke mensen moet verlaten. Ik besef mijn eigen nood. In al deze aanbiedingen voor het komende jaar zie ik ernstige gevaren. Mijn gedachte is dat ik moet wachten. We moeten het dek schoon houden en met lichte bagage reizen.'

Dientengevolge sloeg Buchman het aanbod van Rockefeller af. Daardoor werden bepaalde geldbronnen voorgoed voor hem ontoegankelijk. Het Establishment had Buchman onderkend als een woelige geest waarvoor je op je hoede moest zijn. Buchman had evenwel een stap in het ongewisse gedaan waarop spoedig andere zouden volgen.

Vanuit Hartford begon hij andere universiteiten aan de oostkust te bezoeken. Waar hij ook heen ging, werd

hij belegerd door jonge mensen op zoek naar hulp. Dikwijls kreeg hij tijdens de weekends heel weinig slaap.

Het behoorde tot zijn manier van werken dat hij altijd studenten van de ene universiteit meenam naar een andere, waardoor ze gelegenheid hadden hun ervaring aan anderen door te geven.

Zo vatte hij ook het plan op om in mei 1920 twee studenten van Yale mee te nemen op een reis door Europa. In Engeland ontmoette hij Amerikaanse vrienden die hem nog meer studenten meegaven. Met Frank Buchman te reizen was niet alleen een karakterscholing maar deed je ook een diep inzicht krijgen in de cultuur en de geschiedenis van andere landen. Het waardevolst waren evenwel de persoonlijke ontmoetingen die zich als vanzelfsprekend overal voordeden. In Luzern ontmoette het reisgezelschap in het Hotel 'National' Koning Constantijn en Koningin Sophie van Griekenland met hun gezin die daar in ballingschap leefden. Hun neef, prins Richard van Hessen, was bij hen op bezoek, samen met zijn moeder, de landgravin Margarethe van Hessen, dochter van Keizer Friedrich en Keizerin Victoria die op haar beurt weer de dochter van Koningin Victoria van Engeland was. Prins Richard herinnerde zich vaak deze eerste ontmoeting. Uit een verarmd en vernederd Duitsland gekomen, voelde hij zich tegelijk aangetrokken en afgestoten door dit luxueuze milieu waarin men in bonte mengeling een Indiase maharadja, een internationale geldkoning met een aantrekkelijke jonge vrouw, een Italiaanse aristocraat, rijke Amerikanen, een Frans danspaar en mysterieuze figuren door elkander zag lopen. Des te verfrissender was Frank Buchman met zijn openhartige natuur en daverende lach.

Toen Buchman met zijn reisgezellen in Rome was, bereikte hem het bericht van de dood van zijn geadopteerde broer Daniel. Daniel, zoon van Frank Buchmans oom, dr. Daniel Buchman, was na de dood van zijn vader door Buchmans ouders geadopteerd. Hij was achttien jaar jonger dan Frank Buchman, had een innemend voorkomen, maar geen sterk karakter. 'Ik heb hoegenaamd geen eerezucht', schreef hij zijn broer, 'alleen maar zin in rondtrekken, dit of dat te doen zoals het me uitkomt, een man met twaalf ambachten en dertien ongelukken te zijn en aan niemand gebonden. Ik droom de hele dag en bouw luchtkastelen. Graag zou ik grote dingen willen doen, maar er komt niets van terecht.' Frank Buchman die op hem was gesteld en zich veel van hem aantrok, had grote moeite hem een school en een opleiding te laten afmaken. Waar ter wereld hij ook was, schreef hij hem om hem moed in te spreken. Uit China kwam een brief: 'Gisteren zat ik op het strand en luisterde naar het ruisen der golven. Mijn gedachten gingen met grote genegenheid naar jou uit. Elk botje in jou is kostbaar en wij zijn allemaal trots op je.'

Dan was in 1917 vrijwillig in het leger gegaan en in dienst had hij tbc gekregen. Na zijn demobilisering schreef hij aan zijn broer Frank: 'Ik ga uit Amerika weg als een ontmoedigde, zieke man. Ik wist niet dat het geld dat jij mij verleden zomer hebt gegeven, je laatste reserve was. Ik wil het graag terugbetalen, daarom trek ik er nu op uit. In andere landen zijn er mogelijkheden om geld te verdienen. Ik wil geld verdienen om jou mijn dankbaarheid te kunnen tonen.' Hij werd in dienst genomen bij de koopvaardij en na enkele reizen bezweek hij tijdens een verlof in Parijs aan een zware aanval van zijn ziekte.

Frank Buchman haastte zich van Rome naar Parijs voor de begrafenis. Op de dag van de rouwdienst kreeg hij een telegram van prins Paul van Griekenland die hem vroeg bij het begin van het wintersemester met hem mee te reizen naar Amerika. Terwijl Buchman in Engeland op hem wachtte, werd de koninklijke familie door een plebisciet teruggeroepen naar Griekenland.

Buchman gebruikte zijn verblijf in Engeland om aan het verzoek van die bisschop in India te voldoen om diens zoon en die van een collega op te zoeken in Cambridge. Hij vermoedde niet waartoe dit bezoek zou leiden. Allereerst kreeg hij zoveel te doen dat hij om verlenging van zijn verlof moest vragen en gastvrijheid aangeboden kreeg in het Westminster College. Evenals op de Amerikaanse universiteiten bloeide ook hier een nieuw geestelijk leven op door studenten die zich na een ontmoeting met Buchman onder Gods leiding stelden.

In december keerde Buchman terug naar Hartford waar hij met zijn ouders Kerstmis vierde. Hij was van plan studenten die hij in Engeland had leren kennen, uit te nodigen naar Amerika en met hen voor het zomersemester terug te keren naar Cambridge. Rector Mackenzie was het hiermee eens. Hij deed alles om de weinig honkvaste professor in Hartford vast te houden.

In maart stierf Frank Buchmans vader. Nadat hij zijn moeder had toevertrouwd aan de hoede van zijn vrienden, was Buchman voor het eerst vrij van verplichtingen tegenover zijn familie die hij zo trouw met zijn zorg had omgeven. Het bleek dat de militaire verzekeringsuitkering van zijn broer Daniel op hem werd overgedragen, waardoor de vijftig dollar per maand in

de komende twintig jaar zijn enige vaste inkomen waren waarop hij kon rekenen.

In het voorjaar van 1921 keerde Buchman voor het zomersemester terug naar Cambridge. Enkele dagen later vond de gebeurtenis plaats die een beslissende keer gaf aan zijn leven.

Op een late avond reed hij op de fiets van het dichtbij gelegen Petty Cury naar het Westminster College terug. Die avond had hij doorgebracht in gesprek met studenten die als veteranen uit de oorlog in het privéleven waren teruggekeerd. Hij voelde in zich de onrust die hem in deze overgangstijd telkens weer had bevangen. Hij vroeg zich af of het werk dat hij tot dusver in het kader van kerkelijke en academische organisaties had gedaan van voldoende formaat was voor de verwarde naoorlogse toestand en of het een cynische ontwortelde generatie het geloof kon geven waaruit een nieuwe maatschappelijke orde zou ontstaan. Plotseling trof hem een gedachte met zoveel kracht dat zijn fiets begon te slingeren en hij bijna was gevallen. 'Ik wil je gebruiken om de wereld te herbouwen.' Telkens weer hoorde hij deze zelfde oproep. Hij schrok er zo van dat hij het thuis niet durfde op te schrijven. Ook toen hij in de volgende dagen dezelfde opdracht hoorde, was hij niet in staat het zijn vrienden te zeggen.

Hij beseftte wat dit inhield. Wat hij in China had gezien als zijn taak om samen met zijn vrienden de kracht van het geloof te maken tot de reddende kracht van het land, zou nu voor de hele wereld gelden. Hij beseftte dat zo'n onderneming menselijke kracht teboven gaat, maar in zijn hart zei hij ja.

Enkele weken later was hij in Oxford waar hij London Hamilton en zijn vrienden ontmoette, het begin van een beweging die de wereld beïnvloed heeft.

Buchman was voor een weekend naar Oxford gekomen en was op zoek naar een vriend uit Princeton, Alex Barton. Hij klopte op een eiken deur in Christ Church College en stoorde een student in zijn werk die later als sir George Lloyd-Jacob zitting zou hebben in het hooggerechtshof. George had de afwezigheid van een lawaaiïge pianospelende buur willen gebruiken om geconcentreerd te werken en was geërgerd toen de stilte werd verstoord door een man van middelbare leeftijd die zijn naam en die van zijn vriend noemde en in een gesprek over Amerikaanse studenten opmerkte: 'Daar ginds hebben wij een generatie die houvast en richting verloren heeft. Als hier ook dergelijke mensen zijn, kunnen die geholpen worden.' De student meende dat zijn pianospelende buur, Loudon Hamilton zeker zulke hulp nodig had en was blij toen de indringer de deur achter zich sloot.

Buiten ontmoette Buchman de door hem gezochte vriend, in het gezelschap van een grote, breedgeschouderde student die hem als Loudon Hamilton werd voorgesteld. Uit verlegenheid nodigde deze hem uit voor een vergadering van het filosofische gezelschap, de 'Os- en Bierclub' geheten, welke dezelfde avond plaatsvond. Evenals in Cambridge ontmoette Buchman ook hier weer een mengelmoes van sceptische oorlogsveteranen, waartoe Loudon Hamilton als vroegere kapitein bij de landmacht behoorde en jonge weerbarstige studenten uit Oxford die de oorlog niet hadden meegemaakt. De discussie was navenant breedsprakig. 'Wij hielden niet op met praten als we niets meer te zeggen hadden', vertelde Loudon Hamilton later. Toen men tenslotte uit beleefdheid de Amerikaanse gast het woord verleende, gaf hij te kennen dat hij het met alles wat er tot dusver was gezegd eens was, maar vooral

met de algemene overtuiging dat er iets in de wereld moest worden veranderd. Hij vertelde vervolgens over de studenten in Cambridge die met deze verandering bij zichzelf waren begonnen. Daar men er in Oxford zeer voor was dat studenten in Cambridge veranderden en Buchmans ongedwongen manier van spreken goed in de smaak was gevallen, ging de vergadering goedge-
mutst uiteen.

Loudon Hamilton was verbaasd dat zijn kamergenoot, een roodharige cynicus, hem voorstelde Buchman uit te nodigen voor het ontbijt. Omdat hem geen andere mogelijkheid bleef, stemde hij hiermee in. Hij bestelde echter een uitgebreid menu om Buchman niet te veel kans te geven tot praten. Het ontbijt verliep eerst heel normaal. Er werd over sport gesproken, over examens en het weer. Maar plotseling veranderde de toon toen Buchman over China begon te praten. Hij vertelde het verhaal van een middelbare meisjesschool in Hongkong waarvan de directrice zich bij Buchman had beklaagd over een diefachtig meisje. 'Wanneer hebt u het laatst gestolen?' was Buchmans onverwachte vraag. 'Ik herinner me', zei de directrice, 'dat ik als jong meisje geld uit mijn vaders bureau heb genomen.' – 'Waarom vertelt u dat niet aan dat meisje?' zei Buchman. Ze deed het en de uitwerking op de school was dusdanig dat deze geschiedenis vele reper-
cussies had.

Op Buchmans verhaal volgde een lang zwijgen. Tot Hamiltons verbijstering zei Sandy, de roodharige kamergenoot, opeens: 'Ik ben in geldzaken niet altijd eerlijk.' Dat prikte Hamilton, want het schoot hem te binnen dat hij kort geleden een studentenbal had bezocht zonder entree te betalen. Toen het ontbijt bijna was afgelopen, vroeg hij zich af van wie hij geld kon

lenen om zijn schuld te kunnen vereffenen.

De volgende dagen merkte Hamilton tot zijn verbazing hoe velen geïmponeerd waren geweest door Buchmans aanwezigheid op de discussieavond. Hij werd door studenten die hem volkomen onbekend waren, opgezocht die wilden weten wie Buchman was en waar men hem kon bereiken. Zo was het heel natuurlijk dat Hamilton hem voor een tweede weekend uitnodigde. Dit keer kwam Buchman met drie studenten uit Cambridge. Onder de velen die bij dit tweede bezoek met Buchman in aanraking kwamen, was een van de beste studenten van Oxford, een militante vrijdenker. Op zondagmiddagen belegde hij dikwijls een bijeenkomst waarop na een referaat van een theoloog een debat over het geloof plaats vond dat hij zo wist in te richten dat er bij de stemming aan het slot een meerderheid zich uitsprak voor het atheïsme. Toen deze jongeman hoorde dat Buchman in Oxford was en in de Heilige Geest geloofde, nodigde hij hem op de koffie in zijn kamer om hem van zijn ouderwetse ideeën te bevrijden. Maar de gebruikelijke discussie kwam niet van de grond. Buchman luisterde een uur lang naar de argumenten van de atheïst en volstond ermee om van tijd tot tijd 'O ja?' – 'U meent het niet!' en 'Heus?' te zeggen.

Plotseling zei de student: 'Zoudt u mij niet willen zeggen wat u van mij denkt?' Buchman keek hem recht aan en antwoordde: 'U wilt toch niet dat ik het u rechtuit zeg?' Toen de student bij zijn verzoek bleef, zei Buchman: 'Ten eerste bent u innerlijk verdeeld en in conflict met uzelf.' De student gaf dat toe. Buchman vervolgde: 'U hebt een ongelukkig thuis.' Opnieuw knikte de student instemmend. Buchman voegde eraan toe dat de student hulp nodig had met morele pro-

blemen. Dit keer sprak de student hem tegen en zei dat hij zichzelf geheel in de hand had.

De klok sloeg middernacht. Buchman stond op en zei dat hij moest vertrekken.

De student: 'Nee, gaat u nog niet weg!'

Buchman: 'Onder een voorwaarde blijf ik: dat u en ik een ogenblik naar God luisteren.' De student gaf een onverwacht antwoord. 'Dat kan ik niet doen. Ik heb u zoëven voorgelogen.'

Toen kwam de hele waarheid eruit. Zij beëindigden het gesprek op hun knieën. De volgende dag deed de student twee dingen. Hij schreef zijn vader een brief om hem om vergeving te vragen, 'hetgeen thuis jaren van verbittering genas'. Vervolgens nam hij zijn dissertatie onder de arm en begaf zich naar zijn professor. Hij had op atheïstische grondslag een filosofie voor het naoorlogse Engeland ontworpen. De professor die de begaafdheid van de student hoog aansloeg, was verbaasd toen deze de onvoltooide dissertatie op tafel legde en zei: 'We moeten dit in de prullemand gooien.'

'Waarom?' vroeg de professor.

Waarop de jongeman antwoordde: 'Wij zijn erop uitgeweest de hoogste waarheid te vinden. De hoogste waarheid is dat God voor mij reëel is geworden.'

Het tweede bezoek van Buchman aan Oxford bracht de studenten op de gedachte om in de volgende vakantie een weekend in Cambridge te organiseren. Deze bijeenkomst werd voor Loudon Hamilton en vele anderen een mijlpaal in hun leven.

Toen Buchman in de herfst weer terugkeerde naar Amerika, beseftte hij nog niet wat hij allemaal in beweging had gezet. Maar in hemzelf zat een borende onrust. Op een herfstmorgen schreef hij tijdens een tijd van bezinning op: 'Je moet je ontslag nemen in Hart-

ford. Maak je geen zorgen over de financiële gevolgen daarvan. Een veranderd leven is de beste verzekering. Je moet een experiment wagen. Durf alleen het onbekende binnen te stappen.'

Het was nog niet zo ver. Buchman moest aan zijn colleges in Hartford denken. Maar in december kreeg hij een uitnodiging van een Engelse officier, brigadegeneraal David Forster, een gedelegeerde op de ontwapeningsconferentie te Washington. Hij wilde Buchman in contact brengen met dertig van zijn collega's. In de nachttrein naar Washington kon Buchman niet slapen. Hij hoorde in het daverende ritme van de treinwielen onophoudelijk de woorden: 'Neem ontslag, neem ontslag, neem ontslag (Resign, resign, resign!).' Datgene waarnaar hij geleidelijk toe was gegroeid, was nu een duidelijk bevel geworden.

Toen hij zijn moeder zijn besluit mededeelde, was ze ontzet. 'Wees niet bezorgd', schreef hij haar. 'Zorgen kunnen dodelijk zijn. Ik gevoel een vrede die alle verstand teboven gaat. Het beste staat ons nog te wachten. (The best is yet to be.)'

Dit vertrouwen in de toekomst werd een ondertoon in het leven van Frank Buchman. Hij voelde geen onrust meer.

Rector Mackenzie deed alles om Buchman af te brengen van zijn besluit. Maar Buchman bleef onvermurwbaar. Na het zomersemester in maart 1922 nam hij de eerste boot naar Engeland. Vrienden betaalden de passage voor hem.

Toen Loudon Hamilton van dat beslissende weekend in Cambridge naar Oxford terugkeerde, begonnen hij en enige vrienden zich af te vragen wat de duidelijke veranderingen in hun leven te betekenen hadden. In het nieuwe semester kwam op een avond een groep van zes man samen. Toen ze enkele dagen later zes nieuwe mensen uitnodigden, kwamen er 24 opdagen. Zovele studenten vonden een nieuwe richting voor hun leven dat een van de meest invloedrijke hoogleraren kon spreken van 'een nieuw licht in deze oude universiteit'.

Het toenemend aantal van zulke veranderingen in mensen maakte Oxford in de tien volgende jaren tot het centrum van Frank Buchmans werkzaamheden. In het begin van de jaren dertig waren het er al honderden die elke dag samenkwamen om ervaringen en plannen uit te wisselen. De veelgelezen journalist Harold Begbie die aan de kust van Dorset woonde, ontmoette geregeld een invalide van de Royal Air Force. De jonge officier ging zwaar gebukt onder zijn invaliditeit. Maar op een goede dag viel hij op door zijn vergenoegd gezicht en zijn opgeheven hoofd. Begbie vroeg hem wat er was gebeurd. 'Ik heb een man ontmoet die Buchman heet.' De journalist nam de tijd om Buchman en zijn vrienden te leren kennen. Hij schreef er zijn boek *Life Changers* over waarin Frank Buchman optreedt onder de initialen F.B. Hij beschrijft hem als een jeugdig uitziend man van middelbare

leeftijd aan wiens verzorgde, frisse uiterlijk men de typische Amerikaan herkent. 'Zijn houding en manieren kenmerken zich door een onveranderlijke waakzaamheid. Nooit laat hij zich gaan, nooit hangt hij ergens tegenaan. In de vroege morgen zijn zijn ogen even helder en zijn bewegingen even veerkrachtig als die van een atleet, zodat hij een frisse bries in de ontbijtkamer brengt. Van zijn rustige en kalme wezen gaat een geest van aanstekelijke gezondheid uit die men slechts zelden aantreft . . . .

Ik zou me kunnen voorstellen dat als mr. Pickwick (de bekende romanheld van Charles Dickens) een zoon had gehad en die zoon was op jeugdige leeftijd naar Amerika geëmigreerd, hij geleken zou hebben op deze beminnelijke en vriendelijke zielchirurg. . . .

Bijna in het geheim is er in de laatste jaren onder de studenten van menige universiteit een arbeid verricht die het werk is van een enkele man. Zijn gave bestaat daarin, geloof ik, dat hij zich onvermoeibaar bezighoudt met de enkeling. Voor hem is de enkeling meer waard dan de massa, het deel oneindig groter dan het geheel. Daarom vermijdt hij spectaculaire propaganda en het komt niet bij hem op om zijn successen in statistieken uit te drukken.'

Wat echter Frank Buchman in deze begintijd dacht, blijkt uit een notitie die hij op een vroege morgen in mei 1924 opschreef: 'Ga de wereld rond. Neem een apostolische groep mee. Het één-mans-bedrijf is een verkeerd principe. Wij staan voor de ineensstorting van de beschaving. We leven in een egoïstisch, van seks bezeten tijdperk. Wat maakt het uit of andere tijden beter of slechter waren? Wij hebben met de hedendaagse wereld te doen. De zonde is aantrekkelijk geworden. Het goede moet aantrekkelijk en interessant worden ge-

maakt. Die jongemannen van jou moeten de profeten zijn van een nieuw tijdperk.'

Net als Franciscus van Assisi en Ignatius van Loyola wilde Frank Buchman een strijdbare kerngroep van land tot land met zich meenemen en zo uit het traditionele kader van christelijke instituten breken om een verstarde kerk langs nieuwe banen in beweging te brengen.

Voor deze eerste expeditie koos hij zes man uit: Sherry Day uit de universiteit van Yale die met hem in China was geweest, Loudon Hamilton en Eustace Wade uit Oxford, alsmede Godfrey Webb uit Cambridge die op weg naar India was. Sam Shoemaker uit Princeton die hij in China had leren kennen en Van Dusen Rickert uit Princeton die als Buchmans secretaris werkzaam was.

Op 9 juni 1924 nam Buchman in New York afscheid van zijn moeder. Zij bedankte hem ervoor dat hij haar had gevraagd te komen. 'God zal voor ons zorgen. Allen zeggen dat je hen zoveel hebt geholpen. Ik zal proberen moedig te zijn. Houd je goed; ik hoop je eens ergens terug te zien.' Het was hun laatste ontmoeting.

Ook in Oxford nam Buchman afscheid van zijn vrienden. In Brown's Hotel, dat Buchmans permanente domicilie in Londen zou worden, ontmoette hij Koning George en Koningin Elisabeth van Griekenland die wederom in ballingschap leefden. Hij ontmoette ook Rudyard Kipling en de dichter Siegfried Sassoon die hem schreef: 'Mijn instinct zegt mij dat uw succes berust op eenvoud. Ik begin te leren dat eenvoud belangrijker is dan wat dan ook. Vertrouwen jegens het leven is wat ontbreekt in onze in haar eigen denken verwarde generatie. Geloof is voor mij hetzelfde als

eenvoud. Daar kunnen wonderen uit voortkomen.'

Het kleine team kwam in Turkije samen. Buchman had onderweg Boekarest aangedaan waar hij op aandringen van Koningin Sophie van Griekenland een bezoek bracht aan haar dochter, prinses Helena van Roemenië, de gemalin van kroonprins Carol. In de kinderkamer dronk Buchman thee met hun zoon, prins Michael.

Van Turkije reisde de groep van zes met Buchman naar het Heilige Land en vervolgens naar India. Het was geen makkelijke leerschool voor de jongemannen om met mensen van zo verschillende herkomst en cultuur in contact te komen. Nog moeilijker was het om onderling echte eenheid te vinden. Reeds de kleine dingen van het dagelijkse leven – een uitgeleende vulpen, samen een kamer delen, punctualiteit bij het eten en bij het vertrek, de discipline van hygiëne in tropische landen – gaven aanleiding tot wrijving en vaak tot bittere onenigheid. 'Jullie kunt in het Heilige Land en tegelijk in de hel zijn', merkte Buchman een keer op. Hij moest ze er telkens weer aan herinneren dat je niets kunt doen aan de eigenwilligheid van een staatsman als je die van jezelf niet hebt overwonnen.

In India was de onafhankelijkheidsstrijd in volle gang. Hij werd geleid door Mahatma Gandhi en zijn medestrijders Rajagopalachari, Mohammed Ali en Pandit Nehroe. Buchman ontmoette ze dikwijls. Hij gaf aan Nehroe Begbies *Life Changers*. Buchman was altijd met zoveel mensen in contact dat zijn secretaris Rickert maar ternauwernood de correspondentie aankon. Hoe hij met lastige mensen vriendschap sloot, laat zijn ontmoeting met de Schotse zakenman George Kenneth in Madras zien. Buchman zocht hem op zijn kantoor op. 'Ik heb het druk', zei Kenneth. 'Ik ook',

antwoordde Buchman. 'Hier hebt u wat te lezen.' Hij legde Begbies *Life Changers* met zijn adres op de tafel en ging de kamer uit. De volgende dag belde Kenneth hem op: 'Ik heb uw boek gelezen. Wat kan ik voor u doen? Mijn auto staat u ter beschikking. Ik zelf ook. Voor u heb ik altijd tijd.'

De gouverneur van Madras, lord Goshen, was verbaasd over de verandering in zijn vriend Kenneth die als de grootste drinker in de club bekend stond. Hij gaf Buchman brieven van aanbeveling voor de gouverneurs van Bengalen en Bombay. Zelf riep Kenneth zijn twaalf Indiase medewerkers bij zich. 'Van nu af aan', zei hij tot hen, 'zullen wij anders samenwerken. Ik heb u als honden behandeld en u hebt uw werk uit angst voor mij gedaan. Ik vraag u mij te helpen onze zaak op een volledig nieuwe basis te drijven.'

In een tijd waarin de kloof tussen Indiërs en Engelsen steeds dieper werd, baarde de uitwerking van Frank Buchmans werk opzien in het land.

Vaak had Buchman de gelegenheid om Gandhi te ontmoeten. Ze liepen dan langs het strand. 'Het was alsof ik met Aristoteles wandelde', zei Buchman. Tijdens een lunch bij de Onderkoning lord Reading in New Delhi kwam het gesprek op de gebroeders Ali die Buchman persoonlijk had ontmoet. 'Die rakkers', zei de Onderkoning. 'Ik heb ze in de gevangenis moeten opsluiten. Wat had u nu in mijn plaats met ze gedaan?' – 'Precies wat u met mij hebt gedaan', aldus Buchman. 'Ik had ze als eregasten uitgenodigd en met hen kennis gemaakt.' Lord Reading deed dit en hij was de eerste die voorstelde de gebroeders Ali uit te nodigen voor de Ronde-tafelconferentie te Londen.

Lord Lytton nodigde Frank Buchman uit toen hij als Onderkoning werd ingehuldigd. Later zei hij dat

Frank Buchman een van drie Amerikanen was geweest die hem het meest hadden geholpen. 'Van hem heb ik geleerd hoe je met gewone mensen praat.'

Het was niet altijd even makkelijk voor Buchman om zijn team bij elkaar te houden. Loudon Hamilton werd ziek en moest vroegtijdig naar huis. Ook Rickert hield de krachtsinspanning niet vol en reisde met Hamilton mee naar Engeland. Een andere medewerker had een aanbod gekregen om predikant in een invloedrijke gemeente in Amerika te worden. Maanden lang bleef hij hierover dubben. Buchman die zijn vriend doorzag, zei hem in een brief zijn mening: 'Je loopt het gevaar halfslachtig ervan door te gaan en de zaak die je ter harte gaat, te schaden. Ik heb altijd geprobeerd je ongehinderd op je eigen wijze te laten werken. Maar wat je nodig hebt, is het onaanzienlijke, niet het spectaculaire (the drab not the dramatic).' Hier kan men wederom Buchmans grondmotief zien: Niet op zoek gaan naar het buitengewone, maar temidden van het gewone het buitengewone te vinden. 'Als het je leiding is om ergens anders heen te gaan en je overtuiging na het met alle anderen te hebben doorgesproken afwijkt van de mijne, ga dan en God zal je bovenmate zegenen.'

Frank Buchman was zich van de fouten van zijn groep – vooral in het begin – zeer bewust: 'Wij waren een lastige troep en ik krijg er nog een kleur van zoveel jaren later als ik aan onze jeugdige arrogantie denk. Verdraagzaamheid en nederigheid waren deugden die we nog moesten leren. Thans verwonder ik mij over Gods geduld en grootmoedigheid.'

Daartegenover staat echter wat Gandhi over Buchman en zijn medewerkers zei: 'Ik heb gemerkt dat het hart van de Engelsen die naar India komen meestal warm is, maar hoe langer ze hier blijven des te

kouder wordt het. Bij deze mensen wordt het hart echter steeds warmer naarmate ze langer bij ons zijn.'

De ondervindingen die Buchman op deze Indiase reis opdeed, zijn in een notitie samengevat die hij op een morgen opschreef: 'Een nieuwe benadering is nodig om de dodelijke verstarring van deze hedendaagse wereld te overwinnen. De grootste vijanden van het christendom zijn de naamchristenen. De apostelen waren voor de wereld een ergernis. Dat is niet het geval met het erkende christendom.

Wat voor een prachtig gezicht – een groep jonge mannen die God in hun leven verheerlijken en die bijeenkomen in woonhuizen zoals de christenen uit de eerste eeuw. Zielverkwikkend, geestopwekkend, vaderlandslievend. De levende Christus, niet ieder uur, maar elke minuut van de dag. Het is het verschil tussen de autoriteit van de Geest en een autoritaire geest. Christus leerde door hetgeen hij leed. Ook Gandhi leert door lijden. Ontvankelijkheid is een teken van grootheid.'

Toen Frank Buchman in Lahore het graf van Howard Walter bezocht, kreeg hij het vertraagde bericht dat zijn moeder bij een val haar heupbeen had gebroken. Nog later hoorde hij via een omweg dat ze gestorven was. Maar hij was hierop voorbereid. Toen hij in de trein naar het zuiden reisde, zag hij in dezelfde nacht de coupé overgoten met licht. 'Als u ooit aan het eeuwige leven twijfelt', schreef hij later aan een vriend die in nood was, 'en soms is het ook moeilijk daaraan te geloven, denkt u er dan aan hoe God in India een treincoupé voor mij helder heeft verlicht en mijn geloof heeft gesterkt.'

Nu was hij alleen achter gebleven met Sherry Day. Hij reisde met hem naar Australië in de hoop via

China naar huis te kunnen terugkeren. Maar de chaotische berichten uit dat land weerhielden hem. Toen riep een brief van Koningin Sophie van Griekenland hem naar Rome waar familiemoeilijkheden zijn hulp nodig maakten. Bij deze gelegenheid ontmoette hij Mussolini. 'Hij is een aansteller', luidde Buchmans korte commentaar.

Naar Amerika teruggekeerd, nam hij in Allentown deel aan de herdenkingsdienst voor zijn moeder. Een vriendin schreef over de grote invloed die zij op haar zoon heeft gehad. 'Als Frank op reis was, voelde zij zich vaak alleen, maar zij beklagde zich nooit. Ze zei eenvoudig dat Frank het werk moest doen waartoe hij geroepen was. Ze onderging haar eenzaamheid niet als een te groot offer omdat ze zich rekenschap gaf van het goede dat Frank deed. Ze had een sterk karakter evenals zijn vader. Ze was streng, maar ingoed en gastvrij. Ze liet iedere gast die bij haar kwam voelen dat hij haar een eer bewees en behandelde hem als een koninklijke ziel, net als Frank dat deed. Als het nodig was, zei ze onverbloemd haar mening en schoot in de roos.' Bij zijn bezoek aan Allentown verleende het Mühlenberg-College een eredoctoraat aan zijn oud-student.

Opnieuw had Frank Buchman contact met India toen hij op uitnodiging van aartsbisschop Söderblom naar Genève kwam en daar Pandit Nehroe ontmoette. Deze medestrijder van Gandhi zei tegen hem: 'Ik heb *Life Changers* met grote belangstelling gelezen. Vroeger heb ik al getwijfeld aan de mogelijkheid van plotse-linge verandering in het leven van enkelingen. Wat ik evenwel geheel erken, is de waarde van absolute eerlijkheid. Maar op de een of andere manier trekt de idee van het geloof mij niet aan. Zoals u misschien

weet, wordt in India gezegd dat er drie wegen zijn om de werkelijkheid te bereiken: de *gyana marga*, de weg van de wijsheid; de *karma marga*, de weg van de daad en de *bhakti marga*, de weg van het geloof. Het zou vermetel zijn van mij om te beweren dat ik op welke wijze dan ook probeer een van deze drie wegen te gaan. Zoals de meesten van ons, laat ik me door het leven drijven. Toch moet ik zeggen dat de *bhakti marga*, de weg van het geloof, niet overeenkomt met mijn tegenwoordige geestesgesteldheid. Dat is zo ondanks het feit dat mr. Gandhi die ik zeer vereer, de grootst mogelijke nadruk legt op geloof. Wellicht zijn mijn wetenschappelijke opleiding en de wijdverbreide oneerbiedigheid van de moderne tijd daaraan schuldig....'

Frank Buchman bevond zich nog in Genève toen hij vernam dat aan de universiteit van Princeton een storm tegen hem was losgebarsten. Onmiddellijk schreef hij terug: 'Ik geloof dat nu het meest effectieve zal zijn om genoeg geestelijke wonderen te laten zien zodat men niet kan ontkennen wat er gebeurt. Er zullen altijd vulkanische reacties plaatsvinden. Dat begrijp ik iedere dag beter. Men zal altijd leugens over ons rondstrooien, maar tegelijkertijd zal er een groeiend aantal mensen zijn, die begrip gaat krijgen voor de kracht van het evangelie.'

Toen hij nog aan het denken was wanneer het beste ogenblik zou zijn om zijn vrienden bij te staan in hun strijd, werd hij door een telegram van Koningin Marie van Roemenië uitgenodigd om met haar en haar gezin mee te reizen naar Amerika. Op een avond gaf de Koningin op het schip een officieel diner ter ere van Frank Buchman. Een journalist die binnengeslopen was, telegrafeerde een bericht met de naam van Buchman erin naar New York. Toen hij op 18 oktober 1926 aankwam wachtte hem een 'heet' onthaal.

De universiteit van Princeton was gesticht door gelovige mannen en had een lange traditie van geestelijke invloed op het land achter zich. Het door academici gesteunde 'Philadelphische Gezelschap' had al bijna een eeuw de verantwoordelijkheid voor de geestelijke verzorging aan de universiteit gedragen. Dit werk stond onder leiding van een vrijgestelde secretaris.

In de jaren 1923-24 vervulde Sam Shoemaker dit ambt. Eind 1923 voegde Ray Purdy die als een hogere beambte werkzaam was bij een Wall Street-bank zich bij hem samen met twee andere vrienden die door Frank Buchman waren geschoold: Howard Blake en Charles Scoville Wishard. Ook Buchman was vaak aanwezig.

Het werk van deze mensen was zo vruchtbaar dat in de herfst van 1923 tachtig studenten en hoogleraren dagelijks samenkwamen om hun geestelijk leven te verdiepen en het aan anderen verder te geven.

Het was duidelijk dat een reactie hierop niet kon uitblijven. Een kenner van de situatie (F.L. Allen in *Only Yesterday*) beschrijft de toenmalige studentenwereld als sceptisch en afkerig van iedere geestelijke hervorming. 'Ieder die niet verdraagzaamheid als het hoogste goed beschouwde, werd met uiterste onverdraagzaamheid vervolgd. Atheïsme was in de mode. Seksualiteit moest niet alleen vrij verklaard worden, maar moest ook voortdurend kunnen worden bedreven.' Toen enkele ondernemende studenten een 'Gezelschap voor de verbreiding van morele verwording' (Association for the Dissemination of Moral Turpitude) oprichtten, werd dat algemeen beschouwd als een grappig tegengewicht tegen het 'Philadelphische Gezelschap'.

Maar een veel vastberadener oppositie was aan het werk. Ze vond haar centrum in het uit studenten bestaande 'Théâtre intime', waarvan de leider een zeer bekwame academicus was, Neilson Abeel, die openlijk had verklaard dat hij zijn leven zou gebruiken om het werk van Buchman te vernietigen. Dr. Hibben, president van de universiteit, opvolger van Woodrow Wilson, een goedbedoelende, maar zwakke figuur, wilde het dreigende conflict verhinderen. In december 1923

nodigde hij Buchman met zijn vrienden uit tot een gesprek met hun tegenstanders. Daarna vond er een verzoenende briefwisseling plaats tussen de president en Buchman. Maar Abeel en zijn vrienden hadden alleen maar stof opgedaan voor nieuwe aanvallen. In februari 1924 brachten zij alle beschuldigingen tegen Buchman bijeen in een pamflet 'De Kanonskogel', waarvan ze de drukproeven aan dr. Hibben voorlegden met het dreigement dat zij het zouden publiceren als hij zich niet officieel tegen Buchman zou verklaren. Dr. Hibben die bang was voor de goede naam van zijn universiteit, liet zich verleiden tot de uitspraak: 'Voor Buchmanisme is er aan de universiteit van Princeton geen plaats.'

Ondanks hun overwinning bleven de aanvallers niet stil zitten. Het zich steeds verder uitbreidende werk van de vrienden van Buchman gaf hun ook alle aanleiding tot ergernis. Zo voelde de redacteur van een kerkblad (*The Churchman*), Ernest Mandeville, zich geroepen alle griezilverhalen van Princeton in een reeks artikelen in de openbaarheid te brengen. Gretig nam op 18 oktober 1926 *Time-Magazine* de gelegenheid waar om de sappigste verhalen van de Buchmanlegende sensationeel opgeblazen af te drukken. Van daar vloeide het troebele water in de pers te New York, juist toen Buchman met de Roemeense koninklijke familie in Amerika aan land kwam.

De storm tegen Buchman was zo electrisch geladen dat de vonk ook op Engeland oversprong. Een tegenstander van Buchman verzoon een verdraaid beeld van een bijeenkomst van de Oxfordgroep dat nog heden rondspookt bij de critici van Morele Herbewapening.

De zogenaamde 'openbare biecht' was een van de grootste ergernissen voor de critici van de Oxford-

groep, terwijl het heel eenvoudig zou zijn geweest om zich ervan te overtuigen dat zo'n biecht noch door Buchman werd gevraagd, noch aangemoedigd.

Een hoofdartikel van *Life*-Magazine (18 november 1926) ging nuchter en zakelijk in op de diepere oorzaken van de oppositie: 'Het schijnt dat de heer Buchman de mensen nieuwe motieven en een drijvende kracht geeft. De middelen waarover hij beschikt, ergeren hen die erdoor geraakt worden. Dat zou de reden kunnen zijn waarom hij in Princeton zo scherp wordt gekritiseerd. Misschien is het ook wel omdat Princeton van zijn studenten houdt zoals ze zijn en geenszins wil dat ze nieuwe mensen worden. De mens weigert om anders te worden. De instituten die aan de mens zijn aangepast, verzetten zich tegen verandering. Dat doen ook de ouders. Wat de wereld echter meer dan iets anders nodig heeft, is dat velen in hun leefgewoonten anders worden. Een wedergeboorte is wat onze wereld nodig heeft, heel erg nodig. De wereld is echter precies zo weinig bereid als Princeton de noodzaak van een verandering zoals F.B. die bewerkstelligt onder ogen te zien.'

Het 'vuur van de vervolging dat profeten smeedt' zal verder onder de voeten van Frank Buchman en van zijn meest vastberaden medestrijders branden.

Toen een groep aanhangers de pretentieuze naam 'Christelijke gemeenschap uit de eerste eeuw' (A First Century Christian Fellowship) aannam, schudde Buchman het hoofd en schreef: 'Lees de Handelingen van de apostelen maar, dan zullen jullie zien wat er met de christenen uit de eerste eeuw gebeurde. Hun leven ging niet over rozen. God zij dank!'

Het 'verband tussen het intieme en het wereldwijde' (Gabriel Marcel) verleent het werk van Frank Buchman diepte en breedte. Zijn werk groeit in het vuur van de vervolging. Het verbreedt zich door explosieve doorbraken. Het wekt verzet bij ingeslapen mensen. Ook bij de bereidwilligen dringt het slechts moeizaam door. Maar het is niet tegen te houden.

De sprong van het persoonlijke naar het nationale begon met Zuid-Afrika.

De zeven jongemannen die in juli 1928, komend uit Oxford, in Kaapstad aan land gingen, openden een nieuwe dimensie in de geschiedenis van het werk van Frank Buchman.

Na Zuid-Afrika volgden Amerika (1932), Scandinavië (1934), Zwitserland (1935) en Nederland (1937). Maar steeds bleef Engeland de basis van actie en het nationaal-socialistische Duitsland de belangrijkste zorg. Kort voor de wereldoorlog leidde de doorbraak in deze nieuwe dimensie tot een nieuwe naam en tot een nieuwe manier van werken. In het East End van Londen, in Visby (Zweden) en in Interlaken kwam de nieuwe naam en deze nieuwe stijl tot uitdrukking in Frank Buchmans toespraken en het geïllustreerde tijdschrift *De vloed komt op* werd wijd en zijd verspreid.

Dit nieuwe geloofsoffensief kan de vorm aannemen van eenmalige massabijeenkomsten of campagnes van enkele weken. Maar de eigenlijke arbeid geschiedt in de House Party. Deze wordt door een militante kern-

groep voorbereid en geleid. De mensen komen in een hotel, soms ook in een groot particulier huis, bij elkaar na zich daarvoor te hebben opgegeven. Er vinden bijeenkomsten plaats waarbij geen lezingen of preken worden gehouden, maar persoonlijke ervaringen worden uitgewisseld. Alles wat conventioneel stichtelijk is, wordt vermeden. In de eerste jaren werd zelfs nooit gezongen. Ofschoon men zich begaf op het terrein van het persoonlijke – 'Ga geen centimeter verder dan je eigen ervaring', beklemtoonde Frank Buchman telkens weer –, werd toch het gevoelsmatige zoveel mogelijk vermeden. Een bevrijdend lachen ging dikwijls door de gelederen als de toehoorders zichzelf als in een spiegel terugherkenden bij de vermelding van een alledaags detail. Buchman drong erop aan dat men in de stijl van een zakelijke gebruiksaanwijzing over zichzelf sprak.

Een jaar voordat Buchman met zijn team naar Zuid-Afrika reisde, schreef hij een aantal namen op: gouverneur-generaal lord Athlone, minister J.H. Hofmeyr, generaal Smuts en generaal Herzog, benevens enkele journalisten die hij kende. Hij voegde eraan toe: 'Denk aan de tien mannen in Zuid-Afrika die, als ze worden gewonnen, iets voor dat land zouden kunnen doen. Die moeten je team zijn.'

Maar tegelijk dacht hij aan de mensen die met hem reisden. Onder hen bevond zich een jonge Amerikaan die, na gescheiden te zijn, was gaan drinken. Buchman had hem meegenomen naar Engeland en bracht hem nu, tot verbazing van zijn vrienden, mee naar Zuid-Afrika. Hij was ervan overtuigd dat hij niet alleen kon worden genezen, maar tot een pionier zou kunnen worden. Op de laatste dag aan boord bedronk hij zich zodanig dat hij als een zieke aan land moest worden gebracht. Buchman was bereid om zijn hele werk op

het spel te zetten terwille van één man. Zijn verwachtingen ten aanzien van deze Amerikaan werden niet teleurgesteld. Hij werd een van zijn beste medestrijders.

De gouverneur-generaal Athlone verleende gastvrijheid aan een Nederlandse baronesse die het team van Buchman vergezelde. Hij bleef ondanks zijn zware dagtaak 's avonds steeds op totdat hij van haar het laatste nieuws over wat er op de House Party gebeurd was, had kunnen horen. Ook dat de bisschop in zijn kerk over de diepe indruk sprak welke de House Party op hem had gemaakt, trof hem zeer. Door zijn toedoen kon Buchman een privébezoek brengen bij generaal Smuts en zijn vrouw. Maar beslissend was voor lord Athlone de zichtbare verandering in een jonge sportman. Na een bezoek van Buchman deed hij hem uitgeleide naar de auto, maar was zo geïnteresseerd te weten hoe een dergelijke verandering was gekomen, dat Buchman weer binnen moest komen om uitvoerig zijn vraag te beantwoorden.

De verdeeldheid tussen Boeren en Engelsen was toen even diep als die tussen blank en zwart. Een uitmuntende vertegenwoordiger van Engeland, prof. Brookes, hoogleraar in de staatswetenschappen aan de universiteit te Pretoria, kwam op de slotzitting van de House Party naar voren met een ontroerende demonstratie van de nieuw ontstane eenheid tussen de tegenover elkaar staande kampen. Hij haalde de beginwoorden van de grondwet aan: 'Het volk van Zuid-Afrika erkent de souvereiniteit en de leiding van de Almachtige God.' Vervolgens herinnerde hij aan de beslechting van het geschil tussen Chili en Argentinië waarbij Argentinië kanonnen uitleverde waaruit Chili een reusachtig Christusbeeld goot. Aansluitend bij de vredesgeloofte die de beide volken elkaar gezworen hadden,

stelde hij als een overeenkomstige gelofte voor: 'Eer zal ons onbegrensde veld verdwijnen, eer zal de eeuwige zon uitgedoofd worden dan dat wij Boeren en Engelsen de vrede verbreken waartoe wij ons hier aan de voeten van onze verlosser Christus met een eed verbinden.'

De hele vergadering stond op en herhaalde deze eed eensgezind.

Maar de tegenbeweging bleef niet uit. In de volgende jaren groeide de anti-Engelse haat aan de universiteit te Pretoria zo overmatig dat de Engelse hoogleraren, ook prof. Brookes, hun post moesten opgeven.

Deze uittocht van de Engelsen was het resultaat van de agitatie van de aanvoerder van de Boeren, prof. Norval. Zijn vader was gesneuveld in de Boerenoorlog en hij hield diens met bloed doordrenkte uniform steeds voor ogen om zijn haat levend te houden. Op aandringen van zijn vrouw nam hij in het huis van W. M. Hofmeyr, de directeur van een tweetalige jongensschool, deel aan een bijeenkomst waarbij hij zijn tegenstander prof. Brookes hoorde spreken. 'Thuis teruggekomen', zei Norval, 'beleefde ik de vreselijkste nacht van mijn leven. Ik kon de Engelsen niet langer haten. Ik wilde echter evenmin door mijn beste vrienden die jarenlang samen met mij hadden gestreden, voor verrader worden aangezien. Als wetenschapsman en agnosticus was ik er altijd trots op geweest dat ik me niets aan God gelegen had laten liggen. In deze nacht zei ik: "Als er een God is, ben ik bereid mij onder protest aan deze onbekende God te onderwerpen." Ik hoefde niet lang op resultaten te wachten. Ik begon opeens mensen te zien als mensen: de Engelsen, de naturellen en ook mijn vrouw.'

Kort daarop nodigde hij de voorlieden van de ver-

schillende bevolkingsgroepen uit naar de stadsgehoorzaal van Pretoria. Honderden konden geen plaats krijgen. De aanwezigen konden hun ogen en oren niet geloven toen ze prof. Norval en prof. Brookes schouder aan schouder op het podium zagen staan en toen Norval, die gezworen had nooit een woord Engels te spreken, zijn besluit tot samenwerking uitvoerig in het Engels toelichtte.

Hoe deze golfslag verderrolde, laat het boek van de Nobel-vredesprijswinnaar Albert Luthuli *Let My People Go* (1962) zien. De inmiddels overleden leider van de zwarte Zuidafrikanen die jarenlang in de gevangenis heeft gezeten, beschrijft een ontmoeting met prof. Brookes: 'Wij konden in een openhartige sfeer de moeilijkheden bespreken die het gevolg zijn van de botsing tussen de rassen in Zuid-Afrika. Ik kan niet zeggen dat we de problemen hebben opgelost, maar er vond niettemin ondanks het tegenwoordige slechte klimaat een gedachtenwisseling plaats die werd gekenmerkt door een tegemoetkomend begrip aan beide kanten. . . . Dr. Brookes is nog steeds een van de grootste Zuidafrikaanse pleitbezorgers van persoonlijk en openbaar gezond denken en moraal.'

De campagne in Amerika in 1932 nam afmetingen aan van een geheel andere orde en grootte. Het was de tijd van de grote depressie. De hotels stonden leeg. Buchman vulde ze met mensen die hongerig waren naar een boodschap van hoop. Waar ook Buchman met zijn team kwam, vulden zich eveneens de kerken. Het bezoek van de Oxfordgroep heeft de taak van het regeren gemakkelijker gemaakt, zei de toenmalige minister-president van Canada.

Op een nacht reisde Buchman met een sneltrein naar Californië. In zijn coupé had hij enkele van zijn

medewerkers bijeengebracht. Hij wilde in elk van de zeven grote steden van Canada die hij had bezocht, twee van zijn pioniers achterlaten om het werk voort te zetten. Daarom dicteerde hij de hele nacht door brief na brief aan hoteliers, staatslieden, kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders en vakbondsbestuurders. Elk van hen sprak hij persoonlijk aan met groeten aan vrouw en kinderen die hij uit het geheugen bij name kende, waarbij hij aan gemeenschappelijke belevenissen herinnerde. Deze nacht bleef voor hen die erbij waren onvergetelijk. Voor het eerst hadden ze begrepen wat een strategie betekent die de zorg voor een geheel volk verbindt met de diepgemeende zorg voor de enkeling.

Het avontuur in het Noorden

In 1934 naar Europa teruggekeerd zag Buchman in de opmars van het fascisme en het communisme de uitdaging van de tijd.

De uitnodiging van Carl Hambro, voorzitter van het Noorse parlement, was voor hem een kans om de loop der gebeurtenissen te beïnvloeden door een offensief van geloof. Het voorstel van Hambro was een House Party in Hoesbjoer te beleggen waarheen hij honderd van zijn vrienden wilde uitnodigen. Buchman zou met dertig van zijn medewerkers eraan deelnemen. Dat leek Hambro al een gedurfde onderneming. Buchman moest hem geruststellen ten aanzien van zijn financiële zorgen. 'Van dag tot dag zullen we zien hoe de zaak zich ontwikkelt, maar "weest niet bezorgd wat gij zult eten of drinken". Onze Hemelse Vader zal zich om ons bekommeren.'

Zoals gewoonlijk groeide het geheel onder Frank Buchmans handen uit tot onverwachte proporties. In plaats van honderd deelnemers werden het er duizend. Buchmans team groeide tot zeshonderd. Alle bedden van de streek waren bezet.

Het nieuws over wat er onder deze mannen uit de pers, de politiek en het bedrijfsleven plaatsvond werd in steeds bredere kringen bekend. Industriële conflicten, een dreigende algemene staking werden opgelost in de geest van verzoening. De Koning was verbaasd dat de kwaliteit van de radiopreken zoveel beter werd. De voorzitter van de vereniging van letterkundigen,

Ronald Fangen, die uit voorzorg wat whisky en detective-romans had meegenomen, bemerkte dat hij ze niet nodig had. 'De betekenis van de Oxfordgroep', schreef hij, 'bestaat daarin dat zij ons een eenvoudig en duidelijk christendom heeft teruggebracht dat even rijk is aan overwinnend leven, aan vreugde en aan een nieuw gemeenschapsleven als dat van de eerste christenen.' De buurlanden van Noorwegen spitsten hun oren toen bisschop Berggrav sprak van de 'grootste geestelijke beweging sinds de hervorming'.

De journalist Frederik Ramm baande de weg naar Denemarken. Als begeleider van Amundsen op zijn vlucht naar de Noordpool had hij in de hele wereld bekendheid gekregen. Met zijn bijtende artikelen over de Groenlandkwestie had hij zich in Denemarken gehaat gemaakt. Toen hij onder invloed van genoemde bijeenkomst zich in het openbaar verontschuldigde voor zijn aanvallen op de Denen en zich bereid verklaarde tot verzoening, gingen in Kopenhagen alle deuren voor Frank Buchman open.

Begin 1935 trok hij met zijn team van vijfhonderd medewerkers de hoofdstad van Denemarken binnen. Voor het eerst vond een wekenlange bestorming van een moderne wereldstad plaats. Het was onvermijdelijk dat een botsing met de lokale groepen die zich aan een al te persoonlijk, slap opwekkingschristendom hadden gewend, volgde. Buchman zag duidelijk in: 'De lokale krachten zijn niet opgewassen tegen zo'n situatie. Ik heb ze gevraagd alles te vermijden wat publiek opzien zou baren. Ze belegden daarop een gebedsbijeenkomst waarbij ze journalisten uitnodigden. Wat een kopij voor sensationele krant artikelen! Ook onze oude tegenstanders uit Princeton waren ter plaatse paraat. Een jarenlang verpieterde groei is hier waar te nemen:

het doet je denken aan dwergen die in een hol rondkruipen. Maar plotseling komt er licht en alles wordt helder.

Als er niet gauw iets beslissends gebeurt, zal deze natie als een overrijpe vrucht verrotten. Dan zal het volk niet meer in staat zijn de ware boodschap te horen.'

In maart 1935 was alles klaar. Zes dagen lang was de grootste zaal van de stad elke avond tot berstens toe gevuld. En elke morgen schoolde Frank Buchman zijn grote team. Hij liet ze verslag uitbrengen van de belevenissen van de voorafgaande dagen, van wonderen en aanvechtingen en liet hen daaruit de nodige lessen trekken. Elke dag werd hij door een christelijk dagblad aangevallen. Een intellectueel die aan de betreffende redacteur een interview toestond, ondervond tot schade van de goede zaak de waarheid van Buchmans uitspraak: 'Je kunt een discussie winnen en een ziel verliezen.'

In de daarop volgende weken stroomden vele jonge en oude strijders naar de huizen, kerken, scholen, instituten en openbare zalen van de stad. Ontelbare persoonlijke gesprekken vonden plaats. Kranteartikelen verschenen.

Het geheel mondde uit in een nationale samenkomst in Haslev met Pasen en in een Scandinavische demonstratie met Pinksteren in het kasteel van Hamlet in Elsinore. Tienduizenden vulden het slotplein.

In *Dagens Nyheter* berichtte de hoofdredacteur: 'Vandaag is geschiedenis gemaakt. Zoiets heb ik nog nooit in onze tijd gezien. Deze man Frank Buchman denkt in visionaire termen van wereldverovering. Hij kwam als onbekende soldaat uit een loopgraaf van de christenheid en stond vandaag in dit Deense kasteel als

aanvoerder van een moderne kruistocht welke de gehele wereld omvat.'

Geen wonder dat op die dag het eerste lied van de Oxfordgroep weerklonk: het 'Bruggenbouwerslied'.

Frederik Ramm was een voorbeeld voor de kracht die Scandinavië in die dagen heeft opgedaan. Toen hij in de Duitse Gestapogevangenis ten gevolge van tbc de dood nabij was, zei hij tegen een vriend die hem als enige gedurende de twee jaar lange eenzame opsluiting bezoeken mocht: 'Ook al ben ik alleen, ik voel me niet eenzaam. Alles wat ik in de Oxfordgroep heb geleerd, is waar gebleven. Liever met God in de gevangenis dan erbuiten zonder Hem.'

Tien jaar na het eerste optreden van Frank Buchman in Noorwegen zei bisschop Fjellbu van Trondheim in een persinterview in Londen: 'Het bezoek van de Oxfordgroep aan Noorwegen was een historische ingreep van de Voorzienigheid, evenals Duinkerken en de strijd om Engeland. Het hielp ons de kloof tussen religie en volk te overbruggen. Dag voor dag heeft zich dit nieuw verwerkelijkt. We hebben iets machtigers als een gewapend leger bestreden. We zijn tegenover het goddeloze materialisme komen te staan. De Oxfordgroep heeft ons toegerust om te strijden voor een christelijke ideologie.'

De campagne in Zwitserland

Zwitsers die aan de campagne in het Noorden hadden deelgenomen, nodigden Frank Buchman naar hun land uit. Voor Buchman was het een kans om van een ander front het Duitse probleem aan te pakken.

Al direct zette hij de actie in het wereldwijde kader dat de Volkenbondstad Genève hem bood.

Om tegemoet te komen aan de nieuwsgierigheid die het werk van de Oxfordgroep in de verschillende landen bij de Volkenbondsgedelegeerden had gewekt, arrangeerde de voorzitter van de Volkenbond, dr. Benesj, een diner waaraan vertegenwoordigers van 44 landen, waaronder Italië en Ethiopië, – naast Frank Buchman en zijn medewerkers in totaal tegen de vijfhonderd gasten – deelnamen.

Frank Buchman sprak slechts vier zinnen: 'Er zijn mensen die het gevoel hebben dat internationalisme niet voldoende is. Nationalisme kan een volk verenigen. Supernationalisme kan een wereld verenigen. Een door God geleid supernationalisme is derhalve de enige vaste basis voor vrede in de wereld.'

Carl Hambro, de voorzitter van de Volkenbond van het voorafgaande jaar, riep een beeld op van wat de Oxfordgroep in zijn land had tot stand gebracht. 'Honderdduizenden hebben een verandering in hun leven doorgemaakt. In het gehele land bespeurt men de invloed van deze verandering.' En toen voegde hij eraan toe: 'Voor elke politicus komt er een dag dat hij zijn werk met de droom van zijn jeugd vergelijkt en

de tegenstelling ziet tussen wat hij had willen doen en wat hij heeft gedaan.

U zult als politici begrijpen wat het betekent als ik verklaar dat niemand die met de Oxfordgroep in contact komt, met dezelfde geest als tevoren zal terugkeren naar zijn internationale arbeid. Deze ontmoeting zal het hem onmogelijk maken verder beheerst te worden door haat en vooroordelen.'

Dat was de leidraad voor de komende actie. Vanuit Genève ging de beweging als een storm over het land. Massabijeenkomsten vonden plaats in de grote steden. Zelfs de grootste zalen waren altijd propvol. In Zürich moest naast de samenkomst in de grote beurszaal een parallelbijeenkomst belegd worden in de kathedraal.

Er waaide een scherpe wind. Buchman verlangde het uiterste van zijn medewerkers. De aan een gezapiger tempo gewende lokale groepen hielden het niet bij. Alle grenzen werden opengebroken.

Een Zwitser die Buchman tot het nemen van nationale verantwoordelijkheid wilde inspireren en die hij telkens weer op de meest vooruitgeschoven posten zette, heeft geprobeerd zich, midden in de snelle stroom der gebeurtenissen, rekenschap te geven van wat er aan de gang was:

'Er gebeuren opmerkelijke dingen. Enige honderden mensen uit de meest verschillende landen en standen komen in een moderne grote stad om een revolutie te ontketenen. Het zijn geen dromers. Ze zijn allesbehalve wereldvreemd. Onder hen vallen in het bijzonder zakenlieden, politici, intellectuelen en jonge sportlieden op. Hun manier van samenleven is tegelijk die van een groot gezin, die van een legerkamp en van een revolutionaire cel. Wat nog wonderlijker is: ze jagen geen persoonlijk doel na, hebben geen voordeel van het

succes van hun onderneming. Ze vormen geen organisatie. Ze hebben geen betaalde functionarissen. Zelf werken ze bijna dag en nacht. De meesten zijn ten koste van grote offers aan tijd en geld hierheen gekomen. Velen hebben hun goede naam en ettelijken hun carrière opgeofferd.

Wat is dan hun boodschap?

De eenvoudigste en tevens meest revolutionaire ter wereld: ze hebben ontdekt dat God zo werkelijk is dat Hij zelfs het leven van een mens van top tot teen kan veranderen. Dit hebben zij bij zichzelf en bij vele anderen ervaren. Dat verschaft hun een ontembare vastberadenheid en verwachting. Als God de mensen kan veranderen, kan Hij ook de wereld veranderen.

Wat is hun methode?

Ze vertellen eenvoudig wat ze hebben meegemaakt. Ze brengen geen nieuwe ideeën, maar nieuwe feiten. Ze laten zich niet tot een debat verlokken. Aan iedereen geven ze de mogelijkheid om zelf het beslissende experiment te ondernemen.

Aangezien ze van mening zijn dat er tegenwoordig geen tijd te verliezen valt, maken ze gebruik van elk middel om zo snel mogelijk zoveel mogelijk mensen te bereiken. Ze houden grote bijeenkomsten. Ze bedienen zich van pers en radio. Ze dringen binnen in kerkelijke, politieke en professionele organisaties. Ze bereiken de regeringen. Maar het eigenlijke komt pas daarna: het persoonlijke contact met hen die bereid zijn om het avontuur aan te durven.

Hier ligt het geheim van de beweging: het besef dat er pas dán werkelijk iets gebeurt. Een nieuwe wereldorde komt niet door nieuwe ideeën en instellingen, maar door nieuwe mensen. Hoe meer de mens in zijn totale werkelijkheid en in al zijn betrekkingen tot an-

deren wordt geraakt, des te sterker is de stootkracht van het nieuwe leven. Des te sterker is ook de onderlinge band tussen de mensen die door dit gebeuren worden geraakt. Overeenkomstig deze wet die even krachtig en onverbiddelijk is als een natuurwet, vormen zij de nieuwe maatschappelijke cellen die men "groepen" noemt.

Waarin onderscheidt deze beweging zich van andere religieuze stromingen?

Door de vrijheid en de strafheid waarmee zij bijeenblijft. De Oxfordgroep is een organisme, geen organisatie. Er is geen sprake van statutaire verplichtingen. Er zijn geen reglementen of lidmaatschapscontributies. Maar van binnen uit ontstaat een orde van enkelingen en groepen afhankelijk van de graad van activiteit en verantwoordelijkheid. Hoe nauwer het contact is met de kern, des te straffer de discipline, des te duidelijker de leiding, des te steviger de onderlinge band en des te wijder de horizon.

Door een nieuwe levensstijl: voor deze mensen is het geloof niet iets bijzonders dat beperkt blijft tot bepaalde uren, leerstellingen en gebruiken. Het is een alles doortrekkend element van het leven. Daardoor krijgt het geloof een gerichtheid op de wereld, een luchtigheid en een blijdschap welke de velen die het tot dusver in besloten ruimten hebben beoefend, schrik aanjagen.

Door een nieuwe zin voor realiteit: Deze mensen die bijzonder afkerig zijn van de inflatie van woorden en ideeën waaraan we allen onderhevig zijn, wijzen bij voorbaat alle woorden en leerstellingen af die niet ingrijpen in het daadwerkelijke leven van de mensen. De levenskwaliteit van de spreker is voor hen de meter voor de werkelijkheidsgraad van zijn woorden. Daarom

stellen zij zichzelf onder de eis van de Bergrede: absolute eerlijkheid, absolute reinheid, absolute onzelfzuchtigheid en absolute liefde. Daarom gaan ze met bepaalde woorden voorzichtig om. De ernst van de verkondiging wordt niet bepaald door het dikwijls gebruiken van heilige namen en door een hoog percentage bijbelcitaten. Wel echter door de consequenties die de verkondiger er voor zichzelf aan verbindt.

Uiteraard hangt het goddelijk Woord niet af van het leven van de mens. Maar waar het Woord geen effect heeft in het leven van mensen, daar is het als een huis dat op zand is gebouwd.

Door de nadruk te leggen op actuele gebeurtenissen: Het geloof is niet een leer of een vast bezit. Het is een gebeurtenis. Er geschiedt iets. Er gaat voor iemand iets open. Er gaat werkelijk iets open. In de Oxfordgroep is er een eenvoudige formule: zonde is alles wat mij van God en mijn naaste scheidt. De oorzaak van alle machteloosheid en verwarring is dat de doorgang van God naar de naaste wordt versperd door hoogopgestuwde ik-gerichtheid. Men vindt zichzelf te belangrijk. In duizend vormen van grote en fijne, actieve en passieve aard uit zich deze overdreven benadrukking van het ego. Wie dat in zijn leven concreet heeft gezien, weet dat er maar één oplossing is: de ik-gerichtheid op te geven. Dan komt de doorgang vrij. Dan kan er iets gebeuren. En het gebeurt dan ook.

Maar het ik zwelt altijd weer op. Telkens weer moet je de weg vrijmaken, naar God en naar de naaste. Dat is de zin van de "stille tijd" en van het "delen". Altijd openstaan voor God. Van jezelf wegstijgen en naar Hem luisteren. Hem tijd geven zodat Hij mijn dagelijks leven doordringt met zijn licht – altijd open zijn ten opzichte van de naaste, wegruimen wat in de

weg staat. Zelfs de kleinste oneerlijkheid, de geringste wrok. Hem laten meeleven met wat er bij mij gebeurt, maar niet sentimenteel, doch actief, concreet, onzelf-zuchtig.

In een doorgang die naar beide kanten open is, tocht het, vooral wanneer de wind van God erdoor waait. Er zijn velen die deze tocht niet kunnen verdragen. Ze spreken over agressiviteit, over Angelsaksisch activisme en wat dies meer zij. Maar als wij dagelijks bidden: Uw Koninkrijk kome!, dan moeten wij niet denken dat dit komen bepaald in het tempo van een gezellige zondagmiddagwandeling dient te geschieden. Er zou daarboven wel eens een heilig ongeduld kunnen zijn: o, als er maar eindelijk iets gebeurde op aarde!

Vele mensen zeggen dat ze bereid zouden zijn alles voor God te wagen als ze maar volkomen zeker wisten dat Hij er echt is. Hoe burgerlijk-berekenend! Hoe voorzichtig! Keer de zin om! Waag alles voor God en je zult merken dat Hij er echt is.

Door de vorming van verantwoordelijke leiders: Het is niet genoeg dat een mens door de Oxfordgroep een nieuw leven vindt. Hij moet zover komen dat hij ook anderen vooruit kan helpen. Groepen die alleen dienen om de eigen gemeenschap te verzorgen en het persoonlijke welzijn te bevorderen, worden vroeg of laat muf en sterven af. De groep blijft alleen dan levend als ze een stoottroep aan het voorste front is en door het weer geharde, door strijd beproefde, zelfstandige leiders voortbrengt – mensen die verantwoordelijkheid op zich kunnen nemen, mensen die in zware tijden en nieuwe situaties standhouden, mensen die op een intelligente manier onmogelijke dingen verrichten.

Door de universele trek: Als deze vernieuwingsbewe-

ging evenals in de tijd van het eerste christendom uit de diepste lagen van de werkelijkheid doorbreekt, dan kan ze niet op het religieuze vlak blijven hangen, maar moet ze ook overslaan naar alle gebieden van het persoonlijke en openbare leven. Dat is dan in de diepste zin voor de enkeling en voor het geheel een wedergeboorte – renaissance.’

Dit uitbreken uit het religieuze naar het openbare leven gebeurde op de meest verschillende manieren. Een groot aantal bijeenkomsten en recepties vonden plaats. Particuliere huizen, kerken, verenigingslokalen, kamers van koophandel en regeringsgebouwen openden zich. In het parlamentsgebouw vond een ontvangst plaats door de Bondspresident en andere vertegenwoordigers van de regering. Een week later kwamen in een grote commissiekamer talrijke parlamentsleden met Frank Buchman en zijn medewerkers samen. *Der Bund* berichtte met verbazing over deze 'Belijdenisstonde in het parlement' en *La Suisse* trok in zijn hoofdartikel half schertsend, half geïmponeerd een vergelijking met de legendarische verschijning van Nicolaas von der Flüe op de statenvergadering van Stans.

Het slot van de campagne bestond uit de toespraak van Frank Buchman in Zürich waarin hij, aanknopend bij de begroeting door de Bondspresident Rudolf Minger, zijn visie ontwikkelde op de rol die Zwitserland kon spelen in het internationale gebeuren:

'Ik zie Zwitserland als een profeet onder de volken en een vreedestichter in de volkenfamilie. Ik zie hoe door persoonlijke verantwoordelijkheid van enkelingen jegens God een levend christendom tot richtinggevende kracht in de staat wordt. Ik zie van de kerk in Zwitserland zo'n geestelijke kracht uitgaan dat zij dragers van een boodschap uitzendt naar de christenen in vele

landen. Ik zie hoe Zwitserse zakenlieden aan de leiders van het economisch leven in de wereld tonen dat vertrouwen op God de enige zekerheid is. Ik zie hoe Zwitserse staatslieden het bewijs leveren dat goddelijke leiding de enige praktische politiek is. Ik zie hoe de Zwitserse pers een krachtdadig voorbeeld gaat worden van wat de pers in feite moet zijn: de heraut van een nieuwe wereldorde.'

Wat waren de vruchten die temidden van deze vliegende storm rijpten?

Wat het resultaat is geweest van de massabijskomsten en van de talrijke persoonlijke contacten valt moeilijk te meten. Voor velen had ongetwijfeld de beslissende wending van hun leven plaats. Men zou echter ook hebben kunnen spreken van een verandering van klimaat. Iets nieuws drong, om zo te zeggen, door de kieren van de ramen binnen. De zakenman die geheel alleen in zijn kantoor zat, voelde een licht onbehagen als hij zich gereed maakte om zijn beste medeburgers te bedriegen. Het openbare geweten was gevoeliger geworden. De belastinginspecteur van één kanton deelde mee dat na de Zwitserse Dank-, Boete- en Gebedsdag zesduizend belastingopgaven binnen kwamen. Dat was in de fiscale geschiedenis van de republiek nog nooit voorgekomen.

Brede lagen werden ook door de pers bereikt. De *Journal de Genève* kwam uit met een bijlage van vier bladzijden.

Maar aan negatieve reacties ontbrak het ook niet. Het verzet van vele welmenende Zwitsers viel het meest op. Dat er in alle lokale groepen zulke mensen waren, die voelden dat hun geweld werd aangedaan en al het gebeuren on-Zwitsers vonden, was niet te verbazen.

Inderdaad was Frank Buchman voor velen een steen des aanstoets. In zijn optreden had hij iets uitdagends dat tegenspraak opriep. Ook tegenover zijn naaste medewerkers kon hij hard zijn. Hij eiste militaire discipline. Hij die door zijn afstamming een bijzondere liefde tot Zwitserland koesterde, was des te gevoeliger voor het onbegrip en de weerstanden waarmee men hem steeds meer tegemoettrad. 'De Zwitsers zijn net een muur van rubber', merkte hij in een gesprek met een naaste medewerker op. 'Je denkt dat je ze een stap verder hebt gebracht, maar nauwelijks zijn ze weer aan zichzelf overgelaten of ze zijn weer precies zoals ze waren.'

 In 1937 kwam Frank Buchman naar Nederland. Hij was al vaker in dit land geweest. Zijn eerste bezoek vond plaats in 1923. Een Engelse kennis had hem gevraagd om op doorreis naar Duitsland een pakje af te geven bij familieleden, de van Heeckerens. Uit dit vluchtige contact was een grote vriendschap gegroeid tussen Buchman en deze familie die op Huize Rhederoord in De Steeg woonde. De van Heeckerens hadden hem in kennis gebracht met vele van hun vrienden. Zo was er ook in Nederland een aantal mensen die door de Oxfordgroep een verdieping van geloof en een verbreding van visie hadden gevonden.

Buchman besprak met zijn Nederlandse vrienden wat er in het land gedaan moest worden. De meesten van hen leefden nog met de beperkte horizon van een opwekkingsbeweging. Ze dachten daarom in louter lokale termen.

'Jullie hebt prachtig werk gedaan', zei Frank Buchman tegen hen. 'Jullie hebt goede House Parties belegd. Maar nu is het van belang het in verband te gaan zien met de internationale situatie. Mijn gedachte is: jullie moet in staat zijn je volk iets te geven wat nationale wedergeboorte kan teweegbrengen.'

'Holland national' (Nederland moet in landelijke termen denken), was Buchmans slagzin tijdens enkele voorbereidende besprekingen. Slechts langzaam lieten de voorzichtige Nederlanders zich overtuigen.

Zo groeide het plan voor een nationale demonstra-

tie. Maar waar? De meningen waren scherp verdeeld. Buchman zei: 'Mijn leiding is Utrecht. Dat ligt in het midden van het land en is voor iedereen bereikbaar.'

Hij verzocht mevrouw Ch.E. van Beuningen-Fentener van Vlissingen een geschikte zaal voor deze demonstratie te vinden.

'Ik had voordat wij in Vught gingen wonen meer dan dertig jaar in Utrecht gewoond en kende alle zalen. Ik was ervan overtuigd dat er geen enkele schouwburg of concertzaal was die genoeg mensen kon bevatten. Frank Buchman was er echter van overtuigd dat we iets geschikts zouden vinden', schrijft mevrouw van Beuningen in haar boek *Een nieuwe wereld voor onze kleinkinderen* (Ten Have NV, 1969) dat op haar 89e verjaardag is verschenen.

'Samen met een Engelsman ging ik op weg. We schonken speciaal veel aandacht aan de buitenwijken van Utrecht. Ineens zagen we een groot gebouw dat nog heel nieuw was. Wij gingen naar binnen en kwamen in een enorme hal waar werkelijk duizenden, zelfs tienduizenden in konden. . . . Bij informatie bleek dat dit een groenteveiling was waar alle boeren uit de omtrek hun groenten heen brachten. . . .'

De directeur van het veilinggebouw deelde hun mee dat het gebouw principieel nooit voor andere doeleinden dan veilingen werd gebruikt. De grote godsdienstige en levensbeschouwelijke verscheidenheid van het bestuur van de groenteveiling had tot dit besluit geleid.

'Maar mijnheer', zei mevrouw van Beuningen, 'vindt u het niet nodig dat er een andere geest in ons land en in de wereld komt? Wat bij mensen onmogelijk is, is bij God mogelijk.'

De directeur was het ermee eens dat er een nieuwe

geest nodig was, maar bleef zeggen dat hij de zaal onmogelijk kon geven. Na enig aandringen besloot hij het bestuur voor een spoedvergadering bijeen te roepen om de zaak te bespreken.

Toen zij de volgende dag terugkwamen, werd het hun duidelijk dat er een bewogen vergadering aan de gang was – te oordelen naar de boze gezichten van de mensen die de zaal van tijd tot tijd verlieten. De directeur riep hen tenslotte binnen en deelde hun opgetogen mee dat zij de zaal op zaterdag en maandag konden hebben.

Buchman was hiermee echter niet tevreden. 'En de zondag?' vroeg hij. 'Dat is de dag waarop heel Nederland zal kunnen komen. Ik weet zeker dat God wil dat we de hal ook op zondag krijgen.' Ze voelden wel dat zij terug moesten.

Terug in Utrecht, gingen zij de leden van het bestuur één voor één af om van elk toestemming voor de zondag te krijgen. Het lastigste lid keek hen dreigend aan: 'Ik heb mijn kinderen opgevoed in de eerbiediging van de dag des Heren. Op zondag moeten de mensen naar de kerk.' Mevrouw van Beuningen liet zich niet uit het veld slaan. 'Maar 50 pct. van ons volk gaat naar de kerk. Wij willen juist die andere 50 pct. tot God brengen. Durft u op uw verantwoording nemen dat dit niet gebeurt?' Ook dit bestuurslid gaf zijn toestemming.

Toen ze Buchman enthousiast hun overwinning mee-deelden, zei hij alleen maar: 'Ik wist dat het zou lukken. Het was mijn leiding.'

De demonstratie vond plaats rond pinksteren. Zij duurde tien dagen en werd bezocht door 100.000 Nederlanders. Overal in het land waren affiches met het motto: 'Nieuw Nederland loopt van stapel.'

Duizenden Nederlanders vonden door de bijeenkomsten een nieuw leven. Haat en verdeeldheid werden opgeruimd. Huwelijken werden gered. Problemen, groot en klein, werden opgelost. Geloof en visie werden geboren. Het carillon van de Dom speelde liedjes van de Oxfordgroep. Schotse doedelzakspelers trokken door de stad.

Het effect van de demonstratie ging echter veel verder dan het persoonlijke. In 1941 klaagde nazi-leider Mussert in *Volk en Vaderland*: 'De grootste bedrijvigheid (van de Oxfordgroep) in Nederland werd ontplooid in het voorjaar van 1937, praktisch als onderdeel van de verkiezingscampagne tegen de NSB onder de leus: "De Oxford maakt nieuw Nederland."' Een feit was dat vele mensen zich afwendden van de dwaalleer van het fascisme omdat zij iets echters en beters hadden gevonden.

Tijdens de demonstratie te Utrecht werd op de wijs van 'In naam van Oranje doe open de poort' telkens het lied 'Wij luiden nu juichend nieuw Nederland in' gezongen. Dit was het produkt van de journalist Herman Salomonson wiens verandering diepe indruk op zijn collega's had gemaakt. Onmiddellijk na de capitulatie in 1940 werd Salomonson door de bezetters als redacteur van het Haagse bureau van Anep-Aneta ontslagen en later wegens zijn houding tegenover het nationaal-socialisme gevangen genomen. In de gevangenis en concentratiekampen waarin hij tenslotte omkwam, hielp hij vele lotgenoten door zijn diep geloof. Al eerder bekend onder het pseudoniem Melis Stoke schreef hij gedichten die tot de mooiste verzetspoëzie behoren.

Een ander die het te Utrecht samengestroomde publiek toesprak, was de latere minister van buitenlandse zaken, dr. J.A.N. Patijn. 'Van mijn kant zou het on-

dankbaar zijn als ik niet verklaarde dat ik door mijn ervaring in de Oxfordgroep heb geleerd mijn naaste, de wereld en mijn hele leven in een nieuw licht te bezien.'

Dr. Patijn, minister van buitenlandse zaken 1937-1939, is ook gezant in België geweest. Op een lunch voor medeafgevaardigden bij de Volkenbond vertelde hij in een toespraak van zijn ervaring in een politiek moeilijke beslissing. Voor het Permanente Hof van Internationale Justitie in Den Haag vochten Nederland en België een geschil uit over een te graven kanaal. De zaak werd gewonnen door België en ging gepaard met een anti-Nederlandse stemming in de pers. Dr. Patijn had zich daarover geërgerd.

'In die dagen', vertelde Patijn, 'werd ik uitgenodigd te spreken aan een belangrijk diner. Men stelde mij voor over deze zaak te spreken. Aanvankelijk weigerde ik beslist. Maar juist toen ik op het punt stond te spreken, kreeg ik de ingeving het geschil aan te roeren. Ik wenste mijn gastheren geluk met hun succes en zei dat wij in de toekomst betere vrienden moesten worden. Van die dag was het met alle felle kritiek op mijn land afgelopen. Het feit dat ik in staat was zo'n rede te houden, kwam alleen door mijn diepe overtuiging dat deze meer in overeenstemming was met Gods wil dan de redevoering die ik eerst had willen houden.'

Toen Frank Buchman in 1938 zijn appèl tot 'geestelijke en morele herbewapening' lanceerde, vond dit ook in Nederland in brede kring weerklank. Koningin Wilhelmina wijdde twee radiotoespraken aan dit thema.

Lang voordat het gemeengoed werd, is Frank Buchman zich bewust geworden van een nieuw element dat sindsdien tot een factor in het wereldgebeuren is geworden welks onstuitbare opmars alle schutsmuren van het privéleven steeds meer doorbreekt. Onmiddellijk na het Zuidafrikaanse avontuur ging Frank Buchman naar Peru, waar sir Charles Bentinck Brits ambassadeur was. Op hetzelfde schip voeren de prins van Wales en de hertog van Kent. Juist ten tijde van het koninklijk staatsbezoek werd er in Peru een opstand beraamd. Deze begon in Lima met een taxistaking. Terwijl hunne koninklijke hoogheden te voet moesten gaan, stond Buchman voortdurend een taxi ter beschikking. De chauffeur zei tegen hem: 'We hebben gehoord dat u uw chauffeur hebt opgezocht toen hij ziek was, daarom hebben we besloten dat u als enige over een taxi moet kunnen beschikken.' Buchman gebruikte deze kans om de leider van de staking op te zoeken.

Twee dagen later muite het garnizoen van Arequipa. Tegelijkertijd brak een studentenstaking uit. Uit Arequipa gekomen, overnachtte Buchman in Cuzco. 's Ochtends vroeg werd hij gewekt. Men zei dat er een revolutie aan de gang was. Met de andere gasten moest hij direct uit het hotel weg. In een tijd van stille bezinning kreeg hij de gedachte: 'Wat je ook denkt te doen, ga niet uit het hotel.' Zo bleef hij alleen achter en had een heerlijke rustdag. Toen hij 's avonds naar beneden ging naar de hotellobby, zag hij

de gevluchte gasten terugkomen. Zij waren verbaasd hem vergenoegd en rustig in het hotel aan te treffen.

Wat Buchman op die dag zag, maakte een diepe indruk op hem. Een nieuwe revolutionaire klasse was dreigend tevoorschijn gekomen: de studenten. 'Het is verbazend', zei hij, 'dat het meisjes van achttien en negentien zijn die op de universiteit van Cuzco propaganda voor het communisme maken. Hebben de christenen eigenlijk wel enig programma om een zo goed voorbereid plan te beantwoorden?'

Op de terugreis overnachtte hij in Sao Paulo. 'Ik was in Sao Paulo', zei hij later, 'in dezelfde nacht dat de prins van Wales overnachtte in het Palace Hotel. Wie sliep ter zelfder tijd in hetzelfde hotel? Een communist, Bela Kun geheten.' Het zette hem aan het denken dat in één Zuidamerikaans land twee jonge communisten voortdurend in contact waren met ministers om ze te houden aan de partijlijn.

Op de universiteit van Aberdeen vertelde Buchman wat hij had meegemaakt: 'Toen ik de hemel rood zag worden van het vuur van de brandende stad, kreeg ik een gedachte, zo duidelijk alsof het in vlammen voor mijn ogen stond geschreven: alleen door moedig voorop te gaan zullen we opgewassen zijn tegen de huidige wereldcrisis.'

Een van de studenten kwam op het perron voordat zijn nachttrein naar Londen vertrok. 'Ik zou graag een van die mannen willen zijn die de wereld deze oplossing brengt', zei hij. 'Ik wil mijn leven geven voor het werk dat u doet.' Buchman haalde hem de coupé binnen. 'We moeten maar eens horen wat God daarover zegt.' Na een ogenblik stilte, zei hij: 'Jongeman, zoekt gij grote dingen voor uzelf? Zoek ze niet. Zoek Christus!'

Dat was geen vrome leuze. Frank Buchman leefde altijd tussen twee polen: God en de wereld. De vonk sprong telkens over van de ene naar de andere pool. Uit de spanning die er in dit krachtveld heerste, kwamen van tijd tot tijd explosieve uitbarstingen voort die Frank Buchman in een nieuwe dimensie brachten. Toen hij met zijn team in Amerika was, bevond hij zich tussen de campagne in Californië en die in Canada in Seattle. Zijn vrienden vroegen zich af waarom hij er zo terneergeslagen uitzag. Toen hij zich een paar dagen terugtrok, dacht men dat hij ziek was. Maar plotseling kwam hij als herboren tevoorschijn. Hij kwam met een nieuwe boodschap voor den dag die hij 'T-plan' noemde en die hij met een bijna schrikbarende, ieder compromis afwijzende vastberadenheid bepleitte. Wat was er gebeurd? Men kon het alleen vermoeden. Hij was als door een vulkanische uitbarsting in een volgende fase geslingerd. T-plan betekende Totaliteitsplan. Alles wat tot dusver was geweest, leek te eng, te beperkt. Een pijnlijke verwijding van blik en hart was noodzakelijk om de huidige wereld te begrijpen en op haar in te werken.

Wederom was Frank Buchman in zijn betrokkenheid bij het wereldgebeuren zijn medewerkers vooruit. Wie niet met dezelfde offerbereidheid kon meedoen, bleef achter. Wie niet wilde meegaan omdat het hem te ongemakkelijk was en te diep in het vlees sneed, gaf aan Buchman de schuld en sprak over overdrijving, radicalisme en utopie. Dat kon Buchman niet weerhouden. Hij zag in Engeland waar hij sinds 1931 de grote zomerconferenties in Oxford leidde, hoe moeilijk het voor de kerk was om haar plaats te bepalen ten opzichte van het opkomende fascisme en communisme.

'Een botsing is nodig om het christendom te red-

den', noteerde hij in zijn stille tijd. 'Is ons academisch laboratoriumwerk opgewassen tegen de druk en de nood van het moderne leven? Het materialisme heeft de bodem voor het communisme voorbereid. Humanisme is niet genoeg. Ik zie in de gehele christenheid geen dynamisch antwoord op de uitdaging. Moreel bolsjewisme vereist een machtig tegenoffensief van Gods levende Geest. Is er een krachtbron die de energie levert welke het getij van de geschiedenis kan keren?'

Ondertussen gebeurden er in Oxford wonderen en tekenen. Een motorclub spatte uiteen. De door lawaai en alcohol bezeten leden verloren echter in Buchmans aanwezigheid geenszins hun dynamiek; hun verandering was een sensatie. Aan de universiteit groeide het aantal van hen die besloten hun leven onder Gods leiding te stellen.

Frank Buchman hoopte nog steeds dat de Kerk van Engeland in beweging zou komen.

'God is aan het werk', schreef hij in een tijd van bezinning. 'Hij werkt zichtbaar door middel van de Groep om de kloof tussen het gewone volk en de kerk te overbruggen. Men heeft het voorbeeld en de praktijk van alle dag gescheiden wegen doen gaan. Een ongehoorde kracht zou uit het Engelse kerkleven moeten breken. Engeland aanpakken! Een grote aanval door de kerk.' De kerk scheen Frank Buchman tegemoet te komen. De aartsbisschop van Canterbury sprak woorden van waardering. Ondanks alle weerstanden en laster kwam de Lambeth-conferentie, waarop Buchman en zijn jonge sportlieden aan het woord kwamen, tot een positief oordeel. Maar het enige resultaat was het instellen van een commissie.

Te vaak had Buchman meegemaakt hoe verlamdend

organisaties kunnen werken. Hij had weinig geloof in de revolutionaire dynamiek van een commissie.

'Niemand weet wat voor sprong een kat bij de schoorsteen zal maken, maar niemand verwacht iets van een porceleinen kat op de schoorsteenmantel', merkte Buchman op. 'Het leven is meer dan organisatie. Groeiend leven moet organisaties meeslepen. Het leven kan niet in een oude kous worden opgepot. Wesley verspilde geen tijd met het maken van kousen. Hij confronteerde een ingevroren theologie met een levende ervaring.'

Een nauwe vriendschap verbond Frank Buchman met bisschop Söderblom die hij met sir Arnold Lunn op een conferentie in Mürren had ontmoet. Deze 'Vader van de oecumene' antwoordde op een brief die gewaar-schuwde had voor de verstarrende werking van organisaties: 'Van het begin af heb ik gevoeld dat ons moderne streven naar eenheid niet moet berusten op menselijke instellingen en plannen. We moeten, zoals u schrijft, een diepere eenheid vinden. U zelf jaagt het enige wat in het geloof en het leven nodig is na: de absolute heerschappij van Christus over onze harten, woorden en daden. Eén veranderd leven is overtuigender dan vele preken.'

Frank Buchman nam met bezorgdheid de groeiende kloof waar tussen de kerk en het alledaagse leven. Zijn streven was er voornamelijk op gericht dat de boodschap zo zou overkomen dat de moderne mens zich er direct door zou voelen aangesproken. 'Ik stel mijn leven in dienst van drie kleine letters: *hoe* (I have dedicated my life to three small letters: how).

We moeten leren de waarheid heel anders uit te drukken en moeten daarvoor een harde leerschool doormaken. Met verwondering vraag ik me af wat de

toekomst van de kerk zal zijn. Ik ben ervan overtuigd dat ze heel anders moet zijn dan zoals zij momenteel is. Ik griezel als ik aan de presentatie van de waarheid denk die gebruikelijk is in de theologische collegesalen van Engeland. Er ontbreekt een grootse conceptie volgens welke Christus de allesoverheersende gestalte en kracht midden in de moderne wereld wordt die Hij moet zijn. Al formuleer je een grote waarheid nog zo correct, als ze niet tevens in elke levenssfeer binnendringt, sla je de plank volkomen mis.'

Bij zijn terugkeer uit Latijns Amerika schreef Buchman over zijn ervaring met de kerk daar:

'Niemand kan mij overtreffen in ijver voor de kerk. Maar trouw aan de kerk vereist dat men haar ziet zoals ze is. De kerk zoals ze thans is, zal het land nooit veranderen. Het communisme en het fascisme hebben de grootste crisis in de geschiedenis van de christelijke kerk sinds de katakomben ontketend. Wat volgt daaruit? Een volkomen nieuwe oriëntering – Gaat naar de heggen en stegen. Niet onze conceptie van de kerk is van belang, maar de nood van de wereld. Dat betekent dat er spaanders zullen vliegen, maar ik ben bereid dit te doorstaan.'

Inderdaad vlogen er spaanders. Bijzonder heftig waren de aanvallen van de bisschop van Durham. Alle aanvallen konden echter de geestelijke aardverschuiving niet tegenhouden die de Groep ontketende. Russels boek *For Sinners Only* (Alleen voor zondaars) werd een bestseller. House Parties in Westminster, Ermatingen, Birmingham, Den Haag, Parijs, Bloemfontein, Manchester, Darlington, Utrecht, Breslau en Genève werden uitstralingscentra van een nieuw leven.

In Oxford botsten de tegenstellingen op elkaar. In weerwil van scherpe oppositie vormde zich een front

van vastbesloten studenten en docenten die dagelijks bijeenkwamen in een bibliotheek om hun ervaringen en plannen te bespreken. Namen zoals Alan Thornhill, Robin Mowat, dr. Streeter, Roland Wilson, Harry Addison, Morris Martin, Francis Smith, Kit Prescott, Garth Lean, Frank Bygott, Michael Barrett, John Morrison, Kenneth Belden en Ian Sciortino – allen mensen die later als medestrijders van Frank Buchman wijde bekendheid kregen – doken voor de eerste keer op. Ze werden de kern van een onverbrekelijk wereldteam, een team dat Frank Buchmans oogappel bleef tot aan zijn dood. Velen hunner hebben ook na Buchmans dood tot aan de dag van vandaag de strijd voortgezet.

Het werk breidde zich uit naar de meest verschillende levensgebieden. Er kwam een uitnodiging van een aantal parlamentsleden. Zo vond in het parlamentsgebouw een gedenkwaardige vergadering plaats. Ook onder de arbeiders begon het nieuwe leven te borrelen. In het Londense East End werden roerige gedachtenwisselingen het gesprek van de dag.

George Light, een leidende socialist, vertelt van zijn eerste gesprek met Frank Buchman: 'Wat allereerst indruk op mij maakte, was dat hij niet praatte over absolute eerlijkheid, maar het was. Vervolgens constateerde ik dat hij van alles wat ik het meest begeerde, een zeker inkomen en een betere baan, afstand had gedaan. Nog nooit heb ik een mens met zo'n geloof ontmoet.'

Frank Buchman had hetzelfde directe contact met arbeiders als met hoge politieke persoonlijkheden. In Buckingham Palace vroeg men aan lord Salisbury waarom hij zoveel belang stelde in de Oxfordgroep. Hij antwoordde: 'Het is de Geest Gods die over de wate-

ren zweeft en ik waag het niet me afzijdig te houden.' Hij nodigde Frank Buchman uit naar Hatfield House om hem voor te kunnen stellen aan zijn vrienden. Een van de vooraanstaande gasten was lord Lytton die Buchman tien jaar tevoren in India had ontmoet. Deze vertelde hem dat zijn zoon Anthony omgekomen was bij een vliegtuigongeluk en gaf hem een klein herdenkingsboekje gewijd aan Anthony. De volgende dag schreef Buchman hem: 'U hebt een band met uw zoon gehad zoals weinig vaders. Ik ken veel mensen, maar eerlijk gezegd is mij nooit een zo door God geïnspireerd getuigenis onder ogen gekomen. Het zou de jongere generatie een richting kunnen geven. Hoeveel zijn er onder uw vrienden, vaders en zonen, die graag zo'n verhouding zouden willen hebben! Geen kostbaarder erfgoed had uw zoon Anthony u kunnen nalaten. Dit bezit ook anderen toegankelijk te maken – daaraan kunt u uw leven wijden.'

Een van de hoge gasten van Hatfield House bracht Buchman in contact met minister-president Baldwin. Het was juist een week na de troonsafstand van Edward VIII. Baldwin zei tegen Buchman dat hij zijn taak nu had volbracht en dat hij na de troonsbestijging van George VI zou aftreden. Buchman zei hem dat er een grotere taak voor hem was weggelegd dan aftreden. De staatsman zou 'de spreekbuis van een hogere autoriteit die Engeland tot wedergeboorte zou kunnen brengen' moeten zijn.

Buchman koesterde geen illusies met betrekking tot de leidende kringen van Europa. Aan een van zijn meest vertrouwde medewerkers schreef hij: 'Ik geloof niet dat wij voor de redding van Engeland kunnen rekenen op de oudere generatie. Ze hebben teveel ijzers in het vuur. Wat hun betreft, kunnen wij –

enkele uitzonderingen daargelaten – niet op daden rekenen.

Mijn hoop is eerder gevestigd op moedige industriëlen. Ze zijn gewend grote risico's te nemen.

Wij weten wat de oplossing is. De enige vraag is of wij op de stormachtige zee ons schip laten koersen op de poolster.'

Tot de 'enkele uitzonderingen' rekende Frank Buchman lady Antrim, een hofdame van Koningin Victoria, haar vriend Tod Sloan uit Oost-Londen, 'klokkenmaker van beroep en agitator van nature', evenals de bekende geleerde uit Oxford, dr. B.H. Streeter, rector van Queen's College die de moed had openlijk aan Buchmans kant te gaan staan: 'De Oxfordgroep roept de kerken terug naar hun oorspronkelijke taak: de zielen van de volken evenals die van enkelingen te redden.' Deze woorden schreef hij in 1937 neer kort voordat hij met zijn vrouw dodelijk verongelukte toen hun vliegtuig in Zwitserland tegen een berghelling te pletter sloeg. Drie jaar tevoren had hij op een openbare bijeenkomst in Oxford in aanwezigheid van een groot aantal collega's gezegd dat hij lang tegenover de Oxfordgroep de 'welwillende neutraliteit' van Gamaliël had aangenomen, maar dat hij tot de conclusie was gekomen dat het 'in een tijd van groeiende wanhoop over de wereldtoestand zijn plicht was om met haar samen te werken'. De nieuwe druk van zijn boek *The God Who Speaks* (De God die spreekt) droeg hij op aan Frank Buchman met de woorden: 'Zonder jou had ik veel dingen anders geschreven.' De vriendschap die hen beiden verbond sinds ze in 1921 aan de voeten van de Indiase mysticus Sadhu Sundar Singh hadden gezeten, werd door J.B. Thornton-Duesbery, docent aan St. Peter's College, toegeschreven aan een grondtrek

van Buchman: 'Buchmans geest was niet academisch, maar bezat een buitengewone trefzekerheid en spankracht. Hij bezat de eigenschap direct door te dringen tot de kern der dingen. Bovendien bezat hij de gave zijn ideeën zo eenvoudig te formuleren dat ze ook voor de man op de straat begrijpelijk waren. Dat trok vooraanstaande academici aan. Vooral denk ik aan zijn verhouding tot twee persoonlijkheden in Oxford, dr. B.H. Streeter en prof. L.W. Grensted. Tussen hen bestond een respect en begrip dat berustte op de nederigheid van grote geesten die zich bewust zijn van hun grenzen en van hun kracht. Deze zelfde nederigheid was de eigenschap die alle drie zo aantrekkelijk maakte voor de jonge generatie.'

Het werk in Engeland breidde zich zo sterk uit dat Buchmans operationele basis te klein werd. Sedert de jaren twintig had hij zijn domicilie in het Brown's Hotel gehad. Tegen gereduceerde prijs stonden hem daar drie kamers ter beschikking. Ze waren tegelijkertijd zijn woning, zijn secretariaat en zijn boekenopslagplaats. Later kwamen er nog andere ruimten bij. Maar in het kroningsjaar in 1937 kon het hotel de prijsreductie die in de depressiejaren was toegestaan, niet meer voortzetten.

In hetzelfde jaar moest er tengevolge van een legaat van £ 500 van een oude vriend een juridische basis in het leven worden geroepen voor de Oxfordgroep.

Met de verbreding van horizon werd ook een nieuwe stijl voor de Groep nodig. Frank Buchman betreurde het: 'Ik heb altijd plezier gehad in dit leven als een familie. We hadden het voorrecht geld te ontvangen en het weer door te geven aan hen die hulp nodig hadden. Misschien is het niet mogelijk zo door te gaan, maar toch zullen wij, net als vroeger "elkaar

in ere houden" (in honour preferring one another).'

En inderdaad veranderde er niets aan het gezamenlijke leven zoals het tot dusver was geweest. Ook voortaan was er geen sprake van een hiërarchie, geen ledenlijsten, niets exclusiefs of sekte-achtigs. Ieder kon lid blijven van zijn eigen geloofsgemeenschap. Maar je kon geen lid worden of bedanken voor de Oxfordgroep evenmin als de voortzetting ervan, Morele Herbewapening. Er was geen vereniging, alleen een voorbehoudloos engagement, een verplichting voor het leven ten opzichte van de hoogste instantie. Zo is het tot heden gebleven.

Op de nieuwe basis stroomden giften binnen die het mogelijk maakten het huis van lord Clive van India voor 99 jaar in erfpacht te krijgen zoals dat in Londen gebruikelijk is. In het lege huis vond ter gelegenheid van Frank Buchmans 60e verjaardag een diner plaats waaraan tweehonderd personen aanzaten. Lady Antrim was de gastvrouw; aan haar zijde zat de agitator uit de havenwijk, Tod Sloan. Frank Buchman bedankte in zijn tafeltoespraak voor deze mogelijkheid die voor zijn werk was geboden. Hij herinnerde aan zijn komst naar Engeland twintig jaar terug en zei: 'Toen ik naar Cambridge kwam, was er nog geen Brown's Hotel. Ik had geen ander onderdak dan mijn verhouding tot God.'

Voordat het huis was ingericht, brak de oorlog uit. Duizenden vonden tijdens de bombardementen bescherming in lord Clive's voormalige wijnkelder. Uit de moderne katakomben kwam een nieuwe generatie van strijders te voorschijn.

Het middelpunt van de aardbeving in Europa lag in het Duitse Rijk. Uit de depressie van de jaren twintig, de onzinnige bepalingen van het Verdrag van Versailles en de verdeeldheid van de burgermaatschappij was de hydra van het nationaal-socialisme tevoorschijn gekomen. In het begin was zowel de staatsman als de man van de straat verheugd over de straffe orde en over het feit dat het communisme, de werkloosheid en de inflatie tot stilstand werden gebracht. De wreedheid van het naziregime was nog niet aan den dag getreden. Het kerkvolk geloofde aan Hitlers 'positieve christendom'.

Karl Barth die al vroeg zijn stem tegen het Derde Rijk verhef, zei kort voor de oorlog: 'Het nationaal-socialisme droeg inderdaad in de eerste tijd dat het aan de macht was, het karakter van een politiek experiment zoals andere.... De kerk in Duitsland had toen – dat is ook nu nog mijn overtuiging – het recht en de plicht het eerst als een politiek experiment de tijd en de kans te geven.' (5 december 1938 in *Eine Schweizerstimme*, Zürich 1945.)

Lloyd George noemde nog in 1936 Hitler de 'George Washington van Duitsland'.

Winston Churchill, later de grimmigste tegenstander van de nazi's, verklaarde in juni 1939, zes maanden na het verdrag van München, dat de wereld nog steeds een Hitler zou kunnen verwelkomen die het oprecht zou menen met vrede en verdraagzaamheid.

Al vroeg had Frank Buchman zijn grote liefde voor Duitsland getoond. Hij was bevriend met leidende persoonlijkheden uit de kerk en de politiek. Daarom was het begrijpelijk dat in deze jaren zijn bezorgdheid voor Duitsland en voor het door een totalitair Duitsland bedreigd Europa bepalend was voor wat hij deed.

Een House Party in 1929 had geleid tot het ontstaan van verschillende teams. Duitsers namen deel aan de conferenties in Oxford en reisden met Buchman mee in Amerika. De predikant Ferdinand Laun had het eerste boek in het Duits, *Unter Gottes Führung – Zeugnisse moderner Menschen*, doen verschijnen. Reeds in 1932 probeerden verschillende van zijn vrienden in Duitsland Buchman in aanraking te brengen met Hitler. Maar een zoon van de Keizer die samen met Josef Goebbels een machtspositie wilde opbouwen, was bang dat de invloed van Buchman de beweging in een andere richting zou kunnen sturen. Hij verordende: 'Onder geen beding mag Buchman de Führer ontmoeten.' Ook later kwam geen ontmoeting tot stand. Toch liet Buchman zich niet beletten om naar alle kanten contacten te onderhouden. Hij zag dat het lot van Europa in de waagschaal lag en hield vast aan het geloof dat de innerlijke verandering van leidende figuren de loop van de geschiedenis in een gunstige richting zou kunnen wenden.

Het feit dat al zijn stappen met spanning werden gadegeslagen, werd versterkt door de weerklank van wat er in Zwitserland was gebeurd. In januari 1932 had een hoogleraar in de Romaanse talen aan de universiteit van Zürich door zijn ontmoeting met Buchman en diens team een nieuw daadwerkelijk geloof gevonden. Samen met een student nodigde hij Buchman en enkele van zijn mensen uit naar zijn stad. Een wervelwind van

nieuw leven ging daarop van Zürich uit. Overal ontstonden strijdbare groepen. In dezelfde zomer kwam Buchman met een internationaal team naar de House Party in Ermatingen. Dit kleine vissersdorp aan het Bodenmeer werd voor velen tot een keerpunt in hun leven. Een andere hoogleraar uit Zürich, een wereldbekende theoloog, werd door dit gebeuren geraakt. Beide hoogleraren stonden met velen van hun vrienden temidden van de werveling van de geestelijke opleving die Frank Buchman in beweging had gezet. Beiden waren als goede Zwitsers allergisch voor de zwenking naar het totalitaire die in Duitsland baan brak. Met beiden had Buchman zijn zorgen. De één, die in de geestelijke confrontatie doelwit van krachtige bestrijding was, trok zich telkens weer terug op zijn theologische standpunt. De ander, zwakker van aard, probeerde naar alle kanten een bemiddelende rol te spelen.

In dringende brieven herinnerde Buchman met het oog op de gevaarlijke loop der gebeurtenissen aan het enige dat soelaas kon brengen. 'Voor u is het gevaar', schreef hij de een, 'dat u nog altijd de professor bent die vanaf de kathedraal banvloeken slingert en dat u het theologisch volmaakte zoekt. . . . Maar de crisis in de Duitse kerk zal nooit langs deze weg worden opgelost. Neem nu bijvoorbeeld uw zin: "Helaas heeft deze hopeloze kerel (bedoeld was een Duitse theoloog) de naam van de Oxfordgroep onherstelbaar veel kwaad gedaan." Mij klinkt dat in de oren als een vloek over "tollenaren en zondaren". Behoudt u toch alstublieft uw gevoel voor humor en leest u in dit verband het Nieuwe Testament. De Oxfordgroep heeft geen naam te verdedigen. En wat mij betreft, ik heb niets te verliezen. Het gaat niet om het verleden van die man, maar om zijn toekomst. Wat zou het niet voor de

toekomst van Duitsland betekenen als hij in u door Gods genade de hoogste boodschap van Christus belichaamd zag! U zou het menselijke instrument kunnen zijn dat deze machtige verandering teweeg zou brengen. We kunnen geen partijchap bestrijden als we zelf partijgangers zijn. Eerlijk gezegd: in uw brief is voortdurend een toon van academische superioriteit te bespeuren die bij de voet van het Kruis zou moeten verdwijnen. . . . Ons doel is niet te bemiddelen, maar mensen te veranderen en te verenigen doordat men ze tot levensveranderaars maakt. . . .'

Aan de ander schreef Buchman: 'Ik heb het gevoel dat u aan de verleiding ten offer valt de moed te verliezen en daarom ontbreekt u de visie voor hetgeen door de dynamiek van de Blijde Boodschap kan gebeuren. U benadert alles nog met een academische mentaliteit en ik ben bang dat u daardoor wel eens ten val zult komen. . . . Een ander gevaar dat ik bij Zwitsers bespeur: ze zouden zo graag de boodschap aanpassen aan hun tempo en aan hun vooropgestelde mening. Ze menen een recht te hebben op iets bijzonders en geloven dat hun bloed anders is dan dat van anderen. . . . Het gaat er niet om wat ons zint of wat wij willen, maar om dat wat nodig is en enkel en alleen om dat wat met het evangelie staat en valt.'

De beide hoogleraren groeiden in de loop der jaren in hun verhouding tot Frank Buchman steeds meer uit elkaar. De ene meende als behoeder van het Woord zich van hem te moeten distanciëren. De andere ging na lang, uitpuddend hinken op twee gedachten, steeds vastberadener achter Buchman staan.

Maar het Duitse drama ging ondertussen zijn noodlottige weg. Een voorname en geestkrachtige vrouw, Anneliese von Cramon-Prittwitz speelde daarbij een

dappere, maar voor haar gevaarlijke rol. In 1930 had ze Frank Buchman voor het eerst ontmoet aan een thee in het Huis Doorn. Midden in het gesprek liet de ex-Keizer Frank Buchman door tussenkomst van baron von Richthofen vragen wat voor iemand hij eigenlijk was. Lachend antwoordde Buchman: 'Wij zijn doodgewone mensen, maar we proberen de waarheden die de eerste christenen tot revolutionairen hebben gemaakt, in hedendaagse woorden te vertalen.' De Keizer was gechoqueerd dat iemand bij zo'n ernstig gesprek durfde lachen. Maar mevrouw von Cramon was diep onder de indruk van de houding van Buchman. Ze wilde er meer van weten en probeerde wat ze vervolgens in langere gesprekken met hem leerde, op haar school voor meisjes van goeude huize in Breslau in praktijk te brengen. Naderhand werkte zij dikwijls met Buchman samen en werd door hem uitgenodigd naar Amerika. Tijdens haar afwezigheid kwamen bij een huiszoeking geschriften aan de dag die de Partij verdacht voorkwamen. Mevrouw von Cramon werd door de Gestapo gearresteerd en regelrecht naar Heinrich Himmler in Berlijn gebracht. Hij liet haar na een korte ondervraging over haar samenwerking met Buchman weer vrij. Wat hem speciaal interesseerde, was hoe ze aan het geld voor haar reis naar Amerika was gekomen. Zij antwoordde dat ze haar kostbaarste bezit, haar vleugel, had verkocht om haar vliegtuigpassage te bekostigen. In 1935 liet Himmler mevrouw von Cramon opnieuw naar Berlijn komen. Na eindeloos wachten werd ze eindelijk bij de Reichsführer (Himmler) toegelaten. Hij eiste van haar dat zij vormingswerk voor Duitse vrouwen ter hand zou nemen. Zij antwoordde hem dat zij deze opdracht om drie redenen niet kon aannemen: ze was geen lid van de Partij, ze was van

aristocratische afkomst en ze was een christin. Himmler veegde deze bezwaren van de tafel. Toen hij aan bleef dringen, zei ze dat ze zich verplicht voelde de mensen die geloof tot een effectieve kracht in haar leven hadden gemaakt, om raad te vragen. Himmler was verbluft. 'Bent u zo nauw met die buitenlander en zijn groep verbonden?' – 'Ja', antwoordde zij. 'Ze hebben mij laten zien dat God een totale aanspraak heeft op mijn leven en die heb ik aanvaard.' In het daarop volgende gesprek dat mevrouw von Cramon naderhand heeft opgetekend, vroeg Himmler die als katholiek was grootgebracht: 'Zegt u mij eens: wie is Christus?' Naar zijn mening was het 'joods' om de verantwoordelijkheid voor zijn eigen zonden af te schuiven op anderen. 'Ik heb Christus niet nodig', voegde hij eraan toe. Zij vroeg hem: 'Wat gaat u met uw zonden doen die u zelf niet kunt goedmaken en die niemand van uw schouders kan nemen?' 'Als Ariër moet ik de moed hebben alleen voor mijn zonden op te komen.' Daarop zei zij: 'Dat kunt u niet, want uw ongehoorzaamheid tegenover God berooft Duitsland van het plan dat Hij heeft voor dit land.' Himmlers slotopmerking was: 'Ik kan het zonder Christus stellen, want Christus betekent de kerk.' En door de kerk was hij uitgestoten.

Tot op dit punt ging de weegschaal weliswaar op en neer, maar spoedig werd het zonneklaar dat het nationaal-socialisme onverenigbaar was met de ideeën van Frank Buchman. Eerst werd iedere actieve of passieve deelname van leden van de Partij en de Wehrmacht verboden. Vervolgens werd dit verbod uitgebreid tot de burgerbevolking. Bisschop Dietzfelbinger, voorzitter van de Raad van de Evangelische Kerk in Duitsland, vertelde in het voorjaar 1971 hoe hij en andere vrienden van Frank Buchman midden in de oorlog een

bijeenkomst hadden belegd in Garmisch en hoe de politie hen dwong onmiddellijk na aankomst naar huis terug te gaan.

Het eindresultaat was het Gestaporapport dat in 1942 werd uitgegeven door het Reichssicherheitsamt, het hoofdbureau van de inlichtingendienst van het Duitse Rijk, met de klassificatie 'Alleen voor dienstgebruik'. Het document dat 126 pagina's lang is, klaagt dr. Buchman en zijn aanhangers aan omdat ze 'zonder compromis strijdbaar stelling nemen tegen het nationaal-socialisme', doordat zij 'hun leden aanmoedigen zich volkomen onder het Kruis van Christus te plaatsen en tegenover het hakenkruis het Kruis van Christus te stellen omdat dit het Kruis van Christus wil vernietigen'.

Buchman die zich in 1936 ten tijde van de Partijbijeenkomsten in Neurenberg en van de Olympische spelen te Berlijn in Duitsland bevond, merkte hij tot een metgezel op: 'Het ruikt hier naar oorlog.' Bij een kort verblijf in Amerika in 1936 werd hij in New York door een journalist met de vraag overvallen: 'Kan een dictator veranderd worden?' Zijn uitvoerig antwoord daarop waarin hij zijn diepe afschuw over de jodenvervolging en zijn geloof in de genezende kracht van het Kruis tot uitdrukking bracht, vatte deze journalist lukraak samen in één zin volgens welke Buchman de hemel zou hebben gedankt voor een man zoals Hitler die een wal opwierp tegen het antichristendom van het communisme. Buchman zag af van een openbare weerlegging hiervan. Later merkte hij tegen enkele vrienden op: 'Men heeft me aangevallen omdat ik gezegd heb: "Een door God geleide dictator zou de toestand van de ene dag op de andere kunnen veranderen." Maar dat betekent helemaal niet dat ik het met

die dictator eens zou zijn. Doch ik zal nooit de mogelijkheid van de verandering van wie dan ook in twijfel trekken.

Er zijn slechts twee fronten in de wereld – het positieve en het negatieve – mensen die God gehoorzamen en anderen die weigeren te gehoorzamen. Van het negatieve front blaast de vuile adem van de duivel – het kan zijn in de vorm van het communisme of van het fascisme of van datgene wat wij nu in Amerika of Engeland hebben. Van tijd tot tijd kan ik er zelf een deel van zijn. Maar het positieve front zijn zij die God gehoorzamen. Het is mij om het even hoeveel vervolging ons te wachten staat, maar indien wij niet de vlijmscherpe lijn van een morele uitdaging en van de gehoorzaamheid aan God bewaren, zijn we verloren.’

Het eindoordeel over Frank Buchmans werk in het Derde Rijk spreekt Himmlers SS-bericht (uit 'Geheime Kommandosache' 15 februari 1938, aangehaald door Curt Georgi, *Christsein aus Erfahrung*, Gladbeck 1970, blz. 70): 'De Oxfordbeweging vertegenwoordigt een nieuwe poging van het internationale christendom om de totaliteitsaanspraak van Christus op alle levensgebieden te doen doorbreken.'

DE NIEUWE NAAM, DE NIEUWE STIJL

Morele Herbewapening

In het voorjaar van 1938 was Frank Buchman voor herstel van krachten in Freudenstadt. Later vertelde hij hoe er, tijdens een wandeling door het Zwarte Woud, een nieuwe explosieve gedachte in hem doorbrak:

'De wereld bevond zich aan de rand van de chaos. Evenals nu verlangde ieder naar vrede, maar bereidde zich voor op oorlog.

Toen ik door die stille bossen liep, kwam er steeds weer de gedachte bij mij op: "Moral Re-Armament, Moral Re-Armament" – de volgende grote geestelijke beweging in de wereld zal een geestelijke en morele herbewapening zijn van alle volken.'

Ook hier was er sprake van een innerlijke voorbereiding die samenviel met een inspiratie van buiten af. Reeds lang was Frank Buchman verontrust over het feit dat vele van zijn aanhangers onvoldoende raad wisten met de dreigende wereldtoestand. De teams van de Oxfordgroep waren in vele plaatsen tot vrome get-

to's geworden. Het zieleheil had de zorg voor de wereld overwoekerd.

In Zweden had een bekende dichter en socialist, Harry Blomberg, de boodschap van de Oxfordgroep verbreid onder de staalarbeiders in Borlaenge in wier midden hij woonde. Toen men hem om een thema vroeg voor de Zweedse bladzijde in het geïllustreerde tijdschrift *De vloed komt op* had hij, met het oog op het wereldwijde verbruik van het Zweedse staal voor militaire bewapening, voorgesteld: 'Zweden – vreedestichter der volken. Wij moeten moreel bewapenen.'

In hetzelfde jaar, in maart 1937, had Paus Pius XI in de encycliciek *Divini Redemptoris* geschreven: 'Onze tijd wordt gekenmerkt door een universeel en dringend verlangen naar een geestelijke bewapening – en terecht.'

'Moral Re-Armament' is de tegenhanger van militaire bewapening. 'Moral' betekent in het Engels niet 'moreel', maar 'geestelijk' als tegendeel van 'materieel'. Daarom werd in het begin gesproken over 'morele en geestelijke herbewapening'. Korthedshalve wordt nu gesproken over 'Morele Herbewapening'. Daardoor wordt het 'morele' te sterk benadrukt wat voor menigeen een steen des aanstoets is. Misschien echter, als men denkt aan de morele verwildering van onze tijd, een heilzame aanstoot.

Als een bliksem sloeg de nieuwe naam in; voor de een verhelderend en opwekkend; voor de ander afschrikwekkend en tot tegenspraak leidend.

De doorbraak in Seattle, het gegrepen zijn door het geheel en het met de totaliteit van de persoonlijkheid erbij betrokken zijn, dat was uitgedrukt in de formule van het T-plan, kreeg nu haar volle betekenis en uitwerking. De diepte en breedte van de beweging die in het gebed 'Uw wil geschiede in de hemel also ook op

aarde' wordt aangeduid, wordt thans een existentiële oproep.

Het is een steile val van de hoogte in de diepte – een je laten vallen in het bodemloze, een afstand doen van alle zekerheden die men vroeger getracht heeft vast te houden.

Maar het wonder dat plaatsheeft als iemand zich zonder iets achter te houden in de wereld laat vallen, is dat hij in de handen van God valt, handen die de gehele wereld vasthouden en bewegen. Hij leeft dan in een wereld waar niet alleen gelijkgezinden en gelijkgeaarden zijn waarmee je weet om te gaan, maar waar ook volkomen andersgezinden en -geaarden zijn – naast de protestanten, de katholieken, de moslims, de boeddhisten, de heidenen, de ongelovigen, naast de Europeanen, de Amerikanen, Aziaten en Afrikanen, naast de intellectuelen, de werkers, de industriëlen, de vakbondsbestuurders, de arbeiders, de werklozen, naast de particulieren, de politici, agitators, agenten, naast de fatsoenlijke burgers, de misdadigers, oplichters, dronkaards, verslaafden en perversen.

Wie in zo'n wereld is geworpen, kan niet meer uitkomen met de gebruikelijke regels en maatstaven. Hij heeft een nieuwe kijk, een nieuwe taal en een nieuwe stijl nodig. Om deze te krijgen, moet je een oneindig geduld en een onwrikbare moed hebben. Je waagt het nieuwe land binnen te gaan, tastend ga je door de wir-war van conventies, leuzen en slagzinnen en je gebruikt zelf woorden en formules die snel afslijten. Je kunt je dan niet aan het lawaai van de massamedia onttrekken. Je moet ze zelf ter hand nemen, maar ondergaat ook de verleiding ervan.

Wie vanuit zijn veilige gezeten burgerlijkheid en christelijkheid toeschouwer blijft bij dit gebeuren, ver-

gaat soms horen en zien. Je schudt bedenkelijk je hoofd. Maar er zijn dingen die je niet ziet zoals ze zijn, wanneer je terzijde blijft staan. Je kunt een beweging alleen dan begrijpen als je erin meegaat. Wie halverwege blijft staan, kan zich alleen maar ergeren en anderen de schuld geven: 'Hij overdrijft; hij is te radicaal!' We hebben allemaal een scherp oog voor de fouten en tegenslagen die aan anderen op een roeke-loze reis overkomen.

Het was veelbetekenend dat Frank Buchman zijn eerste grote toespraak over Morele Herbewapening hield op 29 mei 1938 in het gemeentehuis van de Londense stadswijk East Ham, de bakermat van de Engelse arbeidersbeweging. Voortaan blijft Frank Buchman, waar hij ook is, in nauw contact met de wereld van de arbeid, met het wel en wee van de arbeiders. 'Door God geleide arbeiders zullen de wereld verenigen', is zijn voortdurend herhaald motto. Uitgaand van de verontrusting en de bezorgdheid die door de dreigende wereldsituatie is ontstaan in de zomer van het jaar voordat de oorlog uitbrak, vraagt Buchman of er een middel is dat zowel de enkeling als het volk kan genezen.

Daarop geeft hij dit antwoord:

'De genezing zou kunnen liggen in de terugkeer tot die eenvoudige oude waarheden welke sommigen van ons op moeders schoot hebben geleerd, maar zeker weer vergeten hebben: eerlijkheid, reinheid, onzelfzuchtigheid en liefde.

De huidige crisis is in wezen een morele crisis. De volken moeten moreel herbewapenen. . . . Wij hebben een kracht nodig sterk genoeg om de menselijke natuur te veranderen en bruggen van mens tot mens, van groep tot groep te bouwen; dat begint daar waar ieder zijn eigen fouten toegeeft in plaats van die van ande-

ren te belichten. God alleen kan de menselijke natuur veranderen.

Het geheim ligt in die grote vergeten waarheid: wanneer de mens luistert, spreekt God; wanneer de mens gehoorzaamt, handelt God; wanneer mensen veranderen, veranderen volken. . . . Wanneer iedereen genoeg zorg heeft en genoeg geeft, krijgt iedereen ook genoeg. Er is genoeg in de wereld voor ieders behoefte, maar niet voor ieders hebzucht.

Wanneer werknemers, werkgevers en kapitaal gaan samenwerken onder Gods leiding, zal de industrie haar plaats in het nationale leven vinden. . . .

Wij hebben de grote scheppende bronnen in het denken van God nog niet aangeboord.'

Dat zijn waarheden die door zweet, bloed en tranen hun weg naar het hart van de mensen hebben gevonden. Het woord 'partnership' ligt tegenwoordig iedereen op de lippen. Het bijzondere aan Frank Buchman is niet alleen dat hij deze waarheden reeds voor de oorlog zo duidelijk heeft uitgedrukt, maar dat hij de enige weg wijst om ze te verwerkelijken zodat ze niet in de lucht blijven hangen. Die weg is: de verandering van de enkeling.

Ook zij die tot dan toe Buchmans medestrijders waren geweest, hadden er moeite mee. In dezelfde zomer pakte Frank Buchman zonder pardon de meelopers aan die halverwege bleven staan. Het gebeurde in een toespraak die hij in een vervallen kerk in de oude Hanzestad Visby op het eiland Gotland hield:

'Ik hoop dat sommigen van u tegen de tijd dat ik uitgesproken ben een besluit hebben genomen. We zijn hier met verschillende bedoelingen gekomen. Sommigen zijn hier gekomen in de hoop veranderd te worden. Dit is heel goed en heel nodig. Anderen komen hier in de

hoop te leren hoe anderen te veranderen. Dat is ook heel nodig.

Het gevaar echter bestaat dat er onder u zijn die het daarbij willen laten. Ik ben geweldig geïnteresseerd in een derde punt: het redden van een ineerstortende beschaving. Dat is wat mij interesseert. Maar er is nog een vierde ding: ik wil de miljoenen mensen in de wereld bereiken. . . .

Ik ben er niet in geïnteresseerd – en ik vind het geen afdoende oplossing – als we alleen maar een nieuwe opwekkingsbeweging beginnen. . . . Een opwekking is slechts één niveau van denken. Wie daar ophoudt, denkt op een te laag peil. Als we niet op iets groters uit zijn, is het met ons gedaan.

De volgende stap is revolutie. Dat is niet plezierig. Vele christenen houden niet van dat woord. Ze schrikken ervan. Ze krijgen er kippevel van. Uit die hoek komen sommige critici, kippevel-christenen met een leunstoel christendom. . . .

En dan komt het derde stadium: renaissance. De wedergeboorte van een volk. . . . Ik weet het. U zult zeggen: illusie, illusie, illusie. . . .

Sommige mensen houden niet van de idee dat volken kunnen worden wedergeboren of dat miljoenen mensen kunnen worden bereikt. Ze drijven de spot met zo'n plan door het "publiciteit" te noemen en door het als "propaganda" te veroordelen. . . .

Neem het woord "Evangelie". Evangelie betekent "goed nieuws", nieuws voor de voorpagina van een krant. . . . Een criticus had er iets op tegen. Hij kwam met een knap gevonden argument voor de dag. Zijn kritiek kreeg grote publiciteit. . . . Nu is dat knappe gezegde van die man als gifgas over het land gegaan. . . . Het zal duizenden mensen ervan afhouden

het ware te vinden. Die mensen zullen in hun nederlaag gevangen blijven zitten en u zult nooit tot hen doordringen. U zult hun nooit genezing brengen....

Eén ding beloof ik u. Ik ga niet terug. Wat anderen ook zullen doen, wat het ook moege kosten, ik ga niet terug....

Laten wij ons een ogenblik het Kruis van Christus voor ogen stellen. Laat mij u dit zeggen: als u zich aansluit bij deze grote kruistocht, dan zult u de weg van het Kruis gaan....'

Als je de explosieve toon van deze toespraak hoort, vermoed je dat er iets aan vooraf is gegaan en dat Frank Buchman bepaalde mensen op het oog had.

Eraan voorafgegaan was dat in Zweden, evenals in andere landen, de groepbeweging in de doodlopende straat van een louter geestelijke opwekking was blijven steken en dat velen bang waren met hun geloof in de openbaarheid te treden. Bezorgd om hun eigen heil hadden zij de wereld uit het oog verloren. In de angst om zich bloot te stellen werden ze versterkt door de giftige kleine zin van een Zweedse journaliste: 'Waarom al deze publiciteit in Amerikaanse stijl? Goede wijn behoeft geen krans. (Why, indeed, make all this American-style publicity? Good work has its own quiet reward.)' Buchman doorzag wat voor een vernietigend effect deze 'verstandige opmerking' in het hele land had gehad. In een slapeloze nacht moest hij terugdenken aan de nacht in Cambridge waarin hij de roeping om de wereld te herbouwen na zware tweestrijd had aanvaard. Hij besloot tot de aanval over te gaan. Zo kwam de toespraak in Visby tot stand.

Onder het publiek bevond zich de jonge journaliste. Men kan begrijpen dat ze de benen nam. Vanuit Stockholm schreef zij Buchman: 'Het spijt mij dat ik

Visby heb verlaten zonder afscheid van u te nemen. U denkt met recht dat ik laf ben en een voor mij onplezierige situatie die het gevolg was van mijn artikel over u heb willen ontlopen. Ik ben mij er bewust van dat het niet juist was weg te lopen en ik wil u graag bedanken voor uw grote goedheid en gastvrijheid. . . .'

Buchman antwoordde: 'Ik heb bewondering voor de geest die u tot uw spoedig antwoord heeft gebracht. Persoonlijk iets goed te maken is aanbevelenswaardig. Maar publiekelijk iets goedmaken, kan niet vermeden worden, als een grote zaak openlijk benadeeld is. Persoonlijk koester ik geen wrok, maar ik heb een brandende overtuiging voor een zaak – een zaak die grote bevrijding kan brengen en, naar ik geloof, brengen zal. Ik meen ook dat u door een moedige daad zult kunnen bijdragen tot een beter inzicht bij uw volk.

Ik denk aan wat u aan het einde van uw brief zegt over het Kruis van Christus. Wat u over mij zegt is van bijkomstige aard. Maar ik ben er zeker van dat u de mensen die onder uw invloed staan en die een nieuw leven zijn begonnen, geen schade wilt toebrengen. Het enige wat mij ter harte gaat is iemand ertoe te brengen de mens te worden die hij graag zou willen zijn.'

Je ziet aan deze toespraak en deze brief wat Buchman zich voorstelt bij het woord 'propaganda'. Het had voor hem de oorspronkelijke betekenis. Het komt van een kerkelijk instituut 'De Propaganda Fide' hetgeen betekent: Van de verbreiding van het geloof.

Tegenwoordig nu men overstroomd wordt met propaganda, ook van kerkelijke zijde, zou men aan het soort propaganda van Buchman, vooral aan het geïllustreerde blad *De vloed komt op* een voorbeeld kunnen nemen. Buchman besteedde zoveel aandacht aan de uitgave

van deze publikatie dat hij een tijd lang in Zürich doorbracht om ieder woord van de Duitse vertaling kritisch te bekijken. Dat was het laatste werkstuk dat hij in Europa voor de oorlog en voor zijn vertrek naar Amerika afmaakte.

In de herfst van 1938 vond in Interlaken de eerste wereldconferentie voor Morele Herbewapening plaats. Het leek alsof de oorlog ieder ogenblik kon uitbreken.

Frank Buchman hield hier enkele van zijn belangrijkste toespraken. Elk daarvan groeide uit een bepaalde historische situatie. Een man die het teken aan de wand las, vertaalde het voor zijn tijdgenoten als de uitdaging van dat tijdsgewricht in de geschiedenis.

Het is opvallend dat hij, die gewoonlijk maar één of twee keer per jaar sprak, in dit jaar twaalf grote toespraken heeft gehouden.

Op 2 september wees hij op de wolken die boven de Alpentoppen hingen: 'Wat zal de wolken die in deze onheilspellende dagen dreigend boven de top van de Jungfrau hangen verdrijven? . . . .'

Wat is er zo geniaal aan de wijze waarop de waarheid gepresenteerd is waardoor de Oxfordgroep in zoveel landen zo effectief is geworden? Zij pakt het probleem in de wortel aan: een verandering van hart.

Wij hebben ons de zware taak gesteld te trachten de dagelijks groeiende schade die verbittering en angst aanrichten, op te ruimen. De omstandigheden zijn schijnbaar tegen ons, maar precies zoals enkelingen uit de gevangencellen van twijfel en falen kunnen worden bevrijd, is het ook voor volken mogelijk uit hun gevangencellen van angst, verbittering, naijver en neerslachtigheid te worden bevrijd, dikwijls door toedoen van een verlichte persoon, een geweldige profeet.

Hoe vaak is dit niet reeds bewaarheid in de geschiedenis? Als dat voor de enkeling geldt, wat kan dan niet gebeuren als een groep mensen in ieder volk een dergelijke verlichting in daden omzet en een nieuwe openbare mening in het leven roept?’

Frank Buchman sprak over de atmosfeer van angst die in de wereld heerste. De onrust zat ook in hem. Hij zag er geplaagd uit alsof een ondraaglijke druk op hem rustte. Maar in een van de daarop volgende nachten ging hem een licht op. De volgende morgen zei hij tot zijn vrienden dat hem een steen van het hart was gevallen.

Guidance or guns – leiding of kanonnen

’De wereld staat op een tweesprong. De keus is: leiding of kanonnen. We moeten naar leiding luisteren, anders zullen we naar kanonnen moeten luisteren. . . . Het is een vergeten factor in de huidige wereldpolitiek naar leiding te luisteren. En dat hoewel ook nu nog in sommige landen de wetten worden gemaakt – zo staat het althans in de grondwet – ”onder goddelijke leiding”. Stelt u zich eens voor dat iedereen de morele herbewapening van Gods leiding had. Welk een kracht zou dat voor de hele wereld zijn. . . .

De kracht van de Geest is nog steeds de sterkste macht in de wereld.’

Er ging zo’n overtuiging uit van Frank Buchmans woorden dat vele toehoorders diep geraakt waren. Het was alsof men doorgebroken was tot een nieuwe dimensie van de geschiedenis.

De laatste toespraak in Interlaken droeg als titel:

De mensheid op de tweesprong

Hij begon:

’Vanmorgen zag ik de zon opgaan over de Jungfrau en de Alpen schitteren in het licht van de nieuwe dag.

Zal het Gods licht voor een nieuwe dag voor Europa en de wereld zijn of zal het het verblekende licht van een ten ondergang gedoemde beschaving zijn? De wereld staat voor deze historische keuze.'

De conferentie in Interlaken werd voor velen vanwege haar onverbidelijke zakelijkheid een schrikbarende demonstratie van de nieuwe stijl. Er waren er die nadat zij Buchman hadden horen spreken, morden, net als 2000 jaar geleden: 'Deze rede is hard, wie kan haar aanhoren?' En evenals toen waren er vele die 'terugkeerden en niet langer met hem medegingen'.

Frank Buchman had in deze maanden nog vaak de gelegenheid zijn waarschuwend op de toekomst wijzende stem te verheffen. Maar er waren ook anderen die, aangestoken door zijn geest, moedig in de openbaarheid traden. Op de gedenkdag van de wapenstilstand na de eerste wereldoorlog op 11 november 1938 publiceerde *The Times* een brief van de graaf van Athlone en andere vooraanstaande Engelsen waarin o.a. wordt gezegd: 'De kracht van een volk blijkt uit de moed waarmee het zijn fouten toegeeft. De roem van een volk bestaat eruit dat het een scheppende boodschap heeft voor de hele wereld. Daarvoor hebben we niet alleen een door God geleide staatkunde nodig, maar dagelijkse inspiratie op kantoor, in de werkplaats en het gezin. We moeten leren de christelijke maatstaven van eerlijkheid, reinheid, onzelfzuchtigheid en liefde in de praktijk toe te passen op onze gedragingen en de vervulling van Gods wil te maken tot de toetssteen van het openbare en persoonlijke leven....'

De wonderkracht van de levende Geest van God kan de macht van trots en zelfzucht, lust, angst en haat breken, want de kracht van de Geest is de sterkste kracht in de wereld....'

Op 4 maart 1939 voer Frank Buchman voor een verblijf van enige maanden naar Amerika. Het zouden zeven jaren worden.

Toen hij in New York aankwam, was het alsof hij op een andere planeet landde.

'Amerika weet niet wat het betekent de oorlog in zijn eigen achtertuin te hebben', zei hij tegen zijn vrienden. 'Londen weet het. Het Park van St. James is doorploegd met loopgraven. Jullie spreekt wel over vrede, maar het is een zelfzuchtige vrede – geen strijd om het land op de been te brengen. Ik ben vanmorgen wakker geworden met de gedachte dat deze boodschap door het gehele land moet gaan. Het zal meer van ons vergen dan we vermoeden.'

Drie vastberaden dames uit New York huurden Madison Square Garden af voor een grote demonstratie. Begin april stroomden 14.000 mensen de reusachtige zaal binnen, voorafgegaan door doedelzakspelers met aan het hoofd de lange Schot Loudon Hamilton. Drie weken later vond een soortgelijke demonstratie plaats in Constitution Hall te Washington bij welke gelegenheid de toen nog weinig bekende senator Harry Truman een boodschap voorlas van President Roosevelt. Bij de grootste demonstratie in juli in Los Angeles was de Hollywood Bowl tot aan de rand met 30.000 mensen gevuld, terwijl tienduizenden naar huis gestuurd moesten worden. Vier schijnwerpers zonden hun stralenbundels uit de reusachtige arena omhoog naar de

nachtelijke hemel als symbool van de vier absolute morele maatstaven.

Buchman had zijn medewerkers voor deze gelegenheid met niet mis te verstane scherpste voorbereid:

'Amerika leeft onverantwoordelijk en voor eigen gemak. Niemand is zich bewust van het dreigende gevaar. Wij hebben een geweldige taak voor ons. Ze zullen ons niet begrijpen. Vaak lijkt het alsof de paarden vastgebonden staan aan een paal en al drijf je ze nog zo aan, ze komen niet los. Als je er bang voor bent wat bepaalde mensen van je denken, ben je verloren.'

Aanknopend bij zijn lievelingshoofdstuk uit de bijbel, Romeinen 12, sprak hij vervolgens over de aanpassers (conformers) en de veranderaars (transformers):

'De conformisten zullen alles bederven. De transformisten zullen de wereld veranderen. Denk aan de kerk op mars – een volk op mars. Het erge is dat de meeste Amerikanen niet met anderen samen op mars willen zijn. Ieder wil een privé-parade voor zichzelf.

Sommige van jullie moeten afstand doen van het comfort waaraan je gewend bent. Dat is onvermijdelijk en noodzakelijk als je het land wilt wakker schudden.'

Ondertussen was in Europa de storm losgebarsten. Hitlers bommenwerpers vielen Polen aan en gooiden de ene stad na de andere in puin.

Eind augustus was Frank Buchman begonnen met een reeks wereldradio-uitzendingen. De eerste droeg als titel 'De vergeten factor'. In de laatste die ter gelegenheid van zijn verjaardag op 4 juni 1940 plaatsvond, citeerde hij William Penn: 'De mensen moeten kiezen zich door God te laten regeren of anders veroordelen zij zichzelf ertoe door tirannen te worden overheerst.'

En Lincoln:

'Indien ik niet vast geloofde in een allesbeheersende

Voorzienigheid zou het mij, temidden van deze ontwikkelingen, moeilijk vallen mijn verstand te bewaren. Ik heb zoveel bewijzen van de leiding van God dat ik er niet aan kan twifelen dat deze kracht van boven komt. Ik ben ervan overtuigd dat wanneer de Almachtige verlangt dat ik iets bepaalds doe of nalaat, Hij ook de weg zal vinden dit mij te laten weten.'

En de gelofte van de onafhankelijkheidsverklaring: 'In vast vertrouwen op de bescherming van de goddelijke Voorzienigheid beloven wij elkander plechtig ons leven, ons vermogen en onze heilige eer op het spel te zetten.'

Terugtocht uit de wereld en terugkeer naar de wereld

Volgens de historicus Arnold Toynbee is de wereld-geschiedenis een afwisseling van terugtocht uit en terug-keer naar de wereld.

Toen Frankrijk onder de Duitse stuka's in elkaar stortte, rijpte in Frank Buchman de gedachte dat het werk uit de breedte in de diepte moest gaan.

In het voorjaar van 1940 trok Buchman zich met de naaste van zijn medewerkers in eenzaamheid terug. Aan het Tahoe-meer, ruim 1000 meter hoog, aan de grens van Californië en Nevada, namen zij hun intrek in een klein houten huisje dat hem door de bezitters ter beschikking was gesteld. Het bood slechts weinig ruimte. In deze bijna kloosterachtige afzondering begon een periode van nauwer samenleven en samenwerken.

Het nomadenbestaan dat in het gedruis van de grote steden van hotel naar hotel voerde, had plaats gemaakt voor een tijd van stilte en rust. Ze verzorgden met elkaar de huishouding. Men kookte zelf. Ieder nam deel aan de kleine alledaagse taken. Vervolgens kwam men weer voor besprekingen samen die onder de open hemel werden gehouden.

Een merkwaardige aantrekkingskracht ging er van deze kleine schare uit. Steeds meer mensen kwamen van heinde en ver en sloten zich erbij aan. Men moest in de hele streek onderdak zoeken. Tenten werden opgeslagen. Een vroegere dranksmokkelaar die door Frank Buchmans profetisch vuur was aangestoken, stelde hem zijn lege casino aan het meer ter beschikking. Het

onmogelijke werd gedaan om voor alle nieuw aankomenden een bed te vinden.

De zomer in Tahoe verleende het team van Buchmans medewerkers een nieuwe structuur. Alle aspecten van het leven waren erbij betrokken. Ieder vond zijn plaats – de zakenman, de arbeider en de huisvrouw. Daar was Annie Jaeger, de moeder van Bill Jaeger, de man die door zijn strijd voor een nieuwe maatschappelijke orde in aanraking kwam met de leiders van de arbeidersbeweging in de hele wereld. Zij zette zich met haar zin voor werkelijkheid en haar warme hart vooral in voor eenheid in de gezinnen en voor het gemeenschappelijke leven van man en vrouw. Ze bespeurde het onmiddellijk als er meningsverschillen ontstonden en liet de mensen niet met rust tot ze werden opgelost. Ze leerde het team haar lievelingslied zingen:

My faith looks up to Thee,
Thou Lamb of Calvary,
Saviour divine. . . .

Frank Buchman leidde zijn vrienden ook naar de diepste bronnen van zijn geloof: lievelingspassages uit het Oude en Nieuwe Testament, gezangen die tot de verborgen schat van het team werden: Charles Wesley's 'Jesus, Lover of my soul' met de twee versregels die voor Frank Buchman de mooiste van de Engelse literatuur waren:

Let the healing streams abound,
Make and keep me pure within. . . .

(Laat de genezende stromen overvloeien, maak en houd me rein van binnen. . . .)

Rock of ages, cleft for me. . . . met deze strofe:

Nothing in my hand I bring,
Simply to Thy Cross I cling;
Naked, come to Thee for dress;
Helpless, look to Thee for grace;
Foul, I to the fountain fly;
Wash me, Saviour, or I die.

(Niets breng ik in mijn handen / Slechts aan Uw Kruis houd ik vast / Naakt kom ik tot U voor kleidij / Hulpeloos kijk ik tot U voor genade / Vuil vlucht ik naar de bron / Was me, Verlosser, anders sterf ik. . . .)

Een der aanwezigen bracht de gezangen, bijbelverzen, gezegden en formuleringen die Frank Buchman telkens en telkens herhaalde bijeen in een klein rood boekje dat lang voor Mao's Rode Boekje is verschenen en om zo te zeggen de kern van Buchmans niet-theologische theologie weergeeft. Interessant is naast Romeinen 12 vooral ook Efeze 3 vers 20 dat aanleiding geeft tot vele vragen: waarom uitgerekend dit vers? Hoe heeft Buchman het uitgelegd? Wat betekende het voor hem? Wat zegt het ons nu?

Het luidt in de Engelse vertaling die Buchman citeert:

'Now to Him who is able to do exceeding abun-

dantly above all that we ask or think, through the power that worketh in us, to Him be glory in the Church by Christ Jesus throughout all ages, world without end.'

In de nieuwe vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap:

'Hem nu, die blijkens de kracht, welke in ons werkt, bij machte is oneindig veel meer te doen dan wij bidden of beseffen, Hem zij de heerlijkheid in de gemeente en in Christus Jezus tot in alle geslachten, van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.'

In de Canisius-bijbel:

'Aan Hem die door de kracht die in ons werkt veel meer kan uitrichten dan wij bidden of denken aan Hem zij glorie. In de Kerk en in Christus Jezus te allen tijde van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen!'

Wat dit vers voor Frank Buchman heeft betekend, blijkt uit de manier waarop hij het bij bijzondere gelegenheden op een schoolbord schreef:

God through Christ is able to do for you

all that you ask or think –

above all that you ask or think –

abundantly above all that you ask or think –

Exceeding abundantly above all that you ask or think!

Door deze grafische voorstelling wordt duidelijk hoe Buchman als lezer deze tekst verandert in beweging, in een beweging die steeds nadrukkelijker één ding onderstreept: de overvloeiende volheid van Gods arbeid die alle grenzen van het verstand en de verwachting overschrijdt. Wat dat voor ons betekent, is duidelijk: in een tijd waarin Nietzsche, met aan zijn zijde Marx en

Freud, luide zijn 'God is dood' uitschreeuwt in de wereld en het geloof verklaart als een produkt van de zwakte en onmacht van de mens, weerklinkt de boodschap dat God niet een god van gebrek, maar van overvloed, van 'volledige verzadiging', ja van 'oneindig veel meer doen' is, als een signaal voor een nieuw tijdperk van scheppend inzicht. Zou men willen bepalen waar Frank Buchman theologisch staat, dan zou men moeten wijzen op datgene wat Karl Barth in zijn laatste jaren steeds ongeduldiger verbeidde: een 'theologie van de Heilige Geest'. En met het oog op Buchmans werkelijkheidszin zou men nog beter kunnen spreken over een 'in praktijk brengen van de Heilige Geest'. Daarvoor pleiten ook de vier woorden die hij aan het bovengenoemde vers toevoegt: – *in you; by you; for you; through you*. Daar staan het innerlijke en het uiterlijke weer naast elkaar zoals bij de spreuk van Moody op prof. Wrights muur – het '*in jou*' van de inwonende Geest wordt door het '*door jou*' tot een daad die naar buiten treedt. Het van God komende '*voor jou*' blijft niet in het innerlijke opgeborgen, maar gaat '*door jou heen*' naar de medemens. Frank Buchman heeft zich deze vier woorden zo eigen gemaakt dat ze telkens weer opduiken in de indringende slotwoorden van zijn toespraken. Ze laten zien dat het 'in praktijk brengen van de Heilige Geest' niets wereldvreemds, mystieks is, maar een 'oefening in het christendom' die voortdurend door verwacht dat temidden van het doodgewone alledaagse leven het uitzonderlijke zal ontluiken.

In een dergelijk samenzijn barstten alle scheppende bronnen open. Nieuwe liederen ontstonden. Een sketch ter gelegenheid van een verjaardag inspireerde de voormalige docent uit Oxford, Alan Thornhill, tot het

schrijven van een toneelstuk. Het eerste bedrijf las hij voor aan zijn kamergenoot, Bunny Austin, de tennis-kampioen. Door hem aangemoedigd, schreef hij de volgende dag het slot. Dit was de eerste versie van *De vergeten factor* dat later overal in de wereld weerklank heeft gevonden.

In dit toneelstuk komt het nauwe contact met de arbeiderswereld naar voren dat voor Buchman en zijn medewerkers een dagelijkse ervaring was geworden.

De machtige vakbondsbestuurder John Riffe was met zijn gezin op bezoek naar Tahoe gekomen.

Bij de maaltijd vielen hem de twee meisjes op die het eten serveerden.

'Wie zijn dat?' vroeg John.

'Bill Mannings dochters.' (Bill Manning was de eigenaar van een keten van restaurants aan de oostkust.)

'Wat?' riep Riffe uit. 'Mijn bond is net bezig door een staking zijn zaak lam te leggen.'

Hij had het gevoel dat hij in een val was gelopen. De volgende morgen ging hij vissen met een van de gebroeders Manning. Ze kwamen met een magere buit thuis, maar tussen hen was een heel nieuw vertrouwen gegroeid.

In de daarop volgende week loste John door zijn nieuwe instelling een langdurige staking in de metaal-industrie op.

Hoe meer het team van Frank Buchman zich innerlijk aaneensloot, des te meer werd hun blik verbreed. Amerika stond nog steeds met het geweer bij de voet. Het begon zich echter steeds meer op de oorlog voor te bereiden.

Uit het samenwerken aan het Tahoemeer ontstond het kleine boekje *You Can Defend America* (U kunt Amerika verdedigen). Een hoofdaandeel in het schrijven

daarvan had in samenwerking met anderen de jonge academicus uit Oxford, Morris Martin die, als Frank Buchmans secretaris, zijn gehele kracht inzette voor deze revolutie. Het boekje dat in miljoenen exemplaren werd verspreid, werd de basis voor een bezielende revue. In een voorwoord schreef generaal Pershing: 'Geen patriot kan dit kleine boekje lezen zonder de geest te bespeuren die het heeft geïnspireerd.'

Dit werd aanleiding tot een nieuw groot offensief dat Buchman en zijn team vanuit de stilte van Tahoe wierp in de werveling van de Amerikaanse oorlogsvoorbereidingen. Ze stonden voor een enorme taak. Amerika bereidde zich op loutere verdediging voor. Dat schiep een passieve houding die de krachten in het volk braak liet liggen. Nu ging het erom door een scheppende kracht het passieve om te zetten in iets actiefs.

Het team was een toneelgroep geworden. Hij trok van stad tot stad. Overal werden ze officieel uitgenodigd. Voor propvolle zalen speelden zij met steeds nieuw élan het vaderlandslievende toneelstuk met het motto:

Gezonde gezinnen,
teamwerk in de industrie,
een eensgezind volk.

De aanstekelijke liedjes maakten dat de revue als een lopend vuurtje door het land trok en bij tienduizenden aansloeg.

Niet overal werden ze even hartelijk ontvangen. Het was duidelijk dat op vele plaatsen negatieve krachten de opvoering wilden verhinderen of storen. Maar de spelers schuwden de strijd niet. Steeds helderder werden de fronten zichtbaar. Het materialisme van links

en rechts dat door morele ontworteling van het volk de macht wilde veroveren, trad steeds duidelijker aan het daglicht.

De strijd brak pas goed los toen Amerika, na de Japanse aanval op Pearl Harbour op 7 december 1941, aan de oorlog ging deelnemen. Toen de mannen in dienst werden opgeroepen, rees de vraag of ook de leden van het team van Frank Buchman moesten opkomen of dat voor hen een uitzonderingsbepaling zou gelden welke diegenen vrijstelde van dienst die voor het nationale welzijn belangrijk waren.

De tegenstanders gebruikten deze kans om Morele Herbewapening een vernietigende slag toe te brengen. Een lastercampagne begon. Zij knoopten aan bij een soortgelijk conflict dat in Engeland was uitgevochten. Bepaalde uitspraken van Buchman die uit hun verband gerukt een vertekend beeld gaven, werden als giftige wapens gebruikt.

Frank Buchmans geloof bleef ongeschokt standhouden in deze storm. Niets zou makkelijker geweest zijn dan zich te laten meeslepen door de golf van patriotisme. Maar hij hield het hogere doel in het oog. Hij was er rotsvast van overtuigd dat de morele ruggraat en de eenheid binnen het land de basis voor de strijd aan het front waren. Daarom vocht hij in weerwil van vijandige aanvallen voor vrijstelling van militaire dienst van zijn belangrijkste medewerkers.

Hoewel Buchmans vijanden ononderbroken, ook in Amerika, bezig waren zijn werk te ondermijnen, kreeg hij onverwacht machtige verdedigers. De best betaalde en meest gevreesde medewerker van lord Beaverbrook bij de *Daily Express* te Londen, Peter Howard, had opdracht gekregen de achtergronden te onthullen van de veel besproken 'Morele Herbewapening'. Maar het

onverwachte gebeurde. Door de instelling van deze mensen geïmponeerd, waagde Peter Howard het om te luisteren naar de innerlijke stem, ofschoon hij niet aan God geloofde. Zijn leven werd van de grond af veranderd. Toen hij in een boek *Innocent Men* (Onschuldige mensen) zijn nieuwe vrienden wilde verdedigen, werd hij door de waarnemend directeur van de *Daily Express* voor de keus gesteld zijn boek in de la te doen verdwijnen of zijn ontslag te nemen. Hij besloot een stap in het ongewisse te doen. Zo kreeg Frank Buchman een van zijn geestelijk sterkste medestrijders.

Een andere stem die zich verhief ten gunste van de omstreden beweging was die van de vrouw van een generaal, de populaire romanschrijfster Daphne du Maurier. In een veelgelezen paperback *Come Wind Come Weather* verhaalde zij de avontuurlijke belevenissen van mensen die een nieuw explosief leven hadden gevonden. In de opdracht van het boek heet het: 'Opgedragen aan een Amerikaan, dr. Frank. N.D. Buchman, die door zijn inspiratie het werk van de hoofdpersonen in deze verhalen mogelijk heeft gemaakt. Wat door hen die overal mannen en vrouwen helpen hun problemen op te lossen en hen zodoende voorbereiden op wat ons te wachten staat, in het land gebeurt, zal in de komende dagen van nationale betekenis blijken te zijn.'

Het was wellicht het gevolg van deze zware strijd en van de afval van enkele vrienden die zich tegen Frank Buchman keerden, dat zijn krachten hem plotseling in de steek lieten. Een zware hartaanval bracht hem aan de rand van de dood. Dat gebeurde in november 1942 in Saratoga Springs waarheen hij zich 'voor een paar dagen vakantie' had teruggetrokken. Toen hij reeds door de artsen was opgegeven en dagenlang volkomen verlamd en bewusteloos lag, was dat als een grote schok voor de wereldwijde familie. Ondanks de door oorlog gesloten grenzen kwamen van overal boodschappen binnen. Opeens beseften allen wat Frank Buchman voor hen betekende.

Levensgroot stond zijn naaste medewerkers de vraag voor ogen: 'Wat nu? wie leidt het werk voortaan?' Ieder van de zes mannen die aan Buchmans ziekbed stonden, had voor dit avontuur zijn gehele leven in de waagschaal gesteld. Ieder van hen was beproefd door jarenlange strijd en zou in staat zijn geweest deze leiding op zich te nemen.

Op dit ogenblik beseften allen hoe waar het was wat Buchman vroeger eens had gezegd: 'Velen wachten erop dat een grote leider opstaat. Wij geloven echter dat wij niet één mens als leider nodig hebben, maar een groep mensen die geleerd hebben onder Gods bestier samen te werken.'

Nu werd deze uitspraak werkelijkheid. Het kernteam sloeg op geheel nieuwe wijze de handen aaneen. Ieder

was bereid zich nog volkomener in te zetten voor het gemeenschappelijke doel en bereidwilliger dan ooit de leiding van anderen te accepteren. Dit schiep een nieuwe basis voor de toekomst waarvan sedertdien nieuwe sterke impulsen en inspiratie zijn uitgegaan.

Ondertussen deed zich het wonder voor dat Frank Buchman weer bijkwam. Nog in diepe bewusteloosheid hoorde men hem de namen van zijn over de wereld verstrooide vrienden fluisteren. Maanden van langzaam herstel volgden. Ook toen hij kon opstaan, bleef hij toch voorgoed belemmerd in het lopen. Zijn rechterhand kon hij niet meer gebruiken. Hij moest veel liggen en had voortdurende verzorging nodig. Maar zijn geest was ongebroken.

Inmiddels waren de aanvallen tegen hem en zijn team steeds heftiger geworden. Op zekere dag – op 4 januari 1943 – verscheen op de voorpagina van *The New York World Telegram* een felle aanval tegen de mannen in Washington die door hun invloed 'het onderduiken' van de medewerkers van Buchman mogelijk maakten. Het artikel was zo venijnig dat men het eerst niet waagde het aan Buchman die nog steeds in bed lag en ontzien moest worden, te laten zien. Toen men dit tenslotte toch moest doen, keek hij het rustig door en zei: 'Kijk eens aan! Zo staan we eindelijk toch een keer op de voorpagina.' Toen bekeek hij de foto's van de beschuldigde mannen, onder wie senator Truman, admiraal Byrd en andere zeer geachte persoonlijkheden waren, en merkte op: 'Dat is een team waarop ik in elk geval trots kan zijn.'

Ofschoon de mannen in Washington hun mannetje stonden, kregen de aanvallers het toch zover dat 22 van de beste medewerkers van Buchman werden opgeroepen.

Buchman kreeg dit bericht toen hij nog heel zwak in zijn kamer in Saratoga lag. Hij zei: 'Ik zou onnozel zijn als ik niet beseftte wat dit betekent. Ik haat het als de zonde om deze mannen te verliezen, maar nu moeten anderen hun hemdsmouwen opstropen.' Met de linkerhand – voor het eerst sinds zijn hartaanval – schreef hij de woorden: 'Veranderen – verenigen – vechten! Misschien is mijn strijd voorbij, althans voor zes maanden. Voor jullie zal het een rijpingstijd zijn. Nu is het aan jullie.'

Uit het raam kijkend voegde hij hieraan toe: 'Wat is het daarbuiten mooi! Dat is alles wat ik nog heb – drie of vier mijl. Maar ik neem het aan. Wat er ook moge komen, storm of vrede, je moet het aanvaarden. Het is een wereld op haar kop, maar er zullen nog ergere dingen komen.' Vervolgens keerde hij zich tot de kleine kring van zijn naaste medestrijders die zich om hem heen hadden geschaard om zich te beraden over dit verlies aan werkkrachten en begon te bidden: 'Vader! Deze mensen zullen de wereld in gaan. Mogen zij in staat zijn een groep gelijkdenkende mensen bijeen te brengen. Bewaar dit land van ons. Gij hebt daar betere gedachten over dan wij. Leid en bescherm ons. Bewaar ons voor gevaar aan lichaam en ziel door Jezus Christus.' Bij het afscheid zei hij: 'Graag zou ik met jullie meegaan. Het zal een groot gevecht worden.'

Nu was er geen sprake meer van dat er kon worden doorgespeeld met de revue *You Can Defend America*. Maar de vonk sloeg over op andere landen: in het buurland *Pull Together, Canada*, in Europa *Battle Together for Britain* en zelfs in het Verre Zuidoosten *Fight On, Australia*. Hambro zond zijn boek *Hoe men de vrede wint*. Buchman schreef aan mevrouw Hambro: 'Wij zijn in het zuiden voor herstel. De warme balsem

van de zomer omgeeft ons. . . . Hij brengt ons dichter bij de eeuwige waarheden – het enige wat telt. Er is zoveel te leren waarvoor we nooit tijd hebben gehad. Door de ziekte hebben we meer tijd gekregen.

Thou, o Christ, art all I want;
More than all in Thee I find.
Raise the fallen, cheer the faint,
Heal the sick, and lead the blind.
Just and Holy is Thy Name:
I am all unrighteousness;
False and full of sin I am,
Thou are full of truth and grace.

(Gij, o Christus, zijt alles wat ik wil / Meer dan in iets anders vind ik in U / Richt de gevallen op, verkwik de ontmoedigden / Genees de zieken en leid de blinden / Rechtvaardig en heilig is Uw Naam / Ik ben een en al onrechtvaardigheid / Vals ben ik en vol zonde / Gij zijt vol Waarheid en Genade.)

Deze regels komen uit grote, door worsteling verworven ervaring. Ik denk aan alle goede tijden die we samen hebben doorgemaakt. Zullen ze ooit weerkeren? Die dagen in Interlaken met u en Carl en uw dochter; en in Genève waar u en Carl zoveel hebben mogelijk gemaakt. Hoe bent u door Gods genade behouden gebleven! Uw leven is op wonderbaarlijke wijze bewaard gebleven zodat u uw goede werk zult kunnen voortzetten. Houd u verzekerd dat ik met u en uw geliefden ook in de toekomst door Gods zorg en bescherming verbonden blijf.'

Als antwoord kwam het bericht van haar plotselinge dood. Hambro schreef naar aanleiding daarvan:

'Gudrun had u van ganser harte lief. U was vaak in haar gedachten. Ze was innig dankbaar voor alles wat u haar en ons hebt gegeven. Evenals ik.'

In deze maanden van ziekte en zwakte had Frank Buchman nieuwe ervaringen opgedaan die hij in de loop van de zomer in Mackinac waar sinds 1942 conferenties voor Morele Herbewapening plaatsvonden, door kon geven. Voordat hij het zuiden verliet, gaf hij zijn vrienden deze gedachten door:

'Een verbazingwekkend jaar is het geweest. Ik heb het gevoel dat God een groots plan voor de toekomst heeft. Ik ga voorwaarts met de zekerheid dat nog grotere dingen zullen komen. Daarop moeten wij ons voorbereiden. Mijn aandeel is dat ik mij over niets meer zorgen maak. Ik ga 's avonds naar bed. Ik slaap. 's Morgens word ik wakker. Vanmorgen was ik al om half vier wakker – het tijdstip waarop ik ben geboren. Nieuwe dingen zijn belangrijk geworden. De dingen die ik vroeger belangrijk vond, zijn het niet meer. De Heer in de Hemel gaf mij een trombose zodat ik leer me rustiger te bewegen. Ik dank Hem voor de laatste zes maanden en voor de komende. Het is geweldig om weer gezond te zijn, maar misschien moet ik nog meer veranderen als ik weer aan het werk ga. Maar als ik mijn leven weer mag leven, dan wil ik alleen die dingen doen die essentieel zijn.'

HET HUIS OP HET EILAND – HET HUIS OP DE BERG

Het Huis op het Eiland

Toen Frank Buchman zich met de spelers van *You Can Defend America* in Detroit bevond, was hij de gast van Henry Ford geweest in Dearborn. Toen zij bijeenkwamen om zijn 64e verjaardag te vieren, zag mevrouw Ford met bezorgdheid hoe moe hij er uit zag. Ze ried hem aan om voor rust naar het koele eiland Mackinac (spreek uit Mekkinoo) in het Eriemeer te gaan. Ze sprak zelf met de eigenaar van het 'Grand Hotel' over Buchmans logies. Weinig vermoedde zij dat zij door haar zorg voor zijn gezondheid een nieuwe basis had gelegd voor Buchmans latere werk in Amerika en in de hele wereld.

Al diezelfde zomer van 1942 vond in Mackinac de eerste wereldconferentie voor morele en geestelijke herbewapening plaats.

Uit dankbaarheid voor de onzelfzuchtige arbeid in dienst van het land werd Buchman en zijn mensen door de Staat Michigan een groot hotel op het eiland Mackinac, 'Island House', ter beschikking gesteld. De

huur bedroeg één symbolische dollar per jaar. Het grote witte huis met de klassieke zuilen-galerij die van ver over het blauwe meer te zien is, was tengevolge van de oorlog lange tijd verwaarloosd. Er moest een heleboel aan gerepareerd worden. Je kon de lange Schotse houwdegen met een verfpot op een ladder zien staan, terwijl een schare jeugdige activisten cement mixten voor de keukenvloer. De vrouwen beredderden alles binnenshuis. Zo werd de plaats gereed gemaakt voor de conferentie.

Aangezien de oorlog nog steeds aan de gang was en de grenzen gesloten waren, kwamen alleen gasten uit Amerika in aanmerking. Een buitengewoon gemengd gezelschap stroomde samen. Naast leidende persoonlijkheden uit de politiek en uit het economische en culturele leven hadden vooral werknemers en jeugd een belangrijk aandeel.

Daar de conferentie in eigen huis plaatsvond en er in Lake Tahoe nieuwe vormen van samenwerking en samenzijn waren gevonden, vertoonde Mackinac in vergelijking met de vroegere conferenties een nieuwe stijl.

In het dagprogramma was alles veel vrijer en persoonlijker geworden. Bij het ontbijt kwamen vooral de gezinnen bijeen, van de kleinsten tot de grootsten. Om elf uur vond de eerste en enige samenkomst van de dag plaats, een tijd voor echte training. Aan de thee kwam men wederom samen. Dat was het tijdstip waarop men de mensen die pas waren aangekomen, welkom heette. Zij die moesten vertrekken, kregen dan kans een laatste woord van dank en afscheid te uiten. Verjaardagen werden gevierd met liederen, geestige gedichten, met het uitwisselen van ervaringen en een blik vooruit en dikwijls met een sketch. De avond was vrij of men zat bijeen om ongedwongen met elkaar te

praten, muziek te beluisteren of een toneeluitvoering te zien.

Een nieuw element in dat samenleven was dat al het werk zoals koken, groenten schoonmaken, afwassen, opruimen, poetsen, wassen, strijken, verstellen, bloemen schikken, repareren, ziekenverzorging, inkoop, kamerindeling, secretariaat, contact met de buitenwereld (telefoon, post en pers), inlichtingen, ontvangst, reisbureau, boekhouding, financieel beheer, voorbereiding van het dagprogramma – kortom alles – door de deelnemers aan de conferenties in kleine teams werd gedaan. Dit vergde tijd en kracht, moed en inspiratie. Tevens was het echter een unieke kans om de dagelijkse bezigheden te verrichten op een nieuwe manier – in een andere sfeer, met andere mensen. Zodoende werd de conferentie niet een zich terugtrekken naar hogere sferen, waaruit men dan weer in de routine van het dagelijkse leven moest afdalen. Veeleer was het een mogelijkheid om al de problemen die thuis soms deprimerend werkten op een nieuwe manier door te denken. Het was niet meer mogelijk afstand te nemen van de gebruikelijke wrijving en van de menselijke samenleving. Je kon niet meer vluchten naar de hoogvlakte van de theoretische discussie. Men botste tegen elkaar op het terrein van concreet werk. Je moest in het reine komen niet alleen met de nukken van het karwei, met een moeilijke taak, maar ook met moeilijke mensen. De gehele mens werd erbij betrokken met zijn goede en kwade kanten. Het werd een nieuwe kans om temidden van het heel gewone het ongewone te laten opbloeien.

Ook de scheppende talenten die in elk mens sluimeren, werden tot leven gewekt. Nieuwe liederen weerklonken. Er ontstond een koor dat onder de leiding

van de kleine, kwieke musicus George Frazer steeds volmaakter werd. Gedichten, sketches en hele toneelstukken ontsproten aan dit gemeenschappelijk samenzijn. Zo onderging plotseling het aan het Tahoemeer ontworpen stuk van Alan Thornhill, *De vergeten factor*, een wedergeboorte. De première werd een evenement. Er ontstond een speelgroep die het toneelstuk overal in Amerika en later in andere werelddelen opvoerde. De jongeren maakten hun eerste film die een in de oorlog verwilderde generatie een nieuwe kijk op het leven moest geven.

Het was als een wonder dat Frank Buchman ondanks verminderde krachten weer in het eerste gelid stond. Zijn fijn aanvoelen van wat er in de wereld gebeurde en baanbrak voor de toekomst, gaf hem een inzicht dat de gebeurtenissen ver vooruit was. Hij bevroedde dat ideologieën in opkomst waren en doorzag hun betekenis voor de toekomstige ontwikkeling der continenten. Terwijl de meeste tijdgenoten vanuit hun oppervlakkige, materialistische kijk nog geen notie hadden van wat er zich onder de oppervlakte angstaanjagend ontwikkelde, besepte hij reeds dat de historische beslissingen zich zouden afspelen op dit ideologische vlak.

In juli 1943 hield hij op de conferentie in Mackinac een toespraak over het onderwerp: 'De oorlog der ideeën.' Nadat hij had stilgestaan bij de opkomst van de twee wereldmachten – communisme en fascisme –, stelde hij de vraag 'Waar komen ze vandaan?'

Antwoord: 'Van het materialisme, de vader van alle ismen. Het is de geest van de antichrist die corruptie, anarchie en revolutie voortbrengt. Het ondergraaft het gezinsleven, zet de klassen tegen elkaar op en splijt het volk. Het materialisme is de grootste vijand van de democratie.'

In zijn verjaarsboodschap op 4 juni 1945 gebruikt Frank Buchman voor het eerst het woord 'ideologie' in zijn positieve betekenis:

'We moeten een ideologie vinden die groot en omvattend genoeg is om het te winnen van elk der andere grote ideologieën. Totdat dit gebeurt, zullen de mensen rond blijven dwalen. Ze zullen de weg niet vinden. Als echter Gods Heilige Geest in het hart en het leven van de mensen regeert, dan zullen wij beginnen de nieuwe wereld van morgen op te bouwen waarnaar wij allen verlangen.'

Op de conferentie van Jalta op 12 maart 1945 werd door de drie grote geallieerden besloten tot de verdeling van de wereld. Hierdoor wist Stalin zijn doordringen tot in het hart van Europa voor te bereiden. Er werd aangekondigd dat de volgende conferentie zou plaatsvinden in april in San Francisco. Dit bracht Buchman ertoe om drie maanden tevoren een theater te huren om *De vergeten factor* voor de gedelegeerden op te voeren.

Vele der gedelegeerden en bezoekers van de conferentie kwamen naar deze voorstellingen. Frank Buchman ontmoette vele van hen doordat hij hen bij zich aan tafel uitnodigde. Wereldwijde contacten werden gelegd. De minister van buitenlandse zaken van Irak, dr. Jamali, ontmoette Buchman toen voor de eerste keer. Op de conferentie in Bandoeng in 1955, de eerste conferentie van 'ongebonden' landen, zou hij later een beslissende rol spelen.

Tijdens de daarop volgende zomerconferentie in Mackinac viel de Amerikaanse atoombom op Hiroshima. Het was 6 augustus 1945. Drie dagen later viel een nieuwe bom op Nagasaki. Op 2 september capituleerde Japan.

Op zijn manier gaf Frank Buchman uitdrukking aan dat wat in de wereld leefde:

'We zijn het tijdperk van de atoombom binnengetreden, een geheel nieuw tijdperk. Daarom moeten wij ook voor onze boodschap een nieuwe taal vinden. Er is een geestelijke atoombom nodig, iets drastisch nieuws, zo nieuw dat velen onzer het niet zullen begrijpen. Het is de macht van Gods Heilige Geest. Dat is de geestelijke atoombom. Hij zal de grondslagen scheppen voor een door God verlichte democratie.'

Krachtens een buitengewone order van generaal Marshall werden Buchmans medewerkers die in de oorlog hadden dienst gedaan, in november 1945 en bloc gedemobiliseerd. Ze brachten voor Frank Buchman die hen opwachtte op het vliegveld van Los Angeles hun gehele opgespaarde soldij mee.

Buchmans gedachten ijlden naar Europa. Hij riep zijn vrienden in een ranch bij Los Angeles bij elkaar. Wat hem vooral bezighield, was welke weg de regeringen van volken die tot op hun grondvesten waren geschokt, zouden inslaan. De richting die hij aangaf, was deze:

'Jullie zult het denken van de staatslieden dat op zijn kop staat weer met beide benen op de grond zetten door hun een boodschap te geven welke in levende praktijk is omgezet.'

Dan deze praktische conclusie:

'Arbeiders en werkgevers zullen als ze door God worden geleid, de wereld leiden. Anders zal het marxistische materialisme de macht overnemen. Toch is het goed mogelijk dat de marxisten de geest van Christus leren begrijpen. Sommigen van u zullen ooit eens in Moskou werken. Daarop moeten we voorbereid zijn.'

Aan de vooravond van zijn vertrek naar Europa

hield hij op 23 april in New York een toespraak voor zijn vrienden onder de titel:

Een revolutie onder het Kruis

'Een tijdperk van zeven jaar gaat ten einde – zeven prachtige jaren. We hebben veel geleerd. We moeten ervoor zorgen dat elkeen in deze kamer de volle waarheid in Jezus Christus kent die ons werd geopenbaard. . . . Een revolutie onder het Kruis die de wereld kan veranderen, is de enige hoop, ons enige antwoord. Gaat dan uit met die boodschap, eensgezind en julie zult de wereld redden.

En zullen wij nu enkele ogenblikken stil zijn.

O Gij, Gods grootste Gave,
Die Zelf U aan ons gaf,
Gij legde, aan 't Kruis geslagen,
Voor mij Uw leven af.
Beschaamd moet ik hier staan,
Wat heb ik voor U gedaan?

U wil ik alles geven,
U dienen, meer en meer,
U volgen, heel mijn leven.
Mijn Heiland en mijn Heer.
Dan zal, in vreugde en pijn,
Uw Kruis mijn glorie zijn.'

Bij het uitbreken van de oorlog was alles in Zwitserland uit elkaar gevallen. Velen werden onder de wapenen geroepen. Anderen hadden zich reeds eerder teruggetrokken. De hoogleraar in de Romaanse talen had in deze tijd van opwinding en wanorde alle reden gehad om de afscheidswaarden van Frank Buchman ter harte te nemen waar deze hem ried dienend 'stil te staan en te wachten'. Aan de oproep tot 'geestelijke landsverdediging' gevolggevend, verzorgde hij samen met een Frans-Zwitserse vriend een maandelijks radio-programma 'De opdracht van ons volk'. De grondgedachte was: door versterking van de innerlijke eenheid de weerstand tegen de van buiten komende dreiging der totalitaire krachten sterk te maken. Persoonlijkheden uit de meest verschillende kampen deden daaraan mee: Frans- en Duits-Zwitsers, protestanten en katholieken, vakbondsbestuurders en ondernemers, voorstanders van vrijhandel en voorstanders van een geleide economie. Toen na de val van Frankrijk een golf van defaitisme over het land sloeg, besloten de mannen, die van tegenstanders tot bondgenoten waren geworden,

---

*) Op 1 augustus 1291 kwamen vertegenwoordigers van drie kantons samen op de R thliberg en zwoeren elkaar eeuwig trouw en bijstand. Het besluit van deze 'eedgenoten' was het historische begin van de huidige Bondsstaat Zwitserland. (Noot vert.)

als een boven de partijen staande groep in de openbaarheid te treden. Het symbool van de weerstandskracht en eenheid was voor hen de weerbare Gotthard geworden. Zo ontstond de 'Gotthardbond'.

Onderwijl was de spanning in het gehele land tot het kookpunt gestegen tengevolge van een toespraak van minister Pilet-Golaz op 25 juni 1940. Velen legden de boodschap van de minister uit als het begin van een accommodatie met het Hitler-regime. Onder hen bevonden zich enkele jonge officieren die met grote bezorgdheid gadesloegen hoe er een kloof scheen te ontstaan tussen hun generaal en het kabinet.

Zo kwam het dat het landelijke bestuur van de Gotthardbond op een maandagavond in juli telegrafisch in Bern werd bijeengeroepen. Een hoge officier had het initiatief tot deze bijeenkomst genomen. Zijn vertegenwoordigers eisten dat de Gotthardbond nog dezelfde week met een manifest in de openbaarheid zou treden. Hij verklaarde zich van zijn kant bereid om de kosten van zo'n campagne te dragen. Ging men hier niet mee akkoord, dan zou een groep officieren in de komende dagen een 'mars naar Bern' organiseren.

Dit was een moeilijke beslissing voor de intellectuelen, zakenlieden, vakbondsbestuurders en officieren die in de kleine kamer bijeenwaren. Talmen was niet meer mogelijk. De Blitzkrieg tegen Engeland was nog niet losgebarsten. Acht Duitse divisies stonden onder Guderian aan de onverdedigde Frans-Zwitserse grens. Een staatsgreep, hoe goed gemeend ook, had een rampspoedig ingrijpen kunnen uitlokken. Daarom besloten de aanwezigen de volgende dag met hun manifest uit te komen. In de week van 22 tot 27 juli 1940 verscheen hun oproep als een advertentie van een hele pagina in alle grote Zwitserse kranten.

Het manifest sprak zich duidelijk uit voor het hooghouden tot elke prijs van de Zwitserse eer en onafhankelijkheid en ontwikkelde de volgende grondbeginselen als eis des tijds:

'Bereidheid van de verantwoordelijke mannen tot innerlijke verandering. Mensen zijn belangrijker dan programma's. Overbrugging van de tegenstelling links-rechts – in plaats van versplintering moet het tot bundeling van alle vitale krachten van het land komen. Een nieuw economisch denken en handelen, waarbij de mens en zijn werk centraal worden gesteld – doorslaggevend is niet de winst, maar de produktie, niet dat er wordt verdiend, maar dat het geheel wordt gediend.'

In de broeierige atmosfeer van deze zomer, ontstaan door het gevoel van malaise, deed de actie van de Gotthardbond het werk van een zuiverend onweer.

Maar het beslissende kwam van hogerhand. In dezelfde week vond op 25 juli op de Rütli het historische appèl plaats waarbij generaal Henri Guisan de hogere officieren het defensieplan van de 'réduit' – de samentrekking van het leger rond de Gotthard – uiteenzette. Op de nationale feestdag op 1 augustus kwam vervolgens via de radio de boodschap van de generaal aan het Zwitserse volk met een verwijzing naar het symbool van de Gotthard als teken van de onvoorwaardelijke wil tot verdediging en van de 'bundeling van alle vitale krachten van het land'.

Nu bestond er geen twijfel meer over, noch in het binnen-, noch in het buitenland, wat voor een koers het Zwitserse volk had ingeslagen.

In de komende tijden viel er ook nog veel te doen voor de eenvoudige burgers en samen met andere offeringsgezinden pakte de Gotthardbond krachtig aan. In een reeks advertenties van een gehele krantepagina

vocht de bond tegen de 'vijfde kolonne' en het ter-
mietenwerk van verraders en bakzeilhalers. De bond
kwam met kracht op voor het 'Plan Wahlen' in de
slag om de verhoging van de voedselproductie. In
openbare vergaderingen, wijdverspreide geschriften en
moeizaam detailwerk bevorderde hij bescherming voor
het gezin, ouderdomsverzekering, de organisatie van be-
roepstakken, de heroriëntering van de economische
politiek en het streven naar nationale eenheid.

De invloed uit de verte van Frank Buchman en van
de hoofdgedachten van *You Can Defend America* wa-
ren in deze gehele actie merkbaar: 'Gezonde gezinnen,
teamwerk in de industrie, een eensgezinde natie.' Toch
verloor de politiek-sociale bedrijvigheid van deze Zwit-
sers zich steeds meer in een uiterlijk activisme. Hand
in hand daarmee ging een vermindering van beginsel-
vastheid en discipline.

Maar temidden van de storm hield een kleine groep
onverschrokken stand. Het was een levende kern die
na een grote terugtocht van de oude 'Oxfordgroepers',
van de lauwen en van de activisten, was overgebleven.
In Bern kwamen ze samen. In een hotelkamer werkten
enkele meisjes uit Duits- en Frans-Zwitserland, bij wie
zich zo nu en dan het een of ander echtpaar voegde.

Hun hoofdbezigheid was zoveel mogelijk de nieuws-
voorziening en de literaturoordienst tussen de weerbare
mannen in de verschillende landen gaande te houden.
De vele brieven die ze ontvingen, bewezen hoezeer het
zaad dat Frank Buchman had uitgestrooid, in de meest
uitzichtloze situaties vrucht droeg.

Hier enkele passages uit deze brieven.

Een jongeman die in 1938 aan de conferentie in
Interlaken had deelgenomen, schreef ten afscheid aan
zijn vader, kort voordat hij werd gefusilleerd:

'Als ik terugzie, ben ik heel dankbaar voor mijn leven en wel in de eerste plaats aan God, zoals Hij het heeft geleid en mij prachtige dingen heeft laten beleven. Ik ben binnenkort gelukkiger dan jij en jullie allen; wees niet bedroefd, maar verheug je over deze genade. Ik bid dat jullie met mijn heengaan vrede zult hebben; dat er geen opstandigheid moge zijn; dat het geen reden voor droefheid moge zijn, maar dat jullie, hierdoor gesterkt, met meer overgave de schouders moogt zetten onder de gemeenschappelijke taak, waartoe God ons op verschillende wijze heeft geroepen.'

Uit een concentratiekamp:

'Zelfs in een concentratiekamp waar ieder vecht voor zijn naakte bestaan – vaak ten koste van anderen –, kun je volmaakt gelukkig zijn als je maar jezelf vergeet. Dat is heel moeilijk, vooral hier. En vaak faal ik. Maar ik weet dat ik iedere dag die ik begin met gedachten aan anderen, iets voor hen kan betekenen.'

Brieven van gevangenen:

'Onzekerheid, angst voor mensen, de eindeloze eentonigheid van het leven, prikkeldraad en een snobistische houding tegenover de meeste mensen... hadden van mij een gedepimeerde, prikkelbare automaat gemaakt. Uiterlijk was ik wel een goede gevangene. Ik hield me aan de reglementen, nam tamelijk veel geestelijke verantwoordelijkheid, hield ook een soort "stille tijd", maar het was allemaal lauw en krachteloos. Juist in die dagen werden wij overgebracht naar een ander kamp dat helemaal niet op onze komst was voorbereid. Alles bevond zich in chaos en de omstandigheden waren onbeschrijfelijk. Op dat ogenblik toen de kans voor vastberaden optreden groot was, besepte ik opeens hoever ik van God was afgedwaald. Ik had het gevoel dat Hij zich helemaal van mij had afgewend. Dit ge-

voel van verstoten te zijn was net een hel voor mij. Nu heb ik de laatste weken in een soort retraite geleefd en ik breng veel tijd door in stilte, in gebed en meditatie. God heeft mij nog eens in zijn grote genade met zijn genezende aanwezigheid aangeraakt....'

Een andere gevangene:

'Een paar dagen geleden heb ik besloten mijn leven toe te vertrouwen aan Gods leiding. In de loop van mijn gevangenschap ben ik teruggekeerd tot het katholicisme. Ik heb Christus en zijn overweldigende liefde ontdekt. Dank zij de Oxfordgroep heb ik een wijder, mooier leven gevonden dat volkomen in Gods handen ligt. Ik ben van plan de boodschap aan zoveel mogelijk mensen door te geven. Van nu af aan stel ik mij ten doel de mensen om mij heen te veranderen. Daar heb ik boeken voor nodig....'

Maart 1944:

'Ik heb enkele van uw boeken uitgeleend aan een katholieke priester die net als ik als arbeider te werk gesteld wordt. Hij werd er zo door gepakt dat hij al onze boeken wil leren kennen zodat hij ze onder onze kameraden kan verdelen. Wat een blijdschap, wat een heerlijke hoop om deel uit te mogen maken van een echte gemeenschap van alle christenen die alle geloofsrichtingen omvat....'

Nog een gevangene:

'Ik ben altijd zo blij met al jullie nieuws. Want die zijn toch maar het enige middel dat ik heb om in contact te blijven en mijn gebeden levend te houden.... Jullie die een neutraal land zijn gebleven, kunnen in deze tijd zoveel geestelijke kracht voortbrengen dat jullie, wanneer deze afschuwelijke oorlog voorbij is, dragers van een geest kunt zijn waardoor de volken met elkaar kunnen spreken....'

Deze kleine groep vormde de brug naar de naoorlogse tijd. Het waren er geen vijftig, het waren er weinig meer dan vijf. Maar zij hielden vol.

Zij hielden ook contact met de activisten van de Gotthardbond. Ze nodigden hen uit voor winterkampen en vakanties waarbij de harten van mensen die weerbarstig waren, telkens weer ontdooiden.

Maar ook Frank Buchman had het contact niet opgegeven. Midden in de oorlog nodigde hij de Frans-Zwitserse vriend die hij als de meest actieve had leren kennen, met zijn vrouw naar Amerika uit. Met de hulp van een Duitse contactman die kort daarop als een van de samenzweerders van de 20e juli 1944 werd opgehangen, bereikte het echtpaar via Portugal de Verenigde Staten.

Op het eiland Mackinac kwamen de Zwitsers in een krachtveld terecht; het effect daarvan op hen was zo sterk dat ze zich er niet aan konden onttrekken. Niet Frank Buchman, maar een Hogere Autoriteit deed een beroep op hen. De oorzaak van hun verzet onderkennen zij als angst voor het Kruis. De eerzuchtige jongeman die een veelbelovende diplomatieke loopbaan voor zich had, zag zijn innerlijke onbevredigdheid onder ogen welke hij door uiterlijke activiteit probeerde te compenseren. Hij en zijn vrouw vonden een nieuw leven, een nieuwe frisheid van geest en een nieuwe liefde.

Toen ze in Zwitserland terugkwamen, nodigden zij hun vrienden voor de paasdagen uit naar een eenvoudig hotel aan de ingang van het Rhônedal tussen de wijnbergen. Het was aan hen te merken dat er iets met hen gebeurd was. De paasmorgen werd voor allen een onvergetelijke herinnering: in de kruisvormige gang van het hotel, dat wel iets weg had van een klooster,

organiseerden zij een soort processie met kaarsen, bloemen en paasliederen, waarbij ieder van deur tot deur werd opgehaald en meegenomen. Zij wisten allen tot een deel van het geheel te maken.

In dezelfde zomer vond er in de Berner Alpen een conferentie plaats waarbij zich een ongelooflijk schepende frisheid en eenheid ontplooiden.

Als een bliksem sloeg juist tijdens die conferentie een telegram in die zeven Zwitsers naar Amerika uitnodigde. Zes van hen maakten zich gereed voor de avontuurlijke tocht. Dat was het begin van een nieuw hoofdstuk van de geschiedenis.

De kleine schare die uit Amerika terugkeerde naar Zwitserland, was gegrepen door Frank Buchmans openheid voor de wereld. Dat had voor elk van hen diepe persoonlijke verandering betekend. Het had hen echter gestaald voor de komende beslissingen en strijd.

Ze kwamen met een heel concreet plan. Uit dankbaarheid voor het feit dat hun land voor de verschrikkingen van twee wereldoorlogen gespaard was gebleven, hadden zij besloten Zwitserland tot een ontmoetingsplaats voor de volken van de aarde te maken. — 'Ik zie Zwitserland als een vredestitcher onder de naties', had Frank Buchman in 1935 gezegd in zijn toespraak in Zürich.

Daarom gingen zij op zoek naar een huis dat groot en aantrekkelijk genoeg was om gasten uit de hele wereld te ontvangen.

Hoog boven de kant van het Meer van Genève waar de Rhône binnenstroomt met uitzicht op de Jura en de Alpen, stond een reusachtig hotel dat in het begin van de eeuw was gebouwd in de stijl van toen, vol torentjes en tierelantijnen, bestemd voor vorstelijke personen. Tot aan de eerste wereldoorlog had het hotel een groot aantal van deze personen geherbergd. Tussen de twee wereldoorlogen was er een generatie groot geworden die noch vorstelijk leefde noch vorstelijk gezind was. Daarom ging het slecht met de zaken van het 'Caux-Palace', totdat de Schweizerische Volksbank de gebouwen overnam en in de tweede wereld-

oorlog in opdracht van de Zwitserse overheid als onderdak ter beschikking stelde voor geïnterneerden en vluchtelingen uit verschillende landen.

Na de oorlog toonde een Franse onderneming belangstelling voor het verwaarloosde bouwwerk. Alles wat eruit gesloopt kon worden, tegels, balken, gordijnroeden, vensters, deuren, meubels enz., zou worden weggevoerd om in Frankrijk dat grote behoefte aan opbouw had, tegen flinke prijzen aan de man gebracht te worden. Alleen de kale muren zouden blijven staan. In korte tijd zou zodoende op dit heerlijke plekje van Zwitserland een ruïne hebben gestaan.

Op dat ogenblik greep de groep jonge Zwitsers in. Het huis op de berg in Caux kwam precies overeen met hun wensen. Met de inventaris en het land dat erbij hoorde betekende dat evenwel een financiële krachttoer die hun mogelijkheden te boven ging. Omdat de bank aandrong op een spoedige beslissing, legden een paar jonge echtparen voor de betaling van een eerste termijn een groot deel van hun vermogen op tafel. Met pasen nodigden zij hun vrienden uit heel Zwitserland voor een krijgsraad uit. Het duurde niet lang of honderden waren bereid zich offers te getroosten. Velen zetten ook hun tijd en kracht in om de bijzonder verwaarloosde gebouwen te repareren en schoon te maken. En zo kon het 'Huis op de Berg' – 'Mountain House' –, dat deze naam kreeg naar analogie van het 'Huis op het Eiland' in Mackinac, al dezelfde zomer 1946 aan Buchman ter beschikking komen. Aldus begonnen de conferenties waarop Frank Buchman met grootse allure zijn stempel heeft gedrukt.

Een wereldwijd offensief begon. Velen van de jonge medestrijders van Buchman kwamen terug uit de oor-

log. Ze hadden onmenselijke dingen beleefd en zagen nog onmenselijker dingen in het verschiet, als het niet zou lukken een menselijker wereld op te bouwen voordat het te laat zou zijn. Ze waren tot alles bereid. Ze beseften dat zo'n campagne van menselijkheid niet uit eigen kracht, maar evenmin met halve kracht kon worden gevoerd. 'Vrijheid is niet voor niets', het motto van Nicolaas von der Flüe die juist die jaren in Rome heilig werd verklaard, was ook, overeenkomstig Frank Buchmans toespraak 'De goede weg' van 4 juni 1947, hun leus. De militaire taal en discipline was hun vertrouwd, niet alleen omdat zij uit de oorlog kwamen, maar ook omdat zij hoopten de oorlog te overwinnen door een nog grotere bereidheid tot strijd. De *Ecclesia militans* verwerkelijkte zich in hun gelederen op een zo radicale wijze dat menigeen zich distancieerde.

Maar Buchman koesterde geen illusies. Hij zag kwade tijden komen. Om daartegen opgewassen te zijn, moesten karakters met hamerslagen gesmeed en gestaald worden. Om de in een zalig vertrouwen levende Europeanen die aan de fraseologie van de vrede ten offer waren gevallen, de ogen te openen, deinsde Buchman voor geen shocktherapie terug.

Het feit dat het nationaal-socialisme en het communisme misbruik hadden gemaakt van ideologieën, was voor hem juist een aanleiding om een nieuw gebruik van het woord ideologie in te voeren. Dit woord waarvan intellectuele Europeanen kippevel kregen, was voor hem een vlammende formule om het geweten van de slapende christenen wakker te roepen waardoor zij oog zouden krijgen voor de nood van de wereld. Ideologie, zo zei prof. Spranger, is 'datgene waarvoor men zijn leven inzet'. Voor Frank Buchman was het tegelijk de hartstocht die de mens het geheel van de mensheid

doet zien èn de praktische verwezenlijking ervan. 'Een filosofie, een hartstocht en een plan', zoals hij het zelf uitdrukte. Het geklets van tegenstanders en meelopers over ideologie sneed hij af met deze niet mis te verstane opmerking: 'Ideologie? – het is de volledige boodschap van het evangelie van onze Heer en Heiland Jezus Christus.'

Buchman schuwde herhalingen niet als het er om ging de discussie in actie om te zetten. Hij veranderde slagwoorden in woorden die als een bliksem insloegen. Hij kon niet voorkomen dat mensen een oppervlakkig jargon maakten van woorden die uit een brandend hart afkomstig waren. Als je zijn toespraken oplettend leest, ben je verbaasd over de steeds weer nieuwe aanvalskracht van zijn formulering.

Overigens verging ieder die als louter toeschouwer naar Caux kwam, bij deze orkaan van de geest horen en zien. Hier werd beter zichtbaar dan ergens anders dat je wordende geschiedenis alleen kunt begrijpen, als je niet louter beschouwend aan de kant staat, maar actief meegaat en zelf ook geschiedenis maakt.

Wie echter uit dezelfde innerlijke motieven als Frank Buchman de verandering van de wereld wilde bewerkstelligen en bereid was met zijn hele leven in het licht te treden, diens hart ging open voor de wonderen welke voor zijn ogen plaatsgrepen. Alleen al de verscheidenheid en de kwaliteit van de mensen die uit de hele wereld samenkwamen, waren overweldigend. Het waren geen wereldvreemde dromers, maar mannen en vrouwen die op verantwoordelijke plaatsen stonden en wie een scherpe wind om de oren floot. Ze waren zeker niet weken en maanden gebleven als ze niet juist hier en nergens anders de wapenrusting voor hun strijd hadden gevonden.

Het was ook verbazend hoe zich in het 'Huis op de Berg' in Caux alles tot een geheel samenvoegde. De smaakvolle huiselijkheid van de kamers die in harmonie was met het wijde, lichtende en oneindig rustgevende uitzicht. De prachtige bloemstukken, de kwaliteit van het eten, maar ook de inhoudrijke, afwisselende meetings die verfraaid en verdiept werden door de van indrukwekkend kunstenaarschap getuigende prestaties van het internationale koor dat een kleurenpracht van nationale klederdrachten te zien gaf. Dan de toneelstukken die ontstonden en die 's avonds in het theater werden opgevoerd. Dat een dusdanig bedrijf met dikwijls meer dan duizend gasten ondanks alle in elkaar grijpende krachten en gebeurtenissen zonder haperen liep dank zij het feit dat alle deelnemers meewerkten, grenst aan een wonder van de geest. Maar nog groter waren de wonderen die zich door de uitwerking naar buiten voltrokken.

Deze ongewone koppeling is, aldus de bekende Franse filosoof Gabriel Marcel, het geheim van Caux.

Wat het inhoudt om 'in continenten te denken en zorg te dragen voor continenten', zoals Frank Buchman reeds in 1915 eiste van zijn vrienden, bleek uit de eerste vraag die hij stelde toen hij bij de opening van Caux welkom werd geheten en toen hij zijn blik liet gaan over de mensen van vele nationaliteiten, die om hem heen stonden: 'Waar zijn de Duitsers?'

Door zijn contact met de generaal die de Amerikaanse bezettingstroepen in Duitsland onder zijn bevel had, maakte hij het mogelijk dat een groot aantal leidende Duitsers, onder hen Konrad Adenauer, naar Caux konden komen. Ook vakbondsbestuurders zoals Hans Böckler waren erbij. Deze legde in Caux een verklaring af, een staatsman waardig: 'Wanneer mensen veranderen, verandert de structuur van de maatschappij; wanneer de structuur van de maatschappij verandert, veranderen de mensen. De beide gaan samen en ze zijn beide noodzakelijk. Derhalve is het doel dat Morele Herbewapening nastreeft hetzelfde als dat waarvoor ik mij als vakbondsman inzet.'

Dat de Duitsers die zich voor het eerst sinds de oorlog op voet van gelijkheid zagen opgenomen in de volkerenfamilie, werden verwelkomd door een Frans koor met het lied 'Es muss alles anders werden'. Dit was het begin van een bruggenbouw tussen Duitsers en Fransen die door het werk van de verzetsstrijdster en

algemeen secretaresse van de socialistische vrouwen van Frankrijk, Irène Laure en door de samenwerking tussen Konrad Adenauer en Robert Schuman welke door tussenkomst van Frank Buchman tot stand kwam, dieper werd verankerd.

In Caux waaiden de winden van de wereld. 'Hoofdkwartier van de hoop van de wereld', noemde de parlementaire redacteur van *The Times* het.

De uitwerking hiervan werd in Europa en in de andere werelddelen merkbaar.

Wonderen van verzoening en van begrip die verre gaande gevolgen hadden voor honderdduizenden, grepen plaats in landen zoals Tunesië, Marokko, Nigeria, Kameroen, Kongo, Kerala, Cyprus, Japan, Brazilië en Kenya. . . . Het zijn verhalen die, als je ze hoort van hen die erbij waren betrokken, je in de oren klinken als sprookjes. Enkele van hen kan men nalezen in *Frank Buchmans geheim* door Peter Howard en in *Un changement d'espérance* door Gabriel Marcel of in *Plus décisif que la violence* van dezelfde schrijver.

Caux en Mackinac waren uitstralingscentra vanwaar het effect van Frank Buchmans werk tot in de verste uithoeken van de wereld ging. Al vertrouwde Buchman volkomen op God in het besef dat de mens niets en God alles doet, toch bleek hij één van die geweldenaars te zijn waarvan gezegd is: 'Het Koninkrijk der Hemelen breekt zich baan met geweld en geweldenaars grijpen er naar.'

Dit onvoorwaardelijke wat hem ook van ieder het uiterste deed eisen, was ook wat de grote realisten van de gehele wereld aantrok: staatslieden, industriëlen en vakbondsleiders, scheppende geesten, naast arbeiders, huisvrouwen en studenten – allen mensen die beseften dat 'vrijheid niet voor niets is'.

Het meest verbazingwekkende was evenwel dat de sterkste kracht niet voortkwam uit zijn ingrijpen en eigen handelen, maar uit het feit dat hij het onverwachte liet gebeuren. Hij leefde van nature in de wereld van het wonder. Hij noemde dat telkens weer het 'normale leven'. Voor hem was er geen scheiding tussen het gewone en het ongewone. Het eigenlijke wonder was voor hem dat het ongewone temidden van het gewone opbloeide voor ieder die zich openstelde voor Gods verborgen werken.

Een van de grote wonderen van de periode na de oorlog was de verzoening tussen de ervijanden Duitsland en Frankrijk. Dank zij Irène Laure was een diepgaande genezing op gang gekomen. Thans vond er een schaal- en dimensievergroting plaats.

De stoot daartoe had Robert Schuman gegeven. Op een treinreis in het voorjaar van 1948 geraakte Schuman die toen minister-president was, in gesprek met een industrieel uit Noord-Frankrijk. Deze vertelde hem het verbazingwekkende verhaal van de ontmoeting van een strijdbare socialiste met de stijfkoppige secretaris van de werkgeversorganisatie van de textielindustrie in Noord-Frankrijk. Het gevolg van deze ontmoeting was dat arbeiders en industriëlen in een vakantieoord bijeenkwamen. Van daar uit straalde een geest van verzoening over het land. 'Dat heeft me met nieuwe hoop vervuld', zei de industrieel. 'Ik ben katholiek, maar hier heb ik ingezien dat ik een aandeel in de redding van mijn land kon hebben.' Schuman die op zoek was naar een geneesmiddel voor de vergiftigde atmosfeer in de politiek, vroeg helemaal enthousiast wie dan wel de drijvende kracht was achter dit gebeuren. De industrieel noemde een Amerikaan die Buchman heette. De minister verzocht zijn gesprekspartner dringend hem in

kennis te brengen met deze man. Vervolgens zond de industrieel de minister de Franse vertaling van de toespraken van Frank Buchman met het verzoek er een voorwoord voor te schrijven. Inmiddels had Schuman in augustus 1948 door tussenkomst van deze industrieel een half uur met Buchman gesproken in het Elysée. Hij was zeer van hem onder de indruk geweest en verklaarde zich bereid dit voorwoord bij gelegenheid te schrijven. Hij zag wel in wat dit voor hem zou betekenen. Daarom gaf hij eerlijk toe: 'Ik heb de Rubicon nog niet overschreden.' In oktober 1949 kwam het tenslotte zover dat de industrieel zijn twee vrienden Frank Buchman en Robert Schuman bij zich te eten kon vragen. De minister gaf uitdrukking aan zijn teleurstelling dat het hem niet was gelukt zijn collega's en vrienden te winnen voor zijn pogingen om Europa tot eenheid te brengen. Hij wendde zich tot Buchman: 'Ik heb uw raad nodig. Al jarenlang verlang ik ernaar de politiek de rug toe te keren en mijn levenservaringen op te tekenen. Ik heb geen familie en niemand waarvoor ik moet zorgen. Er is een klooster waar ik goed onderdak zou kunnen vinden. Het bezit een bibliotheek. Daar ben je in de stilte. Voor mijn gevoel zou ik daar het meest produktief kunnen zijn. Kunt u mij raad geven? Wat moet ik doen?'

Buchman keek hem recht in de ogen en zei: 'Mijnheer Schuman wat denkt u, diep in uw hart, dat u zou moeten doen?' De minister maakte een afwerend gebaar en antwoordde met een brede glimlach: 'Dat had u mij niet moeten vragen. Ik weet heel goed dat ik moet blijven waar ik ben.'

Vervolgens voegde hij er in ernst aan toe: 'Er is iets wat ik moet doen. Dat voel ik in mijn botten. Kortgeleden ben ik al begonnen me in een geëxponeer-

de positie te wagen, maar ik ben er bang voor. Ik ben uit Lotharingen afkomstig. Ik ben als Duitser opgegroeid en heb in de eerste wereldoorlog in het Duitse leger gediend. Toen keerde Lotharingen tot Frankrijk terug. Ik ben Frans staatsburger geworden en heb in het Franse leger gediend. Ik ken de problemen en mentaliteit van beide landen. Ik weet sinds lang dat ik een beslissende bijdrage moet leveren om een einde te maken aan de haat tussen beide landen. Ik heb er met de Gasperi over gesproken. Hij bevindt zich in een soortgelijke positie – als Oostenrijker geboren heeft hij gediend in het Oostenrijkse leger. Vervolgens is hij Italiaan geworden. Daarom begrijpt hij beide kanten. Wij weten dat er iets kan en moet worden gedaan en dat wij de mannen zijn die daartoe geroepen zijn. Maar ik deins ervoor terug.'

Buchman begreep wat een dergelijke beslissing betekende. 'Ja, u moet blijven waar u bent', zei hij. 'Dat is de plaats waar God u heeft gesteld.'

'De moeilijkheid is', antwoordde Schuman, 'dat ik niet weet wie ik in het nieuwe Duitsland kan vertrouwen.'

Buchman antwoordde: 'We hebben in Caux enkele uitstekende mensen ontmoet. Ik kan u een dozijn namen noemen.' Hij gaf Schuman een lijst van mannen die hij persoonlijk kende, onder hen Adenauer, Lübke, Arnold en von Herwarth. 'Volgende week ga ik voor een officieel bezoek naar Duitsland', zei Schuman. 'Ik zal proberen ze op te zoeken.' Op die avond had Schuman de Rubicon overschreden.

Daarop ontmoetten Adenauer en Schuman elkaar. In de lente van 1950 ontving Adenauer een vertrouwelijke brief waarin een ontwerp voor de economische eenwording van Europa was vevat, een ontwerp dat

later als het 'Schuman-plan' zou worden gerealiseerd.

In zijn grote wetenschappelijke werk over dit plan (*Des Ententes des maîtres de forges au plan Schuman*, 1954) bevestigt de socioloog prof. Rieben (universiteit van Lausanne) uitdrukkelijk de rol die Schuman heeft gespeeld bij de ontmoeting tussen Adenauer en Schuman en het ontstaan van het wederzijdse begrip dat hier het gevolg van was.

In hetzelfde voorjaar 1950 waarin deze ontmoeting plaatsvond schreef Schuman het beloofde voorwoord voor de toespraken van Frank Buchman.

'Wat Morele Herbewapening brengt', verklaart de minister, 'is een geestelijke houding die in daden wordt omgezet (*un état d'esprit mis en action*). Zij heeft niet de pretentie een nieuwe moraal uitgevonden te hebben. De christen heeft genoeg aan de moraal van het christendom....'

Dat men aan landen teams van geschoolde mensen, apostelen van de verzoening en ambachtslieden voor de herbouw van de wereld ter beschikking stelt, dat is reeds nu, na vijftien jaar waarop de verwoestingen van de oorlog hun stempel hebben gedrukt, het begin van een diepgaande omvorming van de maatschappij, en de eerste stappen daartoe zijn reeds gezet.

Het gaat niet om een verandering van de politieke koers, maar om de verandering van mensen. De democratie en haar vrijheid zullen alleen gered worden door de kwaliteit van leven van mensen die in haar naam spreken....'

Toen Schuman later Caux leerde kennen, zei hij terugziend op zijn voorwoord: 'Ik heb door dit boek een vermoeden gekregen. Nieuwe perspectieven openen zich voor mij. Ik begon mij vagelijk bewust te worden van de betekenis van Frank Buchmans vroegere en

huidige leven. Maar toen kon ik nog niet bevroeden wat hij in feite tot stand heeft gebracht en hoe belangrijk de groep aanhangers om hem heen is. Ik bezat nog geen maatstok om het enthousiasme, dat vanuit de gehele wereld naar hem uitgaat, te meten. Maar nu weet ik het en waarvan ik het meest onder de indruk ben, is de manier waarop dit van invloed is op de internationale betrekkingen tussen de volken.'

Hierdoor kan men begrijpen hoe ernstig Schuman de vraag meende toen hij bij het afscheid aan het einde van zijn verblijf in 1953 te Caux zei:

'Wilt u ons niet in Marokko helpen?'

'Graag', antwoordde Buchman, 'maar ik spreek geen Arabisch.' – 'Dat doet er niets toe', antwoordde Schuman. 'Praat u maar Frans.' – 'Ik ben een keer naar Grenoble gegaan om Frans te leren', zei Buchman daarop, 'maar ik heb er slechts twee woorden van onthouden: mauvais garçon.' – 'Daar komt u een heel eind mee', gaf Schuman lachend ten antwoord en in ernst vervolgde hij: 'Overigens komt u er ook zonder talenkennis. U spreekt de taal van het hart.'

Drie maanden later bevond Buchman zich met enkele vrienden in Marrakesj. De eerste man die hij bij de ingang van het hotel ontmoette, was generaal Béthouart, toenmaals senator voor Marokko, die met zijn vrouw een keer in Caux was geweest. Hij stelde Buchman voor aan zijn Franse en Marokkaanse kennissen.

Wat nu verder gebeurde, was het tegendeel van een spectaculair initiatief. Buchman wist dat hij op vulkanische grond liep. Met zijn vrienden werd hij hier en daar uitgenodigd. Hij luisterde opmerkzaam naar hetgeen zijn gastheren zeiden. Hij interesseerde zich voor hun problemen. Zijn jongere metgezellen speelden tennis met de mensen van het land.

Generaal Béthouart bracht hem in contact met de zoon van de oppermachtige pasja El Glawi van Marrakesj. Het gevreesde stamhoofd was geheel aan de kant van Frankrijk gaan staan en het gewicht van zijn autoriteit had het mogelijk gemaakt dat de Franse regering het jaar tevoren Sultan Sidi ben Yussef kon verbannen. De tegensultan Ben Arafa bezocht juist in die tijd Marrakesj. De nationalisten pleegden een aanslag op de Glawi toen hij in de moskee was om te bidden. Kort daarop vond een aanslag op Sultan Ben Arafa plaats. Er heerste terreur en een bloedige burgeroorlog dreigde uit te breken.

Een jonge Franse kolonist, een vrijdenker die tot het marxisme overhelde, had op aandringen van een familielid een bezoek gebracht aan Frank Buchman. Bij deze gelegenheid raakte hij in gesprek met een academicus uit Oxford van zijn eigen leeftijd. Wat de meeste indruk op hem maakte, was de kwestie van het luisteren naar de innerlijke stem. Toen hij allerlei bezwaren naar voren bracht, stelde de man uit Oxford voor het eens te proberen. Met tegenzin zweeg de Fransman tien minuten lang. Toen de ander hem vroeg wat hij had gedacht, antwoordde hij dat hij helemaal geen gedachten had gekregen. Lachend zei de Engelsman dat hij een unicum in de wereldgeschiedenis was: vermoedelijk was hij de enige mens die het had klaar gespeeld om tien minuten lang volkomen aan niets te denken. Het liet de kolonist niet los. Heimelijk begon hij 's ochtends te luisteren naar de innerlijke stem. Het resultaat was verbluffend, want op een goede dag liet hij zijn Marokkaanse landarbeiders naar zijn villa komen. Hij zei tegen hen dat hij wist dat voor hen als moslims alcohol verboden was. Wat voor u als volgelingen van Mohammed een zonde is, is

voor mij, Fransman, een zwakheid, zei hij. Hij gaf hun de sleutel van zijn wijnkelder met het verzoek alle flessen naar boven te brengen, ze in een kuil te gooien en te begraven. De Marokkanen maakten er een feest van. Ze staken de wegstromende alcohol aan en bedekten vervolgens de hoop scherven.

Een van de daarop volgende dagen kreeg de Fransman een andere gedachte. Hij ging naar een jonge landbouwconsulent toe die met goed gevolg een sprinkhanenplaag had bestreden op zijn plantage. Hij bedankte hem voor zijn werk en verontschuldigde zich dat hij als arrogante Fransman hem niet eerder persoonlijk had opgezocht. De Marokkaan was zowel verbaasd als argwanend. Hij deed navraag bij de landarbeiders wat zij dachten over hun baas. Zij vertelden het verhaald van de flessen. Dat maakte diepe indruk. Een andere episode speelde zich later af: Het dochtertje van de consulent, zijn oogappel, werd, hoewel zij eerst was afgewezen, aangenomen op de Europese school op voorspraak van een Franse schoolinspecteur die in Caux was geweest. Dit maakte de Marokkaan nu toch wel verlangend om eens te weten wat dit Caux inhield waarover beide Fransen hadden gesproken. Daarom nam hij de uitnodiging voor de zomerconferentie aan. Men wist overigens niet wat voor een explosief element men naar Caux had uitgenodigd. Al bij de eerste bijeenkomst bleek dat men te doen had met een voorman van de ondergrondse nationalistische beweging. De Canadese arts die de bijeenkomst leidde, kreeg een briefje doorgegeven dat er een Marokkaan was aangekomen. Hij gebruikte deze gelegenheid om over de gastvrijheid van de Arabieren te praten en vermeldde in dit verband de zoon van de Glawi die hen op vorstelijke wijze had ontvangen. Toen werd

de Marokkaan woedend. Hij rende na de bijeenkomst naar de spreker toe. Caux, zei hij, had hij beschouwd als heilige grond; hoe kon men hier de Glawi noemen die toch de baarlijke duivel was. Als deze naam nog eenmaal zou vallen, zou hij Caux direct verlaten. De vriend van Buchman luisterde bedaard naar hem en nodigde hem voor de lunch uit. Hij wilde, zei hij, graag de mening van de Marokkaan over de toestand in Marokko horen. De gast gloeide van opwinding. Terwijl hij het goede eten liet koud worden, bleef de gastheer stil luisteren en zei tenslotte dat hij maar één gedachte had gekregen: 'U bent even dicht bij God als bij de persoon van wie u zich het verst verwijderd voelt.' Dat deed de verhitte Marokkaan versteld staan. Hij was een vroom moslim en de gedachte dat hij even ver van God was als van de Glawi, verontrustte hem. Na zijn terugkeer sprak hij daarover met zijn nationalistische vrienden. Met twee van zijn kameraden werd hij door tussenkomst van Si Sadeq, de zoon van de pasja die een vriend van Buchman was geworden, ontvangen door de Glawi. Hij zei hem dat hij vasthield aan zijn politieke overtuiging, maar dat hij beseftte dat het voor een volgeling van Mohammed een zonde was om zijn broeder te haten. Hij vroeg derhalve om vergeving. De pasja was tot tranen geroerd. Hij omarmde zijn jeugdige tegenstander en nodigde hem uit voor het eten. Het resultaat van het gesprek aan tafel was dat de Glawi op het ogenblik dat de kroonraad bijeen zou komen om Ben Arafa te benoemen tot tegensultan, een openlijke gelofte van trouw aan de rechtmatige Sultan bekendmaakte. In de wereldpers werd dit 'de bom van de pasja van Marrakesj' genoemd. Vervolgens ging El Glawi naar Parijs en de foto van zijn knieval voor de voeten van de jonge

Sultan verscheen in alle geïllustreerde bladen van de wereld. *The Times* kwam met een commentaar over de gebeurtenis waarin het blad enerzijds de woorden van de Sultan aanhaalde: 'Het verleden is vergeten. Wij zijn allen zonen van Marokko. Alleen de toekomst telt' – en anderzijds sprak het over 'de adeldom en de grootheid' van de pasja.

Tengevolge van de verzoening tussen het oude stamhoofd en de Sultan die als Mohammed V de regering over zijn land aanvaardde, kon daarop de onafhankelijkheidsverklaring van Marokko plaatshebben. Tijdens de onderhandelingen die in verband hiermee plaatsvonden, speelde minister-president Si Bekkai een beslissende rol. Ook hij was in Caux geweest. In augustus 1955 schreef hij aan Frank Buchman vanuit Aix-les-Bains, waar over de nieuwe status van Marokko werd onderhandeld: 'Ik kan u verzekeren dat ik bij deze onderhandelingen nooit de vier morele maatstaven van Morele Herbewapening uit het oog heb verloren. . . .' En in juni van het volgende jaar zond de Sultan, Koning Mohammed V, een boodschap aan Frank Buchman: 'Ik dank u voor alles wat u in deze tijd van beproeving hebt gedaan voor Marokko, de Marokkanen en mij. Morele Herbewapening is het essentiële. Mijn wens is dat uw boodschap die op de essentiële morele waarden en op de wil van God berust, de brede massa van dit land zal bereiken. Wij hebben het volste vertrouwen in het werk dat u verricht.'

TEAMS ALS KERNCELLEN VAN DE GESCHIEDENIS

Geschiedenis in beweging

Levende geschiedenis heeft altijd de neiging alles omvattend te worden. Maar zij ontwikkelt zich niet in de wolken, doch op de harde aardbodem. Haar vormgevende kracht is een nieuwe idee. Haar materiaal zijn mensen van vlees en bloed. Haar zichtbare gedaante is een nieuwe maatschappijvorm.

Het is duidelijk dat niemand de problemen van de wereld kan oplossen, die niet klaar komt met zijn persoonlijke problemen. 'Je kunt geen goede omelet bakken met rotte eieren', hoorde men Frank Buchman vaak herhalen. Verandering van een mens voltrekt zich niet aan de oppervlakte. Je moet de moed hebben door de hel heen te gaan. Buchman had een open oog voor de verkeerde kanten en perversies van de menselijke natuur, omdat voor hem de absolute maatstaven van eerlijkheid, reinheid, onzelfzuchtigheid en liefde leidsterren voor ons handelen waren. De bedoeling van leidsterren is niet dat je ze bereikt, maar wel dat je bij

iedere stap die je doet, je koers erdoor laat bepalen. Wie dit doet, merkt het onmiddellijk wanneer hij de verkeerde richting is ingeslagen en weet wat hij moet doen om in de juiste koers te komen. Hij staat voor een beslissing. Als hij het waagt om de eerste stap in de nieuwe richting te doen – eerlijk te worden ten opzichte van zijn naaste, een onverrekenende schuld weer in orde te brengen –, dan komt er iets in beweging dat tenslotte de geschiedenis in beweging kan brengen.

Duizenden mannen en vrouwen, oud en jong, leven in alle landen op aarde in een soort lekenorde in die zin dat zij in de wereld gewoon hun beroep uitoefenen, maar dat zij zich met het oog op het hand over hand toenemen in de huidige samenleving van willekeur, hebzucht en zedelijke verwildering, onderwerpen aan de gelofte van gehoorzaamheid, armoede en reinheid: gehoorzaamheid door het luisteren naar goddelijke leiding; armoede in de zin van losgekomen zijn van de last van het bezit en reinheid als een vrijzijn van de dwang van de seksualiteit. Dit alles echter niet als een moraal terwille van de moraal, maar als een toegang tot een nieuwe dimensie van leven. 'Zalig zijn de reinen van hart, want zij zullen God zien.'

Dit betekent dat een kracht gaat meespelen die uit de diepte opwelt, die dieper is dan de mens. Hier raken wij aan het hart van de zaak:

Toen Frank Buchman zijn eigen schuld inzag en zich vergeven wist, vroeg hij zijn tegenstanders schriftelijk om vergeving. Op dat ogenblik verschoof voor altijd het zwaartepunt van zijn leven van zijn ik naar God. 'Een gevangene', zegt Gabriel Marcel, 'was uitgebroken uit zijn kerker. Hij was een vrij mens geworden.'

Innerlijke leiding werd de doorslaggevende kracht

van zijn leven. Hij leerde steeds oplettender te luisteren naar de stem van God.

'Buchman leefde in een wereld van lawaai vanuit de wereld van het zwijgen', schreef de katholieke politicus en publicist K. Wick in het Zwitserse dagblad *Vaterland*. 'Dat was zijn grote geheim. Dagelijks luisterde hij 's ochtends vroeg naar de "stille, zachte stem" om te weten wat hem te doen stond. Hij heeft de stilte van innerlijke bezinning gebracht van het klooster naar de werkkamer van de minister, naar het kantoor van de industrieel en naar de werkplaats van de arbeider. "Wij kunnen een zo diepe bevrediging vinden in dit zwijgen", zei hij eens, "dat de innerlijke bezinning de dagelijkse bron van ons denken en van ons scheppend leven zal worden. Zo kan de stilte de richtinggevende instantie worden voor mensen en volken. Want alleen in de stilte wordt goddelijke leiding hoorbaar."'

Het uiterlijke en het innerlijke zijn bij Frank Buchman niet te scheiden: leiding is de innerlijke drijfveer tot verandering. Verandering houdt in dat leiding gestalte krijgt. Waar beide samengaan, daar raakt de wereldgeschiedenis op gang.

Je kunt van overal vandaan in deze goddelijke stroom komen, maar alleen mensen die de nood van de wereld voor ogen hebben, zullen bereid zijn tot die diepte en breedte van verandering welke uitstijgt boven het persoonlijke. Je kunt ook zonder geloof in God de weg naar verandering betreden. Zodra je consequent je leven in overeenstemming brengt met absolute maatstaven, kom je echter vroeg of laat op het punt waar je niet meer op eigen kracht verder kunt en waar zich dan overwachts het wonder voordoet dat je je meegenomen voelt door een Macht die alle grenzen te buiten gaat.

Het actueel-profetische, het geniale van Frank Buchman blijkt uit de wijze waarop hij bij dit gehele proces de taal haar koninklijke rol teruggeeft. De mens wordt mondig doordat hij spreekt. Bij deze nieuwe openhartigheid wordt de taal de band van de gemeenschap. Je leert openhartig met elkaar te spreken en daarbij worden op onvermoede wijze innerlijke en uiterlijke conflicten opgelost. Het eigenlijk revolutionaire, wat ook overeenkomt met de nieuwste inzichten over de taal, is dat spreken handelen is: het Woord wordt vlees. Het is een gebeurtenis die van God uitgaat, want 'in den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God'.

Zo openbaart zich de taal in haar eigenlijke betekenis: als dialoog van God met de mens, als dialoog van de mens met zijn naaste. Om de ander te horen, moet je zwijgen. De stilte is het diepste geheim van de taal.

Dit zwijgen heeft een betekenis die diep insnijdt in het vlees. Het betekent het zwijgen van de eigen wensen en begeerten – 'Niet mijn wil, maar Uw wil' – het Kruis.

Dit is geen wereldvreemde, bovenmenselijke eis, maar precies datgene wat de mens tot mens maakt en wat van mens tot mens de nieuwe maatschappelijke orde opbouwt. De kern van deze nieuwe orde is een militante minderheid, het 'team'.

Het team was Frank Buchmans oogappel; zijn belangrijkste zorg was het op te bouwen als een eenheid, het voor versplintering te bewaren en ieder afzonderlijk te helpen zijn hoogste bestemming te vinden.

'Ik wilde dat ik mijn beste honden ertoe kon brengen in groepen te jagen in plaats van ieder op zijn eigen wild uit te gaan.'

Als hij dacht aan de tijd na zijn dood, was zijn enige zorg hoe het met zijn team zou gaan: 'Als ik er niet meer ben, denk er dan aan dat de enige manier om leiding te geven aan een team is dit te doen zonder jezelf te zoeken. Over enkele van jullie maak ik me zorgen. Tot nu toe zijn jullie niet in staat geweest om eenheid te brengen onder jezelf zodat je een groots voorbeeld zou zijn van een overkoepelende eenheid. (a great sample of an overarching unity).'

'Mijn visie voor het team is dat het als groep de gehele verantwoordelijkheid op zich zal nemen. Mijn grondgedachte is: leiderschap volkomen als team – schouder aan schouder – voor de toekomst. Niet Franks plan, noch dat van Morris, van Mike of van Bill, maar alleen het plan van de Heilige Geest – de eenheid van doel van een groep mensen die geboren wordt uit de Heilige Geest. In de eerste tijd zullen jullie rekening moeten houden met enkele breuken (breakages).'

Eén belangrijke zaak lag hem na aan het hart: 'Als de tijd gekomen is dat ik moet heengaan, let er dan

op dat je alles in verband moet brengen met het moderne leven.'

Maar tegelijkertijd betekende dat voor hem: 'Breng je hele activiteit in verband met God. Dat betekent niet dat jullie altijd over God zult kunnen praten.'

De test voor het vormen en leiden van een team is en blijft voor Frank Buchman permanente verandering – eigen verandering en verandering van anderen.

Prof. Streeter vroeg hem om raad hoe hij zou spreken voor een bijeenkomst van hoogleraren in Scandinavië. Hij had, naar hij zei, enkele interessante academische onderwerpen waarover hij kon spreken. Buchmans antwoord luidde: 'Het nieuwtje voor de professoren zal zijn – "hier heb je een professor die echt veranderd is, die een antwoord heeft voor eenzaamheid, die contact heeft met de jeugd omdat hij ze werkelijk begrijpt. Een van de professoren die ik op het vliegveld in Genève heb ontmoet, gaat daar elke dag heen om de vliegtuigen te zien landen. Hij zou heel wat meer plezier hebben als hij in contact zou komen met de mensen die landen.'

De beste hulp die Buchman in deze leerschool voor leiderschap aan anderen kon geven, was ze aan een expeditie te laten deelnemen. Een deftige wat oudere dame stelde hij voor dat ze met een team naar Amerika zou reizen: 'Ik krijg de sterke gedachte dat de eerste stap is: iets wat u zelf hebt ontdekt, aan anderen door te geven. Dat is een natuurlijk aanknopingspunt. "Ik heb iets volkomen nieuws gevonden voor mezelf en mijn leeftijdsgroep." Dat zal nieuwsgierigheid wekken, net zoals ontdekkingen de mensen nieuwsgierig maken. Een avontuur onder Gods leiding zal u een kans geven uw vrienden en uw familie iets te vertellen. Hiermee bedoel ik niet dat u naar Amerika moet

gaan. Alleen al de bereidheid erheen te gaan zou een eerste stap kunnen zijn.

Ik heb de gedachte gekregen u helemaal duidelijk te zeggen dat ik geen bijbedoelingen heb. Persoonlijk trek ik me het liefste terug in de schaduw van privacy. Maar het moet ook gezegd worden dat een openhartig gesprek bevrijding kan brengen voor anderen die zich in een soortgelijke situatie bevinden. . . . U hebt de taak van ambassadrice vervuld en er bestaat ook zoiets als ambassadrice te zijn voor Christus.'

Om een team op te bouwen, heb je – naar Buchman vaak heeft gezegd – geestelijke fantasie nodig (develop spiritual imagination). Aan een van zijn vrienden die zijn jeugdige aanhangers aan een universiteit met naijverige ogen had gadeslagen en die hem schreef: 'Frank, al je zwanen zijn alleen maar ganzen', antwoordde hij: 'Wat zou je van de twaalf discipelen hebben gedacht?' Aan een medewerker die hij als hulp een jongen had meegegeven die het elders minder goed had gedaan, schreef hij: 'Je moet onze vriend met andere ogen bekijken. Ons hart moet ruimer worden. Wij moeten met alle soorten van mensen in contact zijn. Hoe wil je de wereld veranderen, als je niet eens de moeilijke mensen kunt veranderen die met je samenwerken? En vergeet niet dat het meubilair van de ziel van een mens in een oogwenk kan worden veranderd.

Ik wil geen schoolmeester zijn, al kan ik wel zeggen, dat velen, als ze de wereld vertellen over mijn zonden, zouden zeggen dat ik me te weinig aantrek van de gevoelens van anderen. . . .

Je kunt niet in een wereld van ideeën leven. Je moet leven waar de mensen zijn. Vandaag heb ik gegeten met een hoge commissaris en zijn vrouw. Ze le-

ven in een onmogelijke wereld van materialisme waarin ik nooit zou kunnen leven. Maar zij wel. En dat is nu eenmaal zo. Het is natuurlijk de kunst om alle mogelijke mensen de hele tijd door aan het werk te zetten.'

Frank Buchman bezat voor mensen die wilden veranderen alle denkbare geduld, maar niet voor hen die alleen maar wilden debatteren:

'De christen van het oude stempel verandert nooit van mening. Hij heeft weinig idee van de wisselende winden van de leiding van de Heilige Geest. Ik verander voortdurend door van mening. Ik zou niet kunnen werken als ik binnen enge grenzen leefde (I couldn't work if I lived in compartments).'

Bij verandering komt het aan op het perspectief: 'Er is meer nodig dan mensen te helpen bij hun eigen problemen. Dat doen wij ook – maar *wij* doen het niet, *God* doet het.

Toch moet er nog meer gebeuren: Het is voor deze mensen een heel nieuwe dimensie als jullie hen boven hun eigen problemen uittilt en zet temidden van de problemen van de wereld. Dan veranderen zij pas echt.'

Buchman liet zich niet tegenhouden door fouten, noch door zijn eigen, noch die van anderen. Een dame maakte een fout die een felle aanval van de pers uitlokte. Toen men haar hierop opmerkzaam maakte, trok zij zich mokkend terug in niets-doen. Na zes jaar schreef zij eindelijk een brief om zich te verontschuldigen. Buchman schreef haar terug: 'O het spijt me. Het spijt me heel erg. Waarom zolang getreurd over omgegooide melk? Ik dacht nog wel dat u flink bezig was met het melken van de koeien. Het enige wat je kunt doen als de melk is omgegooid, is melken.

Maar dat is nu voorbij. Nu is er maar één ding van belang: op ten strijde!

Wij moeten aan het front blijven. Er valt zoveel te doen om Engeland te veranderen. Mijn hemel, dit land heeft eenheid nodig en snel ook. Moge God u overvloedig zegenen.'

Omdat Buchman de wens om zich geliefd te maken in zich had overwonnen, kon hij duidelijke taal met mensen spreken.

'Als ik mij erop zou toeleggen, zou ik geliefd kunnen zijn en de mensen een schouderklopje kunnen geven. We helpen de mensen echter veel meer als wij het moeilijker werk doen dat ons ongeliefd maakt.'

Over een bekende theoloog schreef hij: 'Hij kan nooit onderscheiden tussen de oorzaak van een ziekte en haar symptoom. En de reden daarvoor is dat hij probeert zich geliefd te maken en in de schaduw van persoonlijke waardering wil lopen.'

Frank Buchman was altijd bereid zijn fouten toe te geven en in orde te brengen.

Aan sir Lyndon Macassay schreef hij in juli 1938: 'Vergeeft u mij mijn falen van gisteren. Mijn fout was dat ik het creatieve plan dat u zeker in uw hoofd moet hebben gehad, niet naar voren heb laten komen. In mijn ijver heb ik teveel gepraat. Ik had meer moeten luisteren. Wilt u mij vergeven?'

Als het echter om het wezenlijke ging, kende Buchman geen aanzien des persoons. Aan een prinses die een morele beslissing uit de weg ging, omdat dit inhield dat ze iets publiekelijk moest rechtzetten, schreef hij onverbloemd: 'U eist alles van anderen, maar geeft zelf niets. Zo'n houding berooft uw land juist van datgene wat u het wilt geven.'

Dat is niet de revolutionaire geest die uw land en

uw familie zou kunnen redden. Geen wonder dat in een land zoals het uwe revolutie en communisme steeds meer aan de orde van de dag zijn. Dat is het natuurlijke gevolg van zelfzuchtige mensen zoals u. Het wordt hoogste tijd dat men u de waarheid zegt. . . .

En wat de publiciteit aangaat, laat mij u eerlijk zeggen dat een adellijke naam geen voordeel is als u geen oplossing heeft in uw leven. Als iemand de moed had gehad om andere hoven de waarheid te zeggen, dan zouden keizerrijken niet ineengestort zijn. Naar mijn mening bent u in een heel ernstige situatie en tenzij u verandert, verdient u alles wat u zal overkomen.'

Buchman kon dit alleen zeggen omdat hij een innerlijke houvast had dat niet voortkwam uit eigen kracht: 'Ik ben het niet die anderen een houvast geeft, het is de Heilige Geest. Als ik hun een houvast gaf, zou het een armzalige, tragische zaak zijn, een parasitische ontwikkeling. Discipline is onbestaanbaar tenzij de mensen op de Heilige Geest worden teruggeworpen.'

Een andere keer: 'Wees rechtuit. Ik smeer mensen nooit honing om de mond. Ik heb een lange neus en ik ruik het als er iets rot. Soms zou ik willen dat ik niet zo'n scherpe reuk had.'

Van zichzelf zei Buchman: 'Ik ben ervan afhankelijk dat de levende God en mijn eigen discipline samenwerken. . . . Als mijn vader zijn zwarte paarden voor zich uitdreef, kon je hem van tijd tot tijd "hu-ho" horen roepen. En o wee als ze niet direct stilstonden: ook wij hebben iemand nodig die van tijd tot tijd "hu-ho" zegt, of we dat nu prettig vinden of niet. Ik herinner mij de laatste keer dat mijn vader mij een pak slaag gaf. Ik vond het niet leuk en had een tijd lang een hekel aan mijn vader. We zijn nooit blij met de man

die in het leven ons "hu-ho" moet toeroepen.'

Zijn uitspraak: 'Ik drijf mijn zonden voor mij uit als een span paarden', laat zien hoe Buchman negatieve krachten omzette in positieve energie.

Maar hoe nauw hij het nam, blijkt uit wat hij op een dag na een groot succes tegen zijn jonge medewerkers zei:

'In jullie leven tezamen moet je je houden aan duidelijke morele lijnen. Laat de leiding van God diep genoeg toe zodat zij licht werpt in iedere hoek van jullie gezamenlijke leven. Het is goed elkaar lief te hebben, maar ware liefde snijdt met scherpe kanten. Je moet heel scherpe lijnen aanhouden.'

Toen hij een gebrek aan duidelijkheid ontdekte, zei hij: 'Enkele mensen zijn steriel geworden omdat ze het met de reinheid niet meer zo nauw hebben genomen.'

Buchman lette zeer op discipline, maar hij sloeg ook acht op de gevaren daarvan.

'Wees bezorgd voor jullie gezondheid, maar onbezorgd voor je leven.'

Aan een Nederlandse vriend schreef hij: 'Ik heb een andere zonde. Ik doe teveel. Als ik dat overwin, dan zal ik misschien meer tijd hebben om met mijn vrienden door te brengen.'

Een andere strijdmakker schreef hij: 'Mijn eigen, alles overheersende gedachte over jou is je te zeggen dat je niet elke heuvel die je ziet moet oprennen. Dat is niet nodig. . . . Je leeft op je zenuwen. . . . Mijn visie voor jou is dat je er moet gaan uitzien als een van die brave Beierse "Bierwirte" – alleen maar een beetje boller.'

Voor Buchman betekende dat geen je maar laten gaan. Hij onderstreepte de waarde van een grondige praktische opleiding. Aan een van zijn jonge medewer-

kers vertelde hij over een lang gesprek dat hij met een zakenman had gehad die er een obstakel voor Buchmans werk in zag dat vele van zijn medewerkers niet de discipline hadden geleerd die je krijgt als je een harde leertijd van het begin af aan doormaakt.

'Ik heb het gevoel', voegde Buchman hieraan toe, 'dat alles wat ik heb bereikt te danken is aan het feit dat ik postzegels heb moeten likken en in het begin al het werk zelf heb moeten doen. Tegenwoordig zijn er echter mensen die op een goedkope manier profiteren van de vrucht van het harde werken van anderen. Ze leggen de last van hun onervarenheid op de schouders van anderen en weten niet dat je alleen iets waard wordt als je harde klappen, vervolging en onbegrip geïncasseerd hebt.'

Toch ging voor Buchman 'ambachtelijke' perfectie hand in hand met uiterste behoedzaamheid in de omgang met mensen.

'Ik vind dat sommigen meer afweten van diagnose dan van therapie. Hun twijfelachtige vordering bestaat eruit dat ze over de dingen praten zonder voor altijd en effectief de persoon in kwestie te genezen zodat hij voor altijd anders is. Ik hoop dat elke secretaresse even secuur is in haar zorg voor mensen als in haar werk.' – Op een dag kwam Buchman met een rijpe perzik het kantoor binnen:

'Elke vrouw zou er zo moeten uitzien. Deze vrucht is zo natuurlijk. Ze probeert niet iets te bereiken. Als de gezinnen en vrouwen van Amerika zo waren, zou al dat gejacht weggaan en de stille stem van God zou binnenkomen.'

Buchmans geheim was dat hij zijn kracht, de kracht van zijn creatieve reinheid, ontving uit zijn dagelijks contact met God. Dit contact werd reëel als hij naar

Gods stem luisterde. Toen iemand hem vroeg naar het verschil tussen 'meditatie' en 'stille tijd', nam hij zonder iets te zeggen een potlood uit zijn zak en hield dit de ander voor. 'Als u kon zien wat er in mijn kleine zwarte notitieboekje staat, zouden uw haren overeind gaan staan. Het is spannender dan een detectiveroman.'

Elke vroege ochtend was voor hem vol oneindige verwachting.

'Wat zou een normaal mens doen op een dag als vandaag als hij zich de verandering van de wereld ten doel stelt?'

Over de bron van zijn inspiratie liet Frank Buchman geen twijfel bestaan: 'Je komt niet erg ver als je de bijbel overboord werpt. Je krijgt geen Lincoln zonder de bijbel. Was het maar zo dat de President vandaag werkelijk op die basis zou leven!'

'Maak de hoofdpunten van de bijbel tot je eigen ervaring.'

'Ik zou er niet over denken het huis te verlaten zonder de bijbel te hebben gelezen – het zou me hetzelfde gevoel geven als wanneer ik onvoldoende gekleed of ongeschoren de dag in zou gaan.'

Carl Hambro, de Noorse politicus, deelde op een keer aan Frank Buchman mee dat hij uitgenodigd was om een reeks spreekbeurten te vervullen aan Amerikaanse universiteiten. Buchman stelde hem voor dat hij een team zou meenemen. Hambro had eerst bezwaren, maar nam daarna toch Buchmans voorstel aan. Achteraf was hij verbaasd over de uitwerking van zijn tournee en over de weerklank die hij bij het Amerikaanse volk had gevonden.

Vanuit Mackinac zond Frank Buchman vier jonge mensen uit om Latijns Amerika te veroveren. Zij waren natuurlijk perplex en kwamen naar hem toe om instructies te krijgen. Hij lag in bed. Hij ging rechtop zitten, nam twee stokken en bonkte ermee tegen de zijanten van het bed: 'Je neemt twee palen en steekt ze in de grond. Dan span je een lijn van de ene naar de andere. Ga aan die lijn hangen als een pasgewassen hemd aan de waslijn en laat de wind van de hemel door je heen waaien. Dat is alles.'

Drie maanden later kwamen zij met een chartervliegtuig terug naar Mackinac. Het was gevuld met exponenten van alle groepen van de samenleving: generaals, aanzienlijke dames, studenten, vakbondsbestuurders met hun vrouwen en havenarbeiders – dezelfde havenarbeiders met messen en revolvers in hun gordel die binnen enkele jaren daarna terreur en corruptie in de haven van Rio wisten te laten wijken voor de frisse lucht van de democratie en die later hun belevenissen

vastlegden in een film welke overal ter wereld is vertoond.

Een heel ander antwoord gaf Frank Buchman aan een groep Nederlandse studenten die bij hun afscheid vroegen hoe zij als team het klimaat aan hun universiteit konden veranderen. Hij gaf hun vijf punten: ten eerste humor – je verandert niemand met een lang gezicht. Ten tweede nederigheid – gebruik je zwakheden als ze genezen zijn. Ten derde realisme – ga geen stap verder dan je eigen ervaring, blijf met beide voeten op de grond. Ten vierde perspectief – geef hun een groot genoeg doel. Ten vijfde zwijgen – spreek niet te veel. Luister naar wat anderen zeggen.

Op een nacht werd Buchman tegen drie uur wakker met de gedachte: Afrika zal door een toneelstuk tot de wereld spreken. 's Morgens liet hij de Afrikanen die in verband met een conferentie in Caux waren, bij zich komen. Hij deelde hun zijn gedachte mee. Eerst waren ze verbijsterd, want ze hadden nog nooit een stuk geschreven. Radeloos gingen zij naar een andere kamer. Het waren mannen en vrouwen uit verschillende landen van verschillende stammen. Zij begonnen te praten over hun problemen en de noden van hun land. In de stilte kwam met bliksemsnelheid de ene gedachte na de andere. Na een paar dagen was er de ruwe conceptie van een toneelstuk en ze waren tot een team samengegroeid. Ze hadden de moed het toneelstuk in Caux op te voeren. Vervolgens kwam het onder de naam *Vrijheid* in Londen op de planken. Als film in vele talen vertaald, gaf het een beeld van het nieuwe Afrika en bracht het in de derde wereld velen dichterbij een oplossing van hun problemen. Toen Jomo Kenyatta nog als Mau Mau-leider in de gevangenis zat, sprak hij de wens uit dat deze

film in het Swahili nagesynchroniseerd zou worden. In enkele landen in Afrika oefende deze film zo'n invloed uit dat bloedige onlusten werden voorkomen.

Een groep Japanners bezocht Frank Buchman in Tucson, Arizona, waar hij voor herstel was. Ze hadden grote plannen hoe ze Morele Herbewapening in hun land konden verbreiden. Buchman keek ze lang zwijgend aan. Vervolgens vroeg hij hun wat het kernprobleem van hun land was. 'Het communisme', antwoordden zij. 'Onzin', zei Buchman. 'Jullie leeft in de wolken.' Na lang stilzwijgen begonnen zij over concrete problemen te spreken – over een minister die zich door het bedrijfsleven een huis aan het meer had laten cadeau doen. Over een andere die er een Russische maîtresse op na hield. Over de manipulaties van financiële kringen die door een dubbel spel met China en Amerika grote winsten in de wacht sleepten. 'Zijn jullie zo eensgezind onder elkaar dat jullie deze problemen samen kunt aanpakken?' vroeg Buchman. Zij antwoordden ontkennend.

Toen ze vervolgens onder elkaar waren, begonnen ze de dingen eerlijk met elkaar uit te spreken. Allerlei kwam aan het licht dat als een rem elke gemeenschappelijke actie in de weg had gestaan. Toen ze hun compromissen tot op de grond toe hadden opgeruimd, ontstond er een nieuwe transpartheid en vreugde in hun verhoudingen onderling. Ze voelden zich opnieuw als een eensgezind, militant team. Ze vonden een nieuwe liefde tot hun land en schreven vanuit deze instelling een toneelstuk dat meedogenloos licht liet schijnen op de duistere achtergronden van de politiek en van het bedrijfsleven. Toen ze Buchman daarover vertelden, zei hij tegen hen: 'Je moet het wagen daarmee te gaan waar de stenen ruw zijn en als de

tegenstanders op jullie schieten, dan zullen jullie de dank van de komende generatie oogsten.'

Het toneelstuk *Het lichtbaken* werd te Tokio in een theater niet ver van het parlamentsgebouw opgevoerd. Na de première kwam een officier van de binnenlandse veiligheidsdienst geschrokken achter het toneel: 'Dat kan niet verder worden opgevoerd', riep hij uit. 'Dat is je reinste laster.' Zij lieten zich niet uit het veld slaan. Na een week kwam hij terug. 'Ik heb alles onderzocht. Het is de waarheid. Speel door. Het hele land moet het weten.'

Frank Buchman ging er ook zelf met grote teams op uit om de slapende ziel van volken te wekken. In oktober 1952 reisde hij op uitnodiging van verantwoordelijke leiders van Aziatische landen naar Ceylon en India. Dit was voor hem vertrouwd gebied. Maar voor het team was het een schokkend contact met de nood van de wereld. Zij zagen de honderdduizenden die 's nachts hongerend op straat lagen en moeders met dode zuigelingen aan de borst.

Een nieuw keihard begrip voor de ware noden van de mensheid diende zich in de toespraken van Frank Buchman aan:

'Mensen hongereren naar brood, naar vrede en de hoop op een nieuwe wereldorde. Tegenover een door God geschapen eenheid zal zelfs het laatste probleem worden opgelost: lege handen zullen gevuld worden met werk, lege magen met voedsel en lege harten met een idee die werkelijk bevrediging schenkt. . . .

De genezing voor de verwarring is God te maken tot de beslissende autoriteit – niet alleen met de lippen ja zeggen, maar met de discipline van ons leven. Dat maakt ons natuurlijk en echt. Dan hoef je je nooit knapper en beter voor te doen dan je bent. . . .

Verwarring komt van compromissen – duidelijkheid komt door verandering. . . .

Wij spreken wel over goddelijke leiding, maar we vergeten dat alleen de reinen van hart God zullen zien. . . .’

In het voorjaar van 1955 had een Scandinavische staatsman de gedachte om met een groep van zijn collega’s een reis door Azië te ondernemen om een aantal regeringshoofden bekend te maken met de ideeën van Morele Herbewapening. In die geest schreef hij een brief aan Frank Buchman. Al gauw kreeg hij een instemmend antwoord. Tevens ook het aanbod om een groot team met een muzikale revue op de reis mee te nemen als een krachtige ondersteuning. De staatsman schrok. Hij kon zich de gezichten al voorstellen van zijn eerbiedwaardige collega’s als hij hun een dergelijk plan zou voorleggen. Hij nam de brief van Frank Buchman mee naar Parijs waar tijdens het weekend enkele verantwoordelijke personen bijeenkwamen om zich te beraden over de plannen voor het komende jaar. Zondags vroeg liet hij de brief zien aan een Zwitser van wiens nuchtere oordeel hij begrip verwachtte voor zijn eigen bezwaren. Het toeval wilde evenwel dat de Zwitser ook een opdracht had gekregen van Buchman die naar zijn gevoel zijn capaciteiten verre te boven ging. Daarom zei hij tegen de angstvallige staatsman: ‘Wij zitten in hetzelfde schuitje. Gelukkig hebben wij hier goede vrienden met wie wij de zaak kunnen bespreken.’

Het was een stille zondag waarop meer gezwegen dan gesproken werd. In de lange pauzes van bezinning waaide de wind des hemels. Geconfronteerd met de nood van de wereld, werden de harten bereid het ongewone te wagen. Dat was het begin. In juni 1955 reis-

de de 'Ideologische missie' van Morele Herbewapening die 250 deelnemers uit 28 landen omvatte, met een musical *Het verdwijnende eiland* van de Verenigde Staten uit door Azië, het Midden-Oosten en Afrika. In de loop van deze ruim 50.000 km lange reis waren zij de gasten van de regeringen in elf landen.

Peter Howard heeft het grote avontuur met zijn spannende wederwaardigheden, met weerstanden en doorbraken op boeiende wijze beschreven in zijn boek *Een wereldwinnende idee* (Sijthoff 1956).

Frank Buchman ontving de 'Ideologische missie' bij haar terugkeer in Caux. Voor het vertrek gaf hij hun in Mackinac zijn gedachten mee in zijn wereldradio-rede *De electronica van de Geest*:

'De electronica van de Geest – zo eenvoudig, zo natuurlijk en zo fundamenteel. Daar ligt de sleutel tot een nieuw tijdperk.

Staatkundig beleid zonder de electronica van de Geest, zonder Gods leiding en zonder verandering is als het besturen van een vliegtuig in stormweer over onbekend land zonder gebruik te maken van radio, kompas of kaart. Het is even onzinnig als misdadig. Het is onverantwoordelijk zelfzuchtig. Het leidt onvermijdelijk tot een ramp.

Met de electronica van de Geest wordt renaissance onvermijdelijk – en het kan snel gebeuren.'

In hetzelfde jaar had de Afro-Aziatische conferentie van Bandoeng plaatsgevonden. Het was de eerste bijeenkomst van de ongebonden volken, de geboorte van 'de derde wereld'. De leider van de Iraakse delegatie, de minister van buitenlandse zaken, dr. Fadhil Jamali, verklaarde tijdens de openingszitting dat morele herbewapening de nieuwe positieve dimensie is die de wereld nodig heeft. In zijn rede formuleerde hij deze

heldere visie: 'Je kunt niet militair ontwapenen zonder tegelijkertijd moreel te bewapenen.' Hij besloot met het vers uit de koran dat iedere moslim kent: 'God verandert de omstandigheden van een volk als de enkeling zelf verandert.'

De vraag komt nu op: wat komt er van het team van Frank Buchman terecht wanneer zijn werk zich steeds meer over de hele aarde uitbreidt? Hoe kan de innerlijke impuls tot deze uitbreiding in de ruimte standhouden?

Frank Buchman zag ook het gevaar in dat succes met zich meebrengt. 'We zijn afhankelijk van succes geworden. We zijn uit op grote gebeurtenissen, omdat we verwacht hebben dat grote gebeurtenissen de plaats in zullen nemen van offerbereid leven. (We are event-minded because we have expected events to substitute for sacrificial living).' In 1957 heeft Frank Buchman door een plotselinge ingeving dit gevaar gevoeld. Toen hij in Australië was en zijn reeds ondermijnde gezondheid geleden had onder de reis, zei hij tegen het team daar:

'Wat jullie nodig hebt, is geloof. Als je geen ideologie leeft, ben je verloren. Wees niet wankelmoedig of bang. Als je angstig wordt, zullen ook de mensen om je heen angstig worden. (If you get the wind up, those around you will get the wind up too.) Als je een team gaat leiden, dan moet je bereid zijn klappen te incasseren en uit te delen. Jullie moet situaties scheppen. Soms moet je van achteren, soms vooraan leiding geven en je moet weten wanneer aan te vallen en wanneer niet. Dat is strategie. Ik moet besluiten nemen. Soms zijn het verkeerde beslissingen. Ik doe soms erg domme dingen. Maar ik doe mijn best om

ervoor te zorgen dat iedereen om mij heen iets meekrijgt. Het is de kunst om de kijk van de mensen te verruimen en een team op te bouwen.'

Toen hij kort daarop op een zekere middag in Nieuw-Zeeland aan het rusten was, kreeg hij de gedachte: 'Hurry, hurry, hurry – vlug, vlug, vlug.' Hij ging snel terug naar Europa en Amerika en bezocht onderweg de Aziatische staatshoofden die hem hadden uitgenodigd. Overal, in Japan, Formosa, Manilla, Vietnam en Rangoon leidde de ontmoeting met hem tot beslissende initiatieven. Oe Noe, de toenmalige minister-president van Birma, vloog ijlings van zijn zomerresidentie in de bergen naar Rangoon om hem te ontmoeten. Het was de maand van de 2500 jarige herdenking van de Verlichting van de Boeddha. 'Dit nieuwe tijdperk', zei Buchman, 'kan de deur naar een nieuwe wereld voor alle mensen openen. Iedereen kan verlicht worden door God.' Vol belangstelling leunde Oe Noe voorover: 'Daarover zou ik meer willen weten.' Buchman vertelde hoe hij voor deze reis heel duidelijke leiding had gekregen. 'Ik was op een zondagmiddag aan het rusten in Nieuw-Zeeland en ik hoorde het heel duidelijk: "Hurry, hurry, hurry, ga Oe Noe bezoeken." En het plan ontvouwde zich om naar Tokio te gaan en naar u. En hier zijn we nu.' Oe Noe vroeg: 'En dat hoorde u duidelijk?' – 'Zeker', antwoordde Buchman. 'Ik heb het opgeschreven. God heeft de mens twee oren gegeven en één mond. Waarom zouden wij niet tweemaal zoveel luisteren als we praten?' Oe Noe vertelde daarop over zijn eigen ervaring en hoe hij ernaar streefde een hogere wijsheid te vinden om aan de noden van zijn land te beantwoorden. Oe Noes rechterhand, de man die jarenlang secretaris-generaal van de Verenigde Naties is geweest,

Oe Thant, nam aan dit gesprek deel. Bij het afscheid kwam Buchman terug op zijn thema: 'Wij in het Westen brengen ons geloof niet meer in praktijk (We do not live a faith anymore). Misschien zullen de verlichte mannen die de wereld een nieuwe fase zullen binnenleiden, komen uit het Oosten.'

In Milaan stopte zijn trein maar elf minuten. Op het perron begroette hem de vroegere communiste Rolanda die maar één been had en met een kruk liep. 'Waar is je broer Remo', vroeg Frank Buchman, die wist dat haar broer zwaar ziek was. 'Hij is hier', zei Rolanda triomfantelijk. Kort daarop stierf de broer. Frank Buchman liet in Caux een mis voor hem lezen. 'Hij kwam van zijn sterfbed', zei Buchman, 'om mij te zeggen dat hij zijn huwelijk in de kerk wilde laten inzegenen. "Ik wil alleen leven voor de toekomst van mijn kinderen en voor de nieuwe wereld van Morele Herbewapening", zei hij.' Buchman voegde eraan toe: 'Ik had maar elf minuten tijd op dat station. Ik geloof dat er een heleboel in korte tijd kan gebeuren. Daarom heb ik niet veel op met christenen die alleen maar in termen van jaren denken.'

Achter dit gevoel van urgentie stak nog iets anders. Frank Buchman had haast om naar Mackinac te gaan waarheen hij zijn kernteam had uitgenodigd. Hij wist waarom.

Uit allerlei symptomen had Frank Buchman met de fijne neus die hij bezat, gemerkt dat in het team waarop het hele werk berustte, een gevaar dreigde. Uit ervaring wist hij hoe gemakkelijk de band tussen innerlijke bezinning en uiterlijke activiteit kan scheuren en hoe de mens als hij er eenzijdig naar streeft de wereld te winnen, schade kan lijden aan zijn ziel.

Een vroege notitie uit het jaar 1918, uit de tijd van

de Chinese tragedie, luidt: 'Je hebt je veertig dagen in de woestijn gehad. Ik zal je grote kracht geven. Volmaakte liefde drijft alle angst uit. *Realiteit staat tegenover activiteit.* (Reality versus activity.)'

Met die veertig dagen in de woestijn zinspeelde hij op de verzoeking van Christus, de verzoeking om uit eigen autoriteit en met uiterlijke middelen naar succes te streven – bevrediging van materiële behoeften, spectaculaire wonderen en wereldse macht. Tegenover de influisteringen van de duivel stelde de Zoon des Mensen de kracht van het Woord Gods dat de mens van binnen uit verandert. Dat was de macht van de liefde die vrijmaakt van alle angst voor mensen, de realiteit die loutere activiteit overwint.

Frank Buchman had gezien hoe menig een van zijn medestrijders zijn 'eerste liefde' uit louter bezig-zijn verloren had en door zich aan te passen aan het gewone de zin voor het ongewone was kwijtgeraakt. In het grootse gebed 'Uw wil geschiede in de Hemel also ook op aarde' was voor hen meer aardse zwaarte dan hemels licht gekomen.

Ze waren functionarissen van Morele Herbewapening geworden die door hun 'vakkennis', door hun streven naar succes meer in getallen waren gaan denken dan in mensen. 'People, people, people – mensen, mensen, mensen', riep Frank Buchman hun toe en enkele van zijn naaste vrienden moest hij in het gezicht zeggen: 'Jullie zijn dood van top tot teen!'

De volgende weken hadden voor velen 'meer weg van het laatste oordeel dan van kerstmis'. Niet dat Frank Buchman hun verwijten maakte. Hij liet alleen maar verhalen vertellen die hen deden inzien wat een 'normaal leven' onder Gods leiding is. Zo was er een overrijverige man die met enkele vrienden in Buchmans

geliefde Marokko had gewerkt. Hij was van stad naar stad gesneld – Rabat, Kenitra, Meknes, Fez, Casablanca, Mogador, Marrakesj. Hij had er leidende personen opgezocht, films vertoond, besprekingen gehouden, met vakbondsmensen gediscussieerd, aan stamfeesten en ontvangsten van de Koning deelgenomen. Tenslotte had hij een samenvattend verslag geschreven over al deze activiteiten dat hij aan de Koning en aan Frank Buchman toezond. Wat Zijne Majesteit dacht over zijn rapport, heeft hij nooit gehoord. Toen hij echter in Mackinac voor Buchman stond, werd het hem duidelijk wat hij had uitgericht. De arts die met Buchman in Marokko was geweest, vertelde hoe zij alle uiterlijke bezigheid hadden vermeden en zich hadden bekommerd om de diepe noden van enkele mensen. Het werd deze overijverige man zwaar te moede als hij aan bepaalde ontmoetingen dacht, hoe hij tekort was geschoten tegenover deze mensen en wat daardoor voor het gehele land verloren was gegaan.

Zo verging het velen in die dagen. Sommigen zagen in hoezeer zij in hun activisme waren verdord en hun naaste vrienden, hun vrouw en kinderen innerlijk hadden laten verhongeren. Anderen zagen hoe ze, gedreven door eerzucht, door nabootsing van grote voorbeelden en naleven van zelfgemaakte regels, verraad hadden gepleegd aan hun meest wezenlijke bestemming.

Frank Buchman sprak zelf heel weinig. In lange tijden van stille bezinning leerden allen weer luisteren naar de innerlijke stem. Diepverscholen dingen kwamen aan het licht. Nieuw leven ontwaakte. Een nieuwe eenheid ontstond. Velen groeiden in geloof

Voor de jaren die voor hen lagen en de dingen die komen zouden, was deze tijd van loutering en vernieuwing een door God gegeven voorbereiding.

DE LAATSTE JAREN

Het doel bereikt en toch onderweg

De taak had reusachtige afmetingen aangenomen. In juni 1957 vond in Mackinac een wereldconferentie plaats waaraan vijfduizend personen uit 76 landen deelnamen, waaronder functionarissen van de Japanse jeugdorganisatie 'Seinendan' alsmede leidende politici en persoonlijkheden uit het bedrijfsleven van alle werelddelen.

In deze jaren van nieuwe, creatieve uitbreiding ontstonden in verschillende landen toneelstukken die uitdrukking gaven aan de ziel van hun volken en die leidden tot een dialoog tussen continenten: in het Roergebied *Hoffnung* en daardoor geïnspireerd in Japan *De Tijger* en door de revolutionaire Japanners tot een grotere revolutie opgeroepen, schreven de studenten van de universiteit San Marcos in Lima *El Condor* waarmee zij in Brazilië en Zuid Italië de opbouwende krachten wakker riepen. In de zomer van 1957 ontstond in Mackinac als antwoord op de rassenonlusten *De Bekroning* dat als film tot de uithoeken van de wereld is gegaan.

In deze tijd van groeiende uitbreiding moest Frank Buchman zich wegens zijn toenemende zwakte steeds meer in de stilte terugtrekken. Drie winters achtereen vond hij rust en warmte in een huis in Tucson in Arizona dat hem ter beschikking werd gesteld en dat hij tot een nieuw centrum van uitstralende levensverandering maakte. Zijn voortdurende zorg was de groei van ieder lid van het team. Hoe hij de verbreding van horizon voor zijn medewerkers tot zijn prioriteit maakte, laat een brief zien die hij aan een financieel expert stuurde die zijn bezorgdheid had uitgesproken over het aantrekken van genoeg kapitaal voor de uitbouw van Mackinac:

'Ik weet hoeveel moeilijkheden er zijn als je geld moet krijgen voor dat enorme werk in Mackinac, maar God heeft vele bereidwillige helpers. Ik verzeker je dat Hij mensen heeft die het mogelijk zullen maken. Ik voel zeer met je mee en heb soms het gevoel dat deze taak te zwaar is voor wie dan ook; dan gebeurt het onverwachte. Door geloof en gebed komt ons geld bijeen. Het land heeft dit centrum dringend nodig. In feite is dit alleen maar het begin van de uitbreiding die nodig is om tegemoet te komen aan de behoefte van de wereld aan een ideologie die de problemen kan oplossen.

Deze gebouwen vormen de eerste linie van de defensie van Amerika. Bovendien zal het een centrum zijn vanwaar de ideologie de hele natie moet bereiken, als we tenminste überhaupt een basis willen hebben voor onze buitenlandse en binnenlandse politiek die toereikend is voor de eisen welke eraan worden gesteld.

Ik ben dankbaar voor je voorzichtigheid op zakelijk gebied, maar ik zou graag willen dat je met mij en met het volk van Amerika zou kunnen groeien naar de dimensie van datgene wat er gedaan moet worden in

plaats van te blijven steken op het niveau van datgene wat we menen te kunnen doen. Ik zou graag willen dat je me zou kunnen helpen zo te leven dat ik me niet verlaat op wat ik heb, maar wel op wat God mij geeft. Dat is zo bevrijdend en het werkt. (I am grateful for your business caution, but I want you to move with me and the people of America in the dimension of what needs to be done, not what we think we can do. I want you to help me always to live at the place where I rely not on what I have, but on what God gives. It is such a freedom and it works.)'

Buchman wist niets anders dan dat de enkeling bereid moet zijn zijn leven te offeren om zijn volk te redden. Dat was voor hem de zin van het Kruis. Toen de Japanse politici hem vroegen hoe de haat die hun land dreigde te verscheuren, zou kunnen worden genezen, vertelde hij heel eenvoudig hoe hij ruim veertig jaar geleden bij het Kruis van Christus genezing had gevonden voor zijn haat. 'Dat kan u vanochtend gebeuren', zei hij tegen hen. 'Dat snijdt zo diep in dat u nooit meer dezelfde zult zijn als tevoren. U zult uit deze ervaring als nieuwe mensen tevoorschijn komen. Dat is met mij gebeurd, hoewel ik niet wist dat het zou gebeuren. Maar blijf daar niet bij stilstaan. De leiders van Japan moet u winnen. Dat is uw opdracht. Als u uw land wilt redden, moet u uzelf vergeten en alles op het spel zetten. (If you want to save your nation, you must forget yourself and go all out.)'

Heel anders sprak hij over het Kruis wanneer hij met een jongen te doen had. Tegen een jongeman die hem zijn thee bracht, zei hij:

'Als je hier iets wilt doen, leef dan alsjeblieft bij het Kruis en niet volgens regels. Weet je wat dat betekent? Nu, we kunnen er met elkaar over praten.

Vertrouw je op de God die je dient? Heb je het gevoel dat je Hem absoluut kunt vertrouwen? Absoluut! Je moet zo ver komen dat je Hem verkiest boven alle mensen en dingen. "Ga zonder Hem geen drempel over. Ga met Hem door de wereld."

(Deze zin had Frank Buchman vaak van zijn moeder gehoord.)

Het is waar: "Hij wandelt met mij en Hij spreekt met mij en Hij vertelt mij dat ik Hem toebehoor." (Uit een van Frank Buchmans lievelingsgezangen.) Heb je dat ooit ervaren? Dat zou het geval moeten zijn. Het is je geboorterecht.

Ik raad je aan: maak absolute eerlijkheid je levensregel. In welke zonde heb je het meeste plezier gehad? Denk niet dat het vermijden van zonden het doel van het leven is. Er zijn mensen die dat doen en daardoor verduiveld vervelend worden. Je moet een echt gevoel voor de richting krijgen waarheen je met alle kracht wilt gaan. Heb je dat al? Wat is gewoonlijk je snelheid? Wat is de grootste snelheid die je ooit gereden hebt? Als je snel genoeg rijdt, blijft het vuil niet vastzitten. Heb je dat al eens gemerkt? Zo is het ook met de zonde.

Raak je bedolven onder wonderen? Dat zou zo moeten zijn. Ze zijn niet op de bon, weet je. Er moet leven in je hart komen. Jouw hartslag is niet te horen. Je hebt bloedtransfusie nodig – plasma.

"Het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde." Dat brengt leven. Hij gaf zijn bloed – meer dan ruimschoots, voor jou om je weer tot leven te wekken.

"Want mijn zoon was dood en is weer levend geworden." Dat is God de Vader. Hij verkwikt mijn ziel. Hij leidt mij. Dat was mijn leven. Laat jij je door

Hem leiden? Wat leid je anders. Je moet zover komen dat je Hem verkiest boven alle mensen en dingen. Laat alle tweederangs motieven varen.

Reeds sinds lang heb ik mijn leven gestroomlijnd. "Maak en houd mij rein van binnen." (Een vers uit 'Jesus Lover of My Soul' dat Frank Buchman het mooiste uit de Engelse literatuur noemde.) Rein van binnen! Geen hart is rein dat niet brandt van harts-tocht. "O, dat ik voor de redding van zielen moge branden!" (Eveneens uit een gezang.)

Al was Frank Buchman ervan overtuigd dat bij zijn opvolging niet één alleen de verantwoordelijkheid zou kunnen overnemen, maar een groep, hij was er zich ook van bewust dat dit niet vanzelf zou komen. Al in het begin van de jaren veertig zei hij tot zijn naaste medewerkers: 'Om de wereld te herbouwen, heb je een groep nodig – iets dat sterker is dan de enkeling. Dat is mijn laatste wil, mijn testament en jullie erf-deel.'

Op de dag dat hij Mackinac voor altijd verliet, riep hij het hele team bij elkaar: 'Ik weet niet', zei hij, 'hoe vaak wij in dit leven nog bijeen kunnen zijn. Daarom wil ik zeggen dat ik ervan overtuigd ben dat als we het verleden achter ons kunnen laten zonder iets voor onszelf te verwachten behalve wat God geeft, we kunnen doen waartoe we geroepen zijn voor de herbouw van de wereld. Maar dit kan niet worden gedaan op basis van afwisselende humeuren en halfslachtigheid.

Ik ben vanmorgen vroeg wakker geworden. Of liever: ik ben vannacht veel wakker geweest en ik had het onprettige gevoel dat ofschoon we op een punt zijn aangeland waar we persoonlijk bereid zijn, er nog veel te doen valt. Vanmiddag is het mijn tijd om van hier te

vertrekken. Ik heb het verhaal gelezen hoe Paulus veranderde. Lees het en wees er zeker van dat je je deze ervaring eigen maakt. Ik weet nog goed dat ik, toen ik deze ervaring nog niet had doorgemaakt, vond dat ik het aardig deed. Er zijn hier nog altijd enkele mensen waarvan ik het gevoel heb dat ze nog niet aan deze ervaring zijn toegekomen. Ze hebben nog geen opdracht gekregen van de levende God om deze boodschap aan de volken door te geven. Ik zou vandaag niet willen weggaan als ik niet een duidelijk besef van deze opdracht had.

Er was een tijd in mijn leven dat ik precies zo was als sommige van jullie. Ik leefde in zonde en maakte pret (sinning, having a good time), maar ik was niet echt bevredigd. . . . Ik had een tamelijk behoorlijke opvoeding gehad, maar ik had iets simpels en reëls nodig. En het gebeurde. Ik hoorde de wind des hemels. Hij woei over en door me heen en ik wandelde weg uit dat gebouw als een ander mens. De oude mens was verdwenen. Ik voelde me weer gelukkig.

Wat hield het in voor Paulus, voor die man Gods? Hij was een jood. Sommige mensen houden niet van joden. Ik kan alleen maar zeggen dat mijn beste vriend een jood is. Jezus Christus was een jood. Paulus ook. Voor mij bestaan er wat dat betreft geen grenzen. Of het nu gaat om joden of niet-joden, om democraten of communisten, het is een ervaring die allen kunnen doormaken. Dat is het geheim. Het is voor mensen die voor God zijn en mensen die tegen Hem zijn. Er bestaat geen plek die we niet kunnen veroveren als we het maar samen doen. Maar als je je bevindt in de hoofdstroom van Gods wil voor jou, dan ben je niet afhankelijk van resultaten. (In the mainstream of God's will for you.)

Daarom geloof ik dat we thans voor een grote doorbraak staan, want ik voel me zo hulpeloos.'

Wat Frank Buchman vooral op het hart brandde was iets dat hem korte tijd tevoren was duidelijk geworden toen hij 's middags rustte. Hij sprak erover met mensen zoals Peter Howard, Rajmohan Gandhi, de kleinzoon van Mahatma Gandhi en enkele vrienden uit Caux en Amerika: 'Het was ongeveer drie uur en het was alsof er iets uit de hemel kwam. Net als zilveren kogels. Ik had een duidelijk gevoel wat we moesten doen. Ik zag dat Caux en Mackinac een eenheid moesten vormen en dat ze samen zouden leren om een oplossing te geven aan de wereld.'

Het was zijn laatste winter in Tucson. Hoewel zijn krachten en ook zijn ogen zwakker werden, was hij glashelder. Hij moest zich in een rolstoel laten rijden, maar het verhinderde hem niet om in het voorjaar van 1960 Adenauer in Los Angeles te ontmoeten. De bondskanselier zei hem toen ze elkaar begroetten: 'Ik zou u met alle nadruk die mij ter beschikking staat willen zeggen hoe hoog ik uw werk voor de morele herbewapening van de wereld aansla. Zij is voor de wereldvrede onontbeerlijk.'

Toen Frank Buchman in april 1960 Tucson verliet voor zijn laatste reis naar Europa, zei hij tegen zijn team:

'We hebben iets nieuws en absoluuts nodig. Moge de genade van God op ons rusten, ons zegenen en ons voortdurend laten veranderen – altijd weer opnieuw.

Wij worden omhooggeheven in sferen waarin wij tot dusver niet hebben gewerkt. Het moet alles anders worden. Onze volken moeten anders worden.

Zijn wij klaar voor de ideologische strijd? Nee, dat

zijn we niet. Wij hebben weinig gedaan en moeten nog veel meer doen. Wij moeten de jongeren sterken en hun moed voor deze ideologische strijd geven. Ieder van ons moet voor de jeugd van zijn land zorgen en haar het morele karakter geven dat nodig is om tegen het communisme opgewassen te zijn.

Wij zijn hier een groep zondaars en hebben de dieptewerking van Gods Heilige Geest nodig.

Wij staan aan het begin van een machtige beweging in Afrika. Afrika zal in plaats van een vraagteken het continent met het antwoord worden. Het belangrijkste wat wij kunnen doen, is mensen veranderen. Ik hoop dat jullie mensen zijn die alles wagen en werkelijk anderen veranderen. (Be people who really go all-out and really change somebody.)

Ik geloof dat wij voor een geweldige uitbreiding staan, geweldiger dan wij tot dusver in enig land van de wereld hebben gezien.'

Een vol jaar in Europa lag voor Frank Buchman. Men zag de halfverlamde man in Londen, Parijs, St. Gallen, Milaan en Rome. Maar zijn eigenlijke verblijfplaats was Caux.

In geen ander jaar heeft hij zoveel toespraken gehouden, boodschappen aan landen gestuurd en advertenties van een hele pagina tot volken en staatslieden gericht.

Maar zijn voortdurende zorg was en bleef het team en individuele mensen in het team. Eén woord brandde in zijn hart en was altijd weer op zijn lippen: Rijpheid-maturity. Het is het teken van rijpheid dat een vrucht zich losmaakt van de boom en opgaat in de dienst van anderen. Frank Buchman vocht zonder ophouden, vaak geduldig, vaak toornig, voor de onafhankelijkheid, voor de zelfstandigheid van zijn medewerkers.

Vaak herhaalde hij het gezegde:

Dare to be a Daniel
Dare to stand alone
Dare to have a purpose true
Dare to make it known

(Durf een Daniël te zijn / Durf alleen te staan / Durf een duidelijk doel te hebben / Durf het bekend te maken.)

De wijze waarop hij het karakter van de man die na zijn dood de hoofdverantwoordelijkheid voor zijn werk zou overnemen, met harde hamerslagen smeedde, is uniek in de geschiedenis.

Het was een trotse Engelsman, sportman, journalist en schrijver die al door de harde leerschool van de krantekoning lord Beaverbrook was gegaan, maar bij Frank Buchman in een nog hardere leerschool terecht kwam.

Peter Howard vertelt zelf in *Frank Buchmans geheim* hoe Buchman hem jarenlang op een zijspoor zette, zodat hij, de trotse, zeer begaafde Engelsman, vaak van woede tandenknarste en van wanhoop huilde tot iedere vonk van behaagzucht en zich aanpassen in hem was uitgeblust en hij – van niemand afhankelijk, noch van de waardering van Buchman, noch van de genegenheid van zijn familie en vrienden – alleen nog maar brandde met het reine vuur voor de komst van Gods Koninkrijk.

De toespraken die Frank Buchman in deze laatste maanden van zijn leven gehouden heeft, laten door hun titels zien wat hem tot het laatst toe heeft bewogen:

Alle morele grenzen zijn verdwenen

(paasboodschap april 1961)

Vaste rots of drijfzand

(mei 1961)

Moedige mensen kiezen

(opening van de wereldconferentie te Caux op 4 juni 1961, dr. Buchmans 83e verjaardag).

Het slot van zijn laatste toespraak luidt:

'Wij staan voor een wereldrevolutie. Er zijn maar drie mogelijkheden: of wij staken de strijd en daartoe zijn sommigen bereid. Of wij slaan toe – en riskeren een wereldwijde zelfmoord. Of wij vinden een hogere ideologie die de volgende stap vooruit wijst voor de communistische en voor de niet-communistische wereld....

Het zal nooit iets helpen om de dingen uiterlijk wat op te lappen....

Absolute morele maatstaven zijn tegenwoordig niet meer alleen een kwestie van een persoonlijke levenswandel. Ze zijn voorwaarde voor het voortbestaan van het land....

Mensen moeten kiezen zich door God te laten regeren of zij veroordelen zichzelf ertoe door tirannen te worden overheerst....

In de strijd tussen goed en kwaad bestaat geen neutraliteit. Geen land kan op een goedkope manier worden gered. Het beste van ons leven en de bloem van onze volken zullen nodig zijn om de mensheid te redden....

Als wij alles voor God inzetten, zullen wij overwinnen....'

Eind juli toen de wereldconferentie met duizend deel-

nemers nog in volle gang was, voelde hij zich zo moe, dat hij zich voor korte tijd terugtrok naar zijn geliefde vakantieoord Freudenstadt. Niemand vermoedde dat deze plaats vanwaar de boodschap van Morele Herbewapening was uitgegaan, zijn laatste verblijfplaats op aarde zou worden.

Het einde

Al na enkele dagen voelde hij zich veel beter. Op een ochtend dicteerde hij de volgende gedachten:

'Je zult hier op machtige wijze gebruikt worden. Op deze plaats heb ik je voor de eerste maal een duidelijk beeld gegeven van de wereldproblemen.'

Vervolgens citeerde hij het volgende gezang:

Gods doel ontvouwt zich op Zijn tijd
Zijn toekomst rijpt met spoed.
Al is de knop vol bitterheid,
De bloem is schoon en zoet.
Blind ongeloof, hoeveel het weet
Gods werk blijft hem onklaar.
God is zijn eigen interpreter,
Eens maakt Hij 't openbaar.

His purposes will ripen fast,
Unfolding every hour;
The bud may have a bitter taste,
But sweet will be the flower.
Blind unbelief is sure to err,
And scan His work in vain;
God is his own interpreter,
And He will make it plain.

Toen voegde hij eraan toe: 'Het was verstandig om hierheen te gaan. God is zo goed voor ons. Op zijn wegen wordt alles lichter, alle paden die wij betraden.

Hier zijn we aan de bron. Verbazend hoe snel de Duitsers lopen! Dat gevoel voor urgentie!

Maar de volgende zondagmiddag werd hij getroffen door een stekende pijn in de borst. De arts liet geen twijfel bestaan over de ernst van de toestand. Op maandagmorgen sprak Frank Buchman met grote moeite, telkens door pijn onderbroken, zijn laatste gedachten uit. Men kan zich indenken hoe zijn geest de donkere weg naar de dood aftastend nog elke laatste schemering van het bewustzijn probeerde vast te grijpen om zijn vrienden een laatste groet en wens te zenden:

'I want Britain to be governed by men governed by God. I want to see the world governed by men governed by God. Why not let God run the whole world. (Ik zou Engeland graag geregeerd zien door mensen die zich door God laten regeren. Ik zou graag de wereld geregeerd willen zien door mensen die zich door God laten regeren. Waarom zouden we niet God de gehele wereld laten besturen?)'

Op diezelfde dag, op 7 augustus 1961, liep 's avonds om 9.45 uur zijn leven ten einde.

In het bijzijn van duizenden die uit de gehele wereld waren toegestroomd, werd hij in Allentown, waar zijn ouderlijk huis stond, ter ruste gelegd.

Zijn testament luidt:

'Ik wilde dat ik goud en zilver had voor iedereen, maar aangezien mijn middelen zeer beperkt zijn, vermaak ik alles wat er over is, wat, hoe of waar dan ook verzameld, opgespaard of misschien nog van mijn bezit aanwezig is, zonder beperking aan "Morele Herbewapening".'

Er zijn velen die ik graag in dit testament bedacht zou willen hebben, maar ik wens dat allen een aandeel

hebben wanneer zij het geschenk van nieuw leven ontvangen dat hun en mij door de Oxfordgroep en Morele Herbewapening is deelachtig gemaakt. Zij kunnen deze gave het best bestendigen door een wereldbeschouwing uit te dragen die beantwoordt aan de ernst van de wereldcrisis en die de volken tenslotte naar het langverbeide tijdperk zal leiden door de grootste revolutie aller tijden waarbij het Kruis van Christus de wereld zal omvormen.'

SLOTWOORD

Door Pierre Spoerri

De toekomst van iedere geestelijke of revolutionaire beweging wordt beslist in de tweede generatie. Blijft de oorspronkelijke inspiratie behouden? Behoudt de tweede generatie revolutionairen naast loyaliteit jegens de denkbeelden van de grondlegger, ook de noodzakelijke plooibaarheid zodat het oorspronkelijke revolutionaire organisme niet verstart tot een hiërarchie, tot een instituut?

Toen sommigen van onze generatie in contact kwamen met Frank Buchman waren wij studenten van ongeveer twintig jaar en hij had toen de rijpe leeftijd van 65 jaar bereikt. In weerwil van het leeftijdsverschil van bijna vijftig jaar gevoelden wij nooit een generatieconflict. Buchman scheen meer geïnteresseerd in nieuwe ontwikkelingen dan wij. Hij was er altijd op uit om nieuwe middelen te ontwikkelen en de ideeën van zijn tijd voor te zijn. 'God is moderner dan wie ook', zei hij dikwijls. 'Wij moeten ons haasten om Hem bij te houden.'

Wat wij toen in die jaren onmiddellijk na de oorlog niet beseften, was dat Buchman bepaalde ontwikkelingen op ons af zag komen die pas tegen het eind van de zestiger jaren begonnen werkelijkheid te worden. Wij zagen destijds de revolutionaire kwaliteit van zijn ideeën zoals die in heel duidelijke eenvoud tot uitdrukking kwam in zijn toespraken. Pas later drong het tot ons door dat er in Buchmans werk- en leefwijze nog explosiever materiaal schuil ging dan wij toen konden begrijpen. Aangezien Buchman echter bewust noch filosoof noch socioloog was, zou hij er nooit aan hebben gedacht zijn werkwijze te analyseren en daaruit een 'revolutieel' te destilleren. Hij was er veel meer in geïnteresseerd de mens tegenover hem de uitdaging te geven zich helemaal voor God te engageren dan dat hij hem wilde overtuigen van de schitterende logica van zijn denkbelden.

Tegenwoordig bezit men een hele reeks modewoorden waarmee men uitdrukt wat vooral de jonge generatie stoort aan de huidige maatschappijvorm. Tot deze woorden behoren: vervreemding, autoritaire opvoeding en manipulatie; men spreekt ook van het verlangen naar participatie en medezeggenschap. Als je als vertegenwoordiger van de tweede generatie van Morele Herbewapening probeert te analyseren wat je vooral van Buchman hebt geleerd, kom je precies op dezelfde begrippen uit die al in onze generatie onder de oppervlakte werkzaam waren, ook al waren wij niet in staat ze te definiëren.

Zo betekende Buchmans conceptie van *leidinggeven* een antwoord op ons zoeken naar een evenwicht tussen innerlijke en uiterlijke autoriteit. Buchman probeerde tijdens zijn leven de mensen ertoe te inspireren om verantwoordelijkheid te dragen zonder hun de zekerheid

van een instituut te geven. Hij stelde tegenover het begrip organisatie altijd het begrip organisme. Organisatie betekende voor hem hiërarchie, directeuren, kantoren, commissies, vergaderingen enz. Organisme stond daarentegen voor organisch samenwerken, scheppende groei, natuurlijkheid, echt vlees en bloed.

Het liefste had Buchman gezien dat zijn werk helemaal geen organisatiestructuur nodig gehad zou hebben. Toen het tenslotte duidelijk werd dat een minimum aan juridische vorm onontbeerlijk was, probeerde hij met alle middelen de indruk te verhinderen dat Morele Herbewapening thans aan het verlangen van de openbare mening naar 'gevestigde leidingsstructuren' had toegegeven. Wat hem betrof, hield hij zich aan de eenvoudige uitspraak: 'Leiding wordt gegeven door hen die geestelijk in vorm zijn.' (Leadership goes to the spiritually fit.) Dat hield in de praktijk in dat nu eens de een dan weer de andere voorop liep en het initiatief nam voor de volgende stappen. Het hield in de praktijk ook in dat ieder, zelfs degene die pas diezelfde dag tot het besluit was gekomen om zijn leven te stellen onder Gods leiding, dezelfde vrijheid bezat om voorstellen te doen voor de verdere ontwikkeling van het werk als degenen die al jaren lang meewerkte.

Een dergelijke soort leiding vereiste uiteraard een bijzondere soort onzelfzuchtigheid die Buchman van zijn medewerkers verlangde en die hij zo samenvatte: 'Zo te leven dat de ander groeit.' (To live to make the other fellow great.) Hij was daarbij altijd op zoek naar nieuwe wegen om zijn eigen team het geheim van werkelijke samenwerking bij te brengen. Toen eens een groep studenten zonder Frank Buchman naar Zuid-Afrika reisde, nam hij voor het vertrek elk afzonderlijk ter zijde om hem te zeggen dat hij hem heel in het bij-

zonder de opdracht gaf om verantwoordelijkheid te dragen voor het geheel. Toen ieder van hen op de eerste avond, in het volle bewustzijn van zijn eigen gewichtigheid, het voorstel deed dat men onder zijn leiding in zijn hut bijeen zou komen, wekte dit bij de één verbazing, bij de ander verontwaardiging. Totdat ze allen ontdekten dat Buchman hun allen het geheim van 'collectief leiderschap' had willen bijbrengen.

Buchman ging het helemaal niet alleen daarom een wrijvingsloze samenwerking onder zijn mensen te bewerkstelligen. Hij zag direct de mogelijkheid dat zijn conceptie van teamwerk zou kunnen worden toegepast op regerings- en directieniveau. Tegelijkertijd probeerde hij in zijn eigen team dat te verwerkelijken wat in organisaties zoals de Volkenbond en de Verenigde Naties wel op papier voor wenselijk werd gehouden, maar in de praktijk slechts zelden werd gedemonstreerd.

Het andere aspect van leiderschap dat Frank Buchman interesseerde, was het vermogen om andere mensen met gelijkwaardige verantwoordelijkheid aan te trekken. 'Je hebt nog helemaal niets gedaan als je niet tien anderen hebt geleerd het werk beter te doen dan je het zelf doet.'

Zo was het voor een buitenstaander die toevallig in de kring rond Buchman terecht kwam helemaal niet gemakkelijk te weten wie eigenlijk welke functie uitoefende. Toen een hoge vrouwelijke functionaris van een Oosteupees land een avondbijeenkomst in Genève bijwoonde, stelde ze een van de aanwezigen de vraag wie de 'leidende ideoloog' van de groep was. Toen ze ten antwoord kreeg, dat deze positie niet bestond in Morele Herbewapening, zei ze verbaasd: 'Wilt u daarmee beweren dat u werkelijk collectief leiderschap hebt: alle rassen, mannen en vrouwen, oude en jonge

generatie?' Voor deze vrouw opende de mogelijkheid van zo'n samenwerking perspectieven die ze tot op dat ogenblik niet voor mogelijk had gehouden.

Natuurlijk is zo'n 'collectief leiderschap' en het functioneren van zo'n 'organisme' niet mogelijk zonder een gemeenschappelijke bron van inspiratie en beslissing. Voor Buchman was het de natuurlijkste zaak van de wereld dat ieder mens, de staatsman of de jongeman die hem zijn ontbijt bracht, het geheim kon leren zich door God te laten leiden. En deze bereidheid het leven vanuit de stilte gestalte te geven volgens Gods instructies, was voor hem het grondbeginsel voor ieder die een nieuwe maatschappij wilde opbouwen.

Dit grondbeginsel had voor hem geldigheid in het politieke leven. Daarom citeerde Buchman ook altijd weer de gedachte van William Penn: 'De mensen moeten kiezen zich door God te laten regeren of zij veroordelen zichzelf ertoe door tirannen overheerst te worden.' Het gold echter evengoed voor zijn medewerkers: 'Als ik jullie slechts kon bijbrengen om uitsluitend met God te leven, dan zou de toekomst van ons werk veilig zijn.'

Omdat voor Buchman alles wat hij deed, voortkwam uit het zoeken naar Gods wil, kon hij ook niet begrijpen waarom men hem zou prijzen voor zijn verrichtingen.

Toen een Europees politicus hem in Caux bezocht en zei: 'U kunt er trots op zijn dat u zoveel hebt bereikt', antwoordde Buchman: 'Zo zie ik het helemaal niet. Ik heb er eigenlijk niets mee te maken gehad. God heeft alles gedaan. Ik gehoorzaam alleen en voer uit wat Hij zegt.' De politicus was niet tevreden met dit antwoord: 'O nee, u hebt zelf veel gedaan.' Buchman antwoordde: 'Ik heb niets gedaan. Dat wil zeg-

gen: ik heb alleen gedaan wat mensen zoals u allang hadden moeten doen. Reeds vele jaren geleden heb ik opgehouden volgens mijn eigen wensen te leven. Ik ben begonnen naar God te luisteren en aan Hem in alles de leiding over te laten. Als mannen zoals u dat zouden doen, zoudt u oplossingen vinden in plaats van uw leven door te brengen onder de huizenhoge druk van problemen die u zelf in het leven hebt geroepen.'

Voor Buchman was met het geheim van leiding ook de weg naar een klassenloze samenleving verbonden waarin iedereen zijn bestemming kan vinden. Als er thans vele vertegenwoordigers van de jongere generatie zijn die een gevoel van nutteloosheid en doelloosheid hebben en die tegen een maatschappij ageren die 'gemanipuleerd' wordt dan waren het in de jaren dertig vaak de mensen uit de lagere klassen die leden onder dit gevoel van anonieme nutteloosheid. Buchman riep echter zelfs de werklozen op tot een programma van morele herbewapening: 'Ieder in het volk gemagnetiseerd en gemobiliseerd om het land een veilig, beschermd en gezond leven terug te geven. Elke man, elke vrouw, elk kind opgeroepen, ieder huis veranderd in een vesting. Ons doel moet zijn dat ieder niet alleen genoeg heeft voor zijn levensbehoeften, maar ook een rechtmatig aandeel in de verwerkelijking van deze morele herbewapening zodat de vrede van zijn volk en van de wereld is veiliggesteld.'

Voor ons studenten in de naoorlogse tijd was het deze uitdaging dat ieder van ons een specifiek aandeel kon hebben in de opbouw van een wereldwijde nieuwe samenleving, die ons uit onze normale burgerlijke levensbaan slingerde. Voor een verdreven staatshoofd betekende Frank Buchmans uitnodiging aan hem dat hij opnieuw het gevoel kreeg: 'ergens bij te horen'.

Als het dit zoeken is naar een persoonlijke bestemming, naar het-ergens-bijhoren, een verlangen om voor een bepaalde taak nodig te zijn, wat de huidige generatie kenmerkt en wat Buchman zag aankomen, dan had hij ook duidelijke denkbeelden over een ander zoeken dat tegenwoordig veel mensen bezighoudt – de jacht naar bevrediging. Er is een lied van 'de Rolling Stones' waarin in elke regel het woord 'satisfaction' wordt uitgebruld. Als het syncoperen van dit woord automatisch tot bevrediging zou leiden, zou het eenvoudig zijn. Maar hoe meer je bevrediging zoekt of hoe meer je bevrediging tot hoofddoel maakt, des te minder schijn je werkelijk bevredigd te worden. En hoe onbevredigder je nog altijd bent, des te wanhopiger probeer je alles – ook verdovende middelen en alle soorten van seksuele excessen – om het ons schijnbaar toch altijd nog weer ontglippende spookbeeld te vangen.

Buchman zei dikwijls met verbazingwekkende directheid en heel eenvoudig aan ouderen, jongeren, christenen en moslims waar volgens hem het geheim van werkelijke bevrediging schuilde. Hij had de eenvoudige ervaring opgedaan dat er een volledig bevredigende levensopdracht is voor iedereen. Deze is: een nieuwe wereld te bouwen onder de dictatuur van de Heilige Geest. Hij spelde echter ook voor ieder die het horen wilde, wat voor hem de wortel van echte bevrediging was: J – E – Z – U – S. (Engels: Jesus) *Just Exactly Suits, Saves, Satisfies Us Sinners* (Jezus past, redt, bevredigt ons zondaren net precies). In een tijd waarin men zijn christelijke overtuiging liever alleen met terughoudendheid mededeelde aan zijn omgeving, was het van choquerende moderniteit om op zo'n manier te praten over Christus. Daarom waren zovele mensen

dankbaar aan Buchman, getrouwen en ongetrouwen, jong en oud, dat zij met de jacht naar verkeerde bevrediging konden ophouden en hun gehele energie konden inzetten voor een nieuw doel.

Nog een laatste begrip waarmee Buchman zich tijdens zijn leven heeft beziggehouden, zonder vaak de woorden zelf te gebruiken, was dat van de *permanente revolutie*. Hij probeerde de marxisten te laten zien dat de door hen geëiste verandering van de structuur van de maatschappij nooit tot een echt nieuwe samenleving zou leiden, als niet met evenveel inspanning werd gestreefd om de zelfzucht in de mens zelf te overwinnen. De 'goede mensen' probeerde hij daarentegen uit te dagen niet op te gaan in hun eigen deugdzaamheid, maar deel te nemen aan de leniging van de noden van de wereld. Hij aarzelde daarbij nooit aan de grondslagen van de huidige consumptiemaatschappij flink te rammelen.

Verkwikkend was het bij Buchman telkens weer te kunnen constateren dat hij zichzelf niet zo au serieux nam dat hij niet meer van mening zou kunnen veranderen. Eens zei hij: 'Ik sta op mijn recht mij te kunnen vergissen.'

In augustus 1971 was het tien jaar geleden dat Frank Buchman in Freudenstadt stierf. Wij van onze generatie moeten nog menige brok van wat hij ons heeft nagelaten, verwerken en het dan toegankelijk maken voor de mensen van onze tijd. Maar misschien zijn er ook voor vele latere generaties nog genoeg verdere brokken over.

BRONVERWIJZING EN DANK

De belangrijkste publikaties die door mij zijn geraadpleegd:

- Frank Buchman   *Remaking the World*
(Herbouw van de wereld)
Blandford Press, London 1961
- Peter Howard   *Frank Buchmans geheim*
Sijthoff, Leiden 1961
- A. Wolrige Gordon   *Peter Howard – Life & Letters*
Hodder & Stoughton, London 1969

Behalve mijn eigen herinneringen aan Frank Buchman die tot januari 1932 teruggaan, heb ik mondelinge mededelingen en ongepubliceerde aantekeningen kunnen gebruiken van zijn medewerkers Loudon Hamilton, Garth Lean, John Caulfeild, Morris Martin en vele anderen.

Authentieke uitspraken van Frank Buchman die slechts bekend waren in een kleine kring, worden in deze paperback voor het eerst toegankelijk gemaakt voor een breder publiek.

Aan alle genoemde en niet genoemde helpers zou ik graag mijn welgemeende dank willen uitspreken.

Inlichtingen over verdere publikaties:
Nieuwsdienst Morele Herbewapening,
Amaliastraat 10, Den Haag, tel. 070-643591.

PERSONENREGISTER

A

- ABEEL, Neilson - 81, 82
ADDISON, Harry - 114
ADENAUER, Konrad - 175, 176,
179, 180, 217
ALI, gebroeders - 75
ALI, Mohammed - 74
ALLEN, F. L. - 81
AMUNDSEN - 91
ANTRIM, lady - 116, 118
ARNOLD - 179
ATHLONE, lord - 85, 86, 137
AUSTIN, Bunny - 146

B

- BALDWIN, premier - 115
BARRETT, Michael - 114
BARTH, Karl - 119, 145
BARTON, Alex - 66
BEAVERBROOK, lord - 148, 219
BEGBIE, Harold - 71, 74, 75
BELDEN, Kenneth - 114
BEN ARAFA, Sultan - 182, 184
BENESJ, dr. - 94
BENTINCK, sir Charles - 108
BERGGRAV, bisschop - 91
BERNHARDT, Sarah - 12
BÉTHOUART, generaal - 181,
182
BEUNINGEN, mevr. Ch. E. van -
104, 105, 115
BIBLIANDER - 14, 15
BLAKE, Howard - 81

- BÖCKLER, Hans - 175
BLOMBERG, Harry - 128
BODELSCHWINGH, Friedr. von -
15, 18, 19, 22
BLÜCHER, generaal - 57
BORODIN, Michael - 57, 58
BROOKES, prof. - 86-88
BUCHMAN, Daniel - 63, 64
BUCHMAN, dr. Daniel - 63
BUCHMAN, Martin - 9
BYGOTT, Frank - 114
BYRD, admiraal - 151

C

- CAROL, kroonprins van Roeme-
nië - 74
CAULFEILD, John - 123, 124,
233
CHANG Ling-nan, dr. - 45, 51
CHENG Ching-yi, dr. - 48, 52
CHURCHILL, Winston - 119
CLIVE, lord - 118
CONSTANTIJN, Koning van Grie-
kenland - 62
McCORMICK, Vance - 29
CRAMON-PRITZWITZ, Anneliese
von - 122

D

- DAY, Sherry - 43, 47, 55, 73,
77
DIETZFELBINGER, bisschop -
124
DRUMMOND, Henry - 16, 40

E

- EDDY, dr. Sherwood - 34, 43, 47
 EDWARD VIII, Koning van Engeland - 115
 ELISABETH, Koningin van Griekenland - 73

F

- FANGEN, Ronald - 91
 FJELLBU, bisschop - 93
 FOERSTER, F. W. - 15
 FORD, Henry - 155
 FORSTER, brigade-generaal David - 70
 FRANCISCUS van Assisi - 73
 FRAZER, George - 158
 FREUD - 145
 FRIEDRICH, Keizer van Duitsland - 62

G

- GALEN - 57
 GANDHI, Mahatma - 34, 35, 74-79, 217
 GANDHI, Rajmohan - 217
 GASPERI, de - 179
 GEORGE, Koning van Griekenland - 73
 GEORGE V, Koning van Engeland - 115
 GEORGI, Curt - 126
 GLAWI, El pasja van Marrakesj - 182-184
 GOEBBELS, Josef - 120
 GOSHEN, lord - 75
 GREENWALT, Sarah - 9
 GRENSTED, prof. L. W. - 117
 GUDERIAN, generaal - 163
 GUISAN, generaal Henri - 164

H

- HAMBRO, Carl - 90, 94, 152, 153, 199
 HAMILTON, Loudon - 65-69, 71, 73, 76, 138, 233
 HARDINGE, lord - 34
 HEECKEREN, van - 103
 HEMPHILL, Mary - 19, 20
 HELENA, prinses van Roemenië - 74
 HERZOG, generaal - 85
 HERWARTH, von - 179
 HESSEN, landgravin Margarethe van - 62
 HESSEN, prins Richard van - 62
 HIBBEN, dr. - 81, 82
 HIMMLER, Heinrich - 123, 124, 126
 HITLER - 119, 120
 HOFMEYR, J. H. - 85
 HOFMEYR, W. M. - 87
 HOWARD, Peter - 148, 149, 176, 204, 217, 219, 233
 HSU-CH'ÏEN, dr. George - 48-53, 56-58

I

- IGNATIUS van Loyola - 73

J

- JAEGER, Annie - 142
 JAEGER, Bill - 142
 JAMALI, dr. Fadhil - 159, 204

K

- KENNEDY, President - 18
 KENNETH, George - 74, 75
 KENT, hertog van - 108
 KENYATTA, Jomo - 200
 KIPLING, Rudyard - 73
 KUN, Bela - 109

L

LAUN, Ferdinand - 120
LAURE, Irène - 176, 177
LEAN, Garth - 114, 233
LENIN - 48, 57
LE SEUR - 15
LIGHT, George - 114
LINCOLN - 48, 53, 139, 198
LLOYD-JACOB, sir George - 66
LLOYD GEORGE - 119
LÜBKE - 179
LUNN, sir Arnold - 112
LUTHULI, Albert - 88
LYTTON, lord - 75, 115

M

MANDEVILLE, Ernest - 82
MACASSAY, sir Lyndon - 194
MACKENZIE, Douglas - 40, 41, 64, 70
MANNING, Bill - 146
MAO Tse-toeng - 58, 143
MARCEL, Gabriel - 26, 84, 175, 176, 187
MARIE, Koningin van Roemenië - 80
MARSHALL, generaal - 160
MARTIN, Morris - 114, 147, 190, 233
MARX, Karl - 144
MAURIER, Daphne du - 149
MEYER, dr. F. B. - 23, 30, 31
MICHAEL, prins (later Koning) van Roemenië - 74
MINGER, Rudolf - 100
MOHAMMED V, Sultan (later Koning) van Marokko - 185
MOODY, Dwight L. - 16, 40, 145
MORRISON, John - 114

MOTT, dr. John - 16, 29, 32-34, 61

MOWAT, Robin - 114

MUSSERT - 106

MUSSOLINI - 78

N

NEHROE, pandit - 74, 78

NICOLAAS VON DER FLUE - 100, 172

NIETZSCHE - 144

NOE, Oe - 207

NORVAL, prof. - 87, 88

P

PATIJN, dr. J. A. N. - 106, 107

PAUL, prins (later Koning) van Griekenland - 64

PENN, William - 139, 229

PENN-LEWISS, mevr. - 23

PERSHING, generaal - 147

PICKLE, Bill - 32

PILET-GOLAZ, minister - 163

PIUS XI, Paus - 128

PRESCOTT, Kit - 114

PURDY, Ray - 81

R

RAJAGOPALACHARI - 74

RAMM, Frederik - 91, 93

READING, lord - 75

REMO - 208

RICHTHOFEN, baron von - 123

RICKERT, Van Dusen - 73, 74, 76

RIEBEN, prof. - 180

RIFFE, John - 146

ROBESPIERRE - 48

ROCKEFELLER, John D. jr. - 60, 61

ROLANDA - 208

ROOSEVELT, President - 138

ROOTS, bisschop Logan - 48,
54-56

S

SALAMONSON, Herman (alias
Melis Stoke) - 106
SALISBURY, lord - 114
SANDY - 67
SASSOON, Siegfried - 73
SCHUMAN, Robert - 176-181
SCIORTINO, Ian - 114
SHOEMAKER, Sam 73, 81
SI BEKKAI - 185
SI SADEQ - 184
SINGH, Sadhu Sundar - 116
SLOAN, Tod - 116, 118
SMITH, Francis - 114
SMUTS, generaal - 85, 86
SÖDERBLOM, aartsbisschop -
78, 112
SOONG, gezusters - 45, 49
SOONG, T.V. - 45
SOPHIE, Koningin van Grieken-
land - 22, 62, 74, 78
SPEER, Robert - 16, 40, 41
STOECKER - 15, 18
SPRANGER, prof. - 172
STALIN - 159
STOKE, Melis (zie Salomonson)
- 106
STREETER, prof. dr. B. H. -
114, 116, 117, 191
SUN Yat-sen, dr. - 42, 44, 45,
48-51, 53, 56-58

T

TAGORE, Rabindranath - 34
THORNHILL, Alan - 114, 145,
158
THORNTON-DUESBERY, J. B. -
116

THANT, Oe - 208
TOYNBEE, Arnold - 141
TRUMAN, Harry S. - 138, 151
TSJIANG Kai-sjek - 45, 57, 58
TUTS - 31

V

VICTOR - 35-38
VICTORIA, Keizerin van Duits-
land - 62
VICTORIA, Koningin van Enge-
land - 62, 116
VOLTAIRE - 48

W

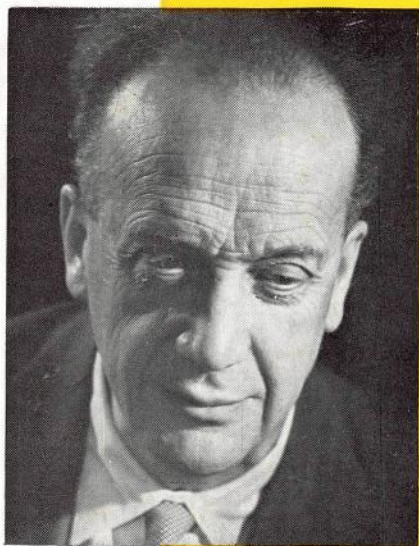
WADE, Eustace - 73
WALES, prins van - 108, 109
WALTER, Howard - 39, 43, 47,
56, 58, 77
WASHINGTON, George - 48, 119
WEBB, Godfrey - 73
WEN, S. T. - 53
WESLEY, Charles - 142
WESLEY, John - 112
WICK, K. - 188
WILHELMINA, Koningin van
Nederland - 107
WILSON, Roland - 114
WILSON, Woodrow - 44, 81
WISHARD, Charles Scoville - 81
WOLRIGE GORDON, A - 233
WRIGHT, prof. Henry B. - 40,
41, 145
WU Te-chen, generaal - 53, 54

Y

YUAN Chi-kai, generaal - 42,
43, 44

Z

ZWINGLI, Ulrich - 14

Professor dr. Theophil Spoerri (doctor in de letteren en wijsbegeerte en doctor honoris causa). Bezocht scholen in St. Gallen en Neuenburg; seminarie Muristalden, Bern. Studeerde aan de universiteiten van Zürich, Bern, Parijs en Siena. Was leraar aan het Alte Waisenhaus in Zürich en het Freie Gymnasium in Bern. 1922-1956 gewoon hoogleraar in de Romaanse talen aan de universiteit van Zürich. 1948-1950 rector-magnificus van deze universiteit. 1962 gouden Dante-medaille van de stad Florence. 1965 benoemd tot commandeur in de orde van verdienste van de republiek Italië.

Laatste publikaties: 'Introduzione alla Divina Commedia', Mursia Editore Milano 1966, 'Praxis des Glaubens', Gottfelf-Verlag Zürich 1967, 'Pascal Heute', Gottfelf-Verlag Zürich 1968.